

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

Ingrida Malskytė

**LAISVŲJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ POVEIKIO LIETUVOS
EKONOMIKAI VERTINIMAS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Prof. dr. Vaida Pilinkienė

KAUNAS, 2017

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

**LAISVŲJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ POVEIKIO LIETUVOS
EKONOMIKAI VERTINIMAS
Verslo ekonomika (kodas M7156N21)**

MAGISTRO DARBAS

Darbą atliko

V MGMVE-5 Ingrida Malskytė
2016 m. gruodžio 14 d.

Vadovas

Prof. dr. Vaida Pilinkienė
2016 m. gruodžio 15 d.

Recenzentas

Prof. dr. Irena Pekarskienė
2016 m. gruodžio d.

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Ingrida Malskytė

Verslo ekonomika, 621L17001

„Laisvųjų ekonominių zonų poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimas“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2016 m. gruodžio 15 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, Ingridos Malskytės, baigiamasis projektas tema „Laisvųjų ekonominių zonų poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimas“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

Malskytė, Ingrida. The Evaluation of the impact of Free Economic Zone on Lithuania's Economics: Master's thesis in Business Economics. Study Programme (M7156N21) / supervisor Prof.dr. Vaida Pilinkienė. Departamento of Economics, the School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Social Sciences: economics (business economics).

Key words: Free economics zone, evaluation, economy, regions.

Kaunas, 2016. 74 p.

SUMMARY

Relevance of the topic – Globally, the state pays special attention to their country's economy and finances. Great attention is paid to find out the factors behind the country's economic well-being. Observed various processes and their impact on both economic and social indicators. Recently, the movement of capital in various forms, attracting more and more attention. Attracting investments is one of the state's priorities. With increasing globalization of the economy, competition for investment becomes even more active. The first in the construction of Klaipeda and Kaunas FEZ performance, attracting investment, shows that regions to develop useful both economically and socially. Despite many years already existing in different forms and types of FEZ, the benefits of free economic zones and the impact on the economy has not been fully explored.

Research object – Free Economics Zones in Lithuania

Research objective – assess the impact of FEZ on Lithuanians economies.

Tasks:

- Overview of free economics zones of the situation and problems in Lithuania;
- Examine the FEZ concept and types;
- Analyze the legal environment for FEZ;
- Make a questionnaire survey in order to identify and assess the impact of FEZ of the country's economy.

The methods used in the reach – Interview with the director of Marijampole FEZ and online survey analysis.

The main results of the research and their application areas. The theoretical analysis shows that the Free Economic Zone already quite widespread in various parts of his development, the size and the traditions of the national economy. Free Economic Zone was established in order to create a favorable business environment, thereby encouraging a certain country or area of investment, commercial, industrial, scientific and other fields of activity.

FEZ economic benefits felt and in the specific region and the whole country economy. Free economic zones have the greatest impact on these regions: unemployment rate, employment rate, internal migration, agricultural productivity, exports, Occupations skills upgrading, capital investment and leverage tiesiginëms foreign investment. FEZ has minimal impact on these regions social - economic indicators: the crime rate, average consumer spending on imports, the number of bankrupt companies and the country's current account balance.

TURINYS

ĮVADAS	8
1. LAISVŪJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ SITUACIJA IR PROBLEMOS LIETUVOJE ...	9
1.1 Laisvųjų ekonominių zonų vieta ekonomikoje.....	9
1.2 Laisvųjų ekonominių zonų kūrimo tikslai	9
1.3 Lietuvos makroekonominė aplinkos ir laisvųjų ekonominių zonų situacijos apžvalga	11
1.4 Laisvųjų ekonominių zonų situacijos apžvalga regionuose	15
2. LAISVŪJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ TEORINIAI SPRENDIMAI.....	23
2.1 Laisvųjų ekonominių zonų samprata ir tipai	23
2.1.1 Sandėliavimo – tranzitinė zona	24
2.1.2 Eksporto – gamybinė zona.....	25
2.1.3 Laisvosios verslininkystės zona.....	26
2.1.4 Paslaugų laisvoji ekonominė zona.....	27
2.1.5 Specialioji laisvoji zona	27
2.1.6 Ofšorinė zona	28
2.2 Laisvųjų ekonominių zonų steigimas ir veikla	29
2.3 Laisvųjų ekonominių zonų kūrimo problemos	33
2.4 Laisvųjų ekonominių zonų teisinė aplinka	35
2.5 Laisvųjų ekonominių zonų steigimą lemiantys veiksniai	38
2.6 Sprendimą investuoti Lietuvoje įtakojantys veiksniai.....	40
3. TYRIMO METODOLOGIJA	45
4. LAISVŪJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI TYRIMO REZULTATAI	48
4.1 Respondentų demografiniai duomenys	48
4.2 Lietuvos investicinio klimato apžvalga	50
4.3 Laisvųjų ekonominių zonų poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimo rezultatai	55
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	66
LITERATŪRA.....	68
PRIEDAI	72

Lentelių sąrašas

1.Lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos tenkančios vienam gyventojui.	13
2.Lentelė. Lietuvos LEZ veiklos rezultatai.....	13
3.Lentelė. 2016-2017 m. LEZ veiklos planas.....	14
4.Lentelė. Panevėžio LEZ taikomos mokesčių lengvatos.	19
5.Lentelė..Naujosios Akmenės LEZ teritorijoje įgyvendinti projektai.....	20
6.Lentelė. Draudžiamos investavimo kryptys.	36
7.Lentelė. Ekonominės zonos kūrimo kriterijai.....	38
8.Lentelė. Lietuvos ekonominių rodiklių kitimo tendencijos.....	43
9.Lentelė. Investicijų pritraukimą stabdantys veiksniai.	53
10.Lentelė. Apsisprendimą investuoti lemiantys veiksniai.	57
11.Lentelė. LEZ įtakojami socialiniai – ekonominiai rodikliai.....	61

Paveikslų sąrašas

1.Paveikslėlis. Darbo užmokesčio 2015-2016 m. kitimo tendencijos.....	10
2.Paveikslėlis. Nedarbo lygio kitimo tendencijos.....	11
3.Paveikslėlis. Gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos.....	12
4.Paveikslėlis. Zonos steigimui privalomi nurodyti punktai.	28
5.Paveikslėlis. Zonų tikslingumo vertinimo pagrindiniai klausimai.	39
6.Paveikslėlis. Kontenerių krovos dinamika Baltijos šalių uostuose	42
7.Paveikslėlis. Laivų apsilankymų skaičius Klaipėdos uoste.....	43
8.Paveikslėlis. Anketos sudarymo eiga	46
9.Paveikslėlis. Respondentų amžius	48
10.Paveikslėlis. Respondentų išsilavinimas	49
11.Paveikslėlis. Respondentų užimamos pareigos	49
12.Paveikslėlis. Įmonės rūšis, kurioje dirba respondentai	50
13.Paveikslėlis. Regionų investicinio klimato vertinimas	51
14.Paveikslėlis. Investicijų pritraukimo į regionus vertinimas	52
15.Paveikslėlis. Investicijų pritraukimą skatinantys veiksniai	53
16.Paveikslėlis. LEZ įtaka investicijų pritraukimui	56
17.Paveikslėlis. LEZ įtaka regionų socialiniams – ekonominiams rodikliams	58
18.Paveikslėlis. LEZ įtaka vidutiniam darbo užmokesčiui Lietuvoje	59
19.Paveikslėlis. LEZ įtaka nedarbo lygiui Lietuvoje	63
20.Paveikslėlis. LEZ poveikis ūkių darbo našumui	63
21.Paveikslėlis. LEZ poveikis darbuotojų kvalifikacijos kėlimo lygiui	64
22.Paveikslėlis. LEZ poveikis bankrutuojančių įmonių skaičiui	65
23.Paveikslėlis. LEZ įtaka eksportui	65
24.Paveikslėlis. LEZ poveikis tiesioginėms užsienio investicijoms	66

IVADAS

Darbo aktualumas. Visame pasaulyje valstybės skiria ypatingą dėmesį savo šalies ekonomikai bei finansams. Didelis dėmesys skiriamas siekiant išsiaiškinti veiksnius, lemiančius šalies ekonominės gerovės augimą. Stebimi įvairūs procesai, bei jų įtaka tiek ekonominiams, tiek socialiniams rodikliams. Didėjant ekonomikos globalizacijai, konkurencija dėl investicijų tampa dar labiau aktyvesnė. Valančius (2005), Jankaitytė (2013) teigia, jog laisvųjų ekonominių zonų steigimas (toliau LEZ) padeda pritraukti investicijas į valstybę. Pirmoji klasikinio tipo laisvoji ekonominė zona buvo įkurta Gibraltare dar XIX amžiuje, nors intensyvus jų kūrimas prasidėjo XX amžiaus antrojoje pusėje. Pasaulyje įkurta apie 600 LEZ. Vakarų Europoje veikia apie 100 LEZ. Daugiausia įkurta Šveicarijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Suomijoje ir VFR (Valančius, 2005, p. 42). Pirmųjų šalyje plėtojamų Klaipėdos ir Kauno LEZ veiklos rezultatai, pritraukiant investicijas, rodo, kad jas regionams plėtoti naudinga tiek ekonominiu, tiek socialiniu požiūriu. Nepaisant jau daugelyje metų egzistuojančių įvairių LEZ formų ir tipų, laisvųjų ekonominių zonų nauda ir poveikis ekonomikai nėra iki galo ištirtas Csiszarik (2007),

Problema. Pastaruoju metu yra atlikta daug tyrimų, siekiant išsiaiškinti šalies socialinę – ekonominę gerovę įtakojančius veiksnius. Nepaisant to, jog pagrindinis laisvųjų ekonominių zonų tikslas yra skatinti socialinę – ekonominę gerovę (Treigienė (2010), Hayek(2011), Jusevičius (2007), Gasparienė, Kartašova (2015)), pastarųjų poveikis ekonomikai nėra iki galo ištirtas. Reikia detalesnių tyrimų, kurie parodytų kokiems socialiniams – ekonominiams rodikliams šios zonos daro didžiausią poveikį (Paškevičius, Staškevičius (2001). Tokie tyrimai leistų išsamiau apžvelgti veiksnius, kurie salygoja laisvųjų ekonominių zonų stegimą, investicijų į zonas pritraukimą ir zonų veiklos poveikį tiek regionų, tiek visos šalies ekonomikai. Taigi darbe keliama problema – įvertinti kokį poveikį laisvosios ekonominės zonos daro Lietuvos ekonomikai.

Tyrimo objektas – laisvųjų ekonominių zonų poveikis Lietuvos ekonomikai

Darbo tikslas – įvertinti Laisvųjų ekonominių zonų poveikį Lietuvos ekonomikai.

Darbo uždaviniai:

- Apžvelgti laisvųjų ekonominių zonų situaciją ir problemas Lietuvoje;
- Išnagrinėti laisvųjų ekonominių zonų sampratą ir tipus;
- Išanalizuoti laisvųjų ekonominių zonų teisinę aplinką;
- Atlikti anketinį tyrimą, siekiant išsiaiškinti ir įvertinti laisvųjų ekonominių zonų poveikį šalies ekonomikai.

Tyrimo metodai – interviu su Marijampolės LEZ direktoriumi Simonu Petruliu, bei internetinės apklausos tyrimas.

1. LAISVŪJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ SITUACIJA IR PROBLEMOS LIETUVOJE

1.1. Laisvųjų ekonominių zonų vieta ekonomikoje

Laisvosios ekonominės zonos jau gana plačiai paplitę skirtingų savo išsivystymu, dydžiu ir tradicijomis šalių ekonomikose. Pastaruoju metu LEZ pradėjo veikti Rytų Europos šalyse, Rusijoje, Kinijoje. Iš viso pasaulyje galima priskaičiuoti nuo 700 iki 1000 maždaug 30 skirtingų rūšių LEZ. Nors visų laisvųjų ekonominių zonų paskirtis iš esmės yra vienoda, tačiau skirtingose šalyse vyrauja skirtingi šių zonų pavadinimai. Valančius (2005) teigia, jog literatūroje galima sutikti tokių laisvųjų zonų pavadinimo atitikmenų: Kinijoje – „ypatinga ekonominė zona“, „industrinė naujų aukštųjų technologijų zona“, „bemitė zona“, ekonominio ir techninio vystymosi zona“ ir t.t. Europoje plačiau paplitę tokie terminai: „laisvoji ekonominė zona“, „laisvos verslininkystės zona“ ir pan. (Valančius, 2005, p. 42).

„Laisvosiose ekonominėse zonose veikiančios įmonės kuria didesnę pridėtinę vertę. T.y. viena naujai sukurta darbo vieta papildomai sukuria tris darbo vietas už LEZ ribų. To pasekoje papildoma vertė jaučiama visame regione. Tiesioginės investicijos iš užsienio padeda ekonomikai augti sparčiau. Paprastai tiesioginės užsienio investicijos migruoja iš išsivysčiusių šalių į dar tik besivystančias šalis. Tokios investicijos į šalį atneša aukštesnių technologijų, ko pasekoje išauga paklausa kvalifikuotai darbo jėgai. Taip skatinamas augti specialistų kvalifikacijos lygis, didėja pragyvenimo lygis. LEZ ekonominė nauda jaučiama tiek konkrečiame regione, tiek visos šalies ekonomikos mastu“ teigė Marijampolės LEZ direktorius Simonas Petrulis interviu metu (2016).

1.2. Laisvųjų ekonominių zonų kūrimo tikslai

Laisvosios ekonominės zonos veikia ne tik skirtinguose žemynuose, bet ir šalyse, kurios skiriasi tiek ekonominiu, tiek politiniu požiūriu. Nepaisant fakto, jog ir pačios ekonominės zonos yra skirtingų tipų, tačiau jas vienija bendras šių zonų kūrimo tikslas. Anot Valančiaus (2005), galima teigti, kad laisvoji ekonominė zona įkurta siekiant sukurti palankią verslo aplinką, dėl to būtų skatinamos tam tikros šalies ar zonos investicinės, prekybinės, gamybinės, mokslinės ir kitų sričių veiklos. Kitaip tariant, pagrindinis laisvosios ekonominės zonos kūrimo siekis yra socialinis – ekonominis tam tikro regiono vystymas (Valančius, 2005, p. 42).

Kiekvienam regionui labai svarbu ne tik stabiliai palaikyti esamą situaciją, bet ir užtikrinti tolygią bei tvarią plėtrą. Ekonominę regionų plėtrą lemia sėkminga verslo sektoriaus veikla. Deja, bet valstybės investicija į regionus ir jų verslo sektoriaus veiklą yra nepakankama. Pasak Treigienės (2010), „valstybės investicijos, tai investicijos valstybės poreikiams tenkinti valstybės ar savivaldybių

lėšomis, valstybės ar savivaldybių vardu gautomis paskolomis, valstybės ar savivaldybių įmonių lėšomis ir kitu valstybės ar savivaldybių turtu bei valstybės ir savivaldybių suteikiamomis paskolų garantijomis“ (Treigienė, 2010, p. 7). Pagrindinės valstybės investicijų sritys:

- viešasis valdymas ir jo tobulinimas Lietuvos savivaldybėse;
- bazinė infrastruktūra (reikšminga bendruomenei) ir jos modernizavimas
- aplinkos apsaugos gerinimas ir inovatyvių priemonių diegimas;
- viešosios paslaugos ir jų kokybės, prieinamumo bei patikimumo tobulinimas;
- regionų gyventojų skatinimas aktyvumo bei saviraiškos atžvilgiu;
- Bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų (NVO) į ekonominių – socialinių problemų išgryninimą ir sprendimą.

Norint pasiekti regionų plėtros tikslus reikalingos papildomos investicijos. „Pirmaeilis LEZ uždavinys – kapitalo, ypač iš užsienio valstybių, pritraukimas. Taip pat LEZ įkūrimu tikimasi, jog bus skatinamas integravimasis į pasaulinį ūkį, ko pasekoje bus skatinama gamyba ir eksportas, mažinamas nedarbas. Geriau įsisavinamos naujos technologijos, darbo bei valdymo metodai, panaudoti nenaudingi žemės plotai. Sparčiau vykdoma regionų socialinė – ekonominė plėtra (Čiarnienė, 1998, p. 59).

Čiegis (2012) aptaria, kodėl ekonominis augimas dažnai laikomas vienu svarbiausių tikslų. Jis teigia, jog bendros produkcijos, tenkančios vienam gyventojui, augimas reiškia aukštesnį potencialų gyvenimo standartą. Didesnės pajamos visiems reiškia geresnį pasirinkimą, turtingesnį gyvenimą, geresnę gyvenimo kokybę. Auganti ekonomika leidžia spręsti socialines – ekonomines problemas ir šalies viduje, ir tarptautiniu mastu (Čiegis, 2012, p. 345).

Be jokios abejonės LEZ įkūrimas ekonominės gerovės kartelę kilsteli ne tik regione, bet ir visos šalies teritorijoje. Taigi galima teigti, jog laisvųjų ekonominių zonų tikslai plačiąja prasme yra šie: išorinės prekybos aktyvizavimas, eksporto apimčių augimas, tarpregioninių skirtumų išlyginimas. Ekonominė veikla sukuria materialių priemonių visiems mūsų tikslams (Hayek, 2011, p. 51).

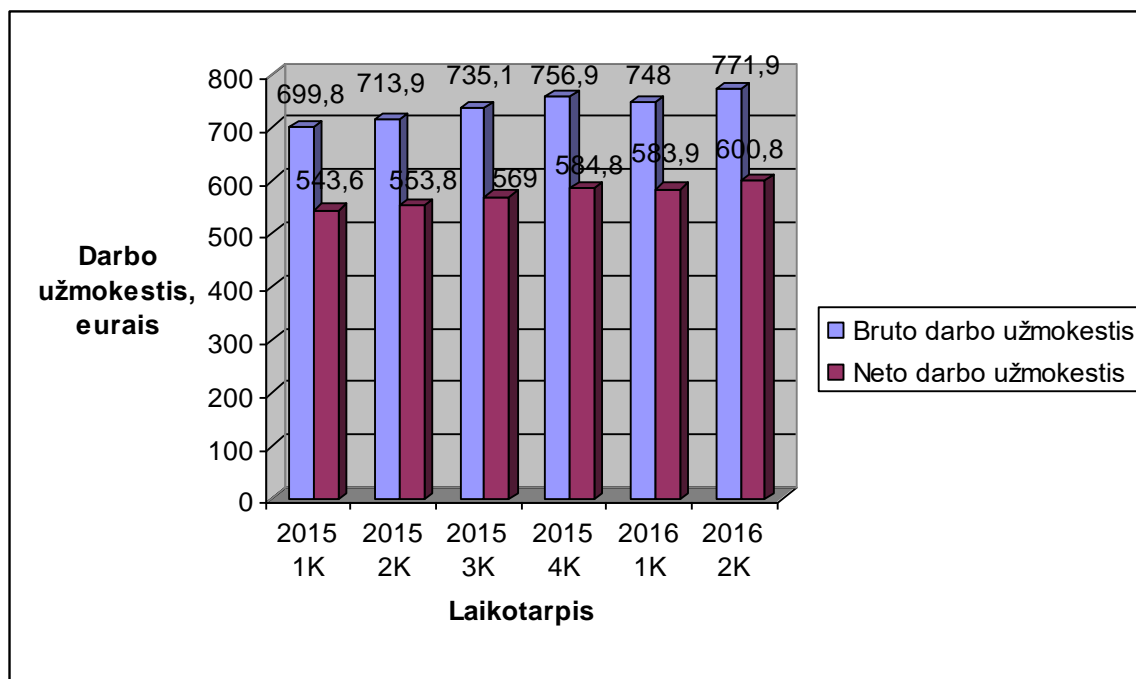
Taigi, galima teigti, jog LEZ kuriama socialiniais, ekonominiais ir moksliniais tikslais. Prie socialinių tikslų būtų galima priskirti – neišsivysčiusių regionų vystymą, nedarbo lygio mažinimą, darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, nacionalinės rinkos prisotinimą aukštos kokybės prekių. Ekonominiais tikslais gali būti laikomi šie tikslai: padidinti šalies biudžeto įplaukas užsienio valiuta, giliau įtraukti nacionalinę rinką į pasaulio ekonominę sistemą, skatinti eksportą. Moksliniai tikslai – diegti naujas valdymo formas, pritaikyti inovatyvias technologijas, kaupti patirtį ir mokslo pasiekimus inžinerijos ir technikos centruose (Csiszarik, 2007, p. 2).

1.3. Lietuvos makroekonominė aplinkos ir laisvųjų ekonominių zonų situacijos apžvalga

Lietuva yra Baltijos jūros regiono dalis, kurioje susikerta sausumos, jūros ir geležinkelio keliai. „Patogiai ir greitai galima pasiekti rytų, vakarų ir šiaurės valstybes. Šalį kerta du tarptautiniai transeuropiniai transporto koridoriai. Lietuvoje veikia puikus Lietuvos geležinkelių susisiekimo sektorius, kuris tiesioginiais maršrutais jungia su Rusija, Baltarusija, Latvija, Lenkija ir Vokietija. Taip pat veža krovinius į Azijos valstybes. Geležinkelio krovinių vežios apimtis apie 50 tūkst. tonų per metus, o keleivių pervežama apie 7 mln. per metus“ (prieiga per internetą: <http://www.balticfez.lt/lietuva/>).

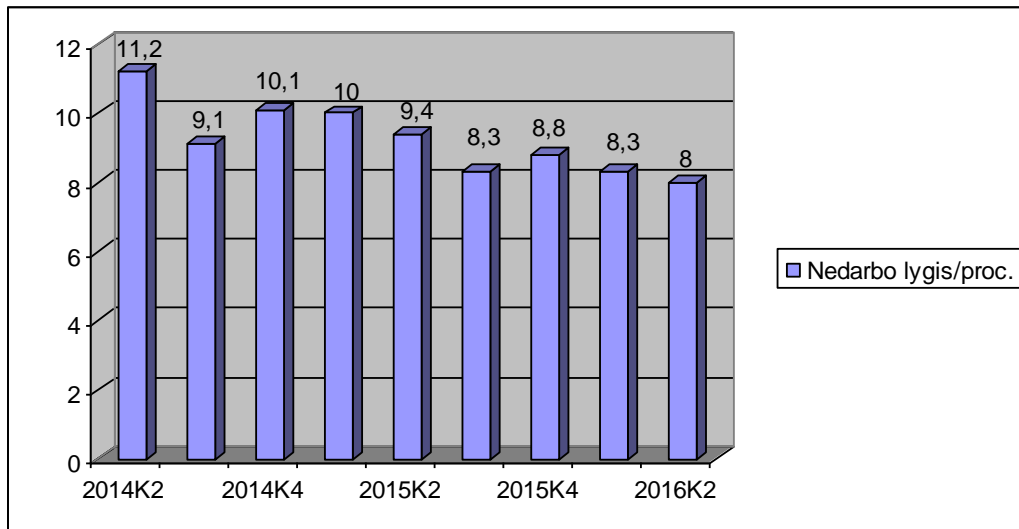
Remiantis oficialia Marijampolės LEZ internetine svetaine, galime teigti, jog Lietuvoje yra 4 oro uostai, iš kurių tiesioginiais skrydžiais galima pasiekti daugelį Europos miestų. Lietuvos gyventojai pasižymi aukštu išsilavinimo lygiu – kas antras 24 – 35 metų gyventojas turi aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą. Pagal šį rodiklį esame 4 vietoje ES, ir esame viena šalis iš penkių, kurios gyventojai moka dar bent po vieną užsienio kalbą.

Nepaisant palankios geografinės padėties, aukštos darbuotojų kvalifikacijos Lietuvos ekonomika nesivysto taip sklandžiai, kaip norėtusi, ir gyventojų gaunamas atlyginimas yra daug mažesnis nei Europoje. 2015 – 2016 m. šalies bruto ir neto atlyginimų kitimo tendencijos pavaizduotos **1 pav.**

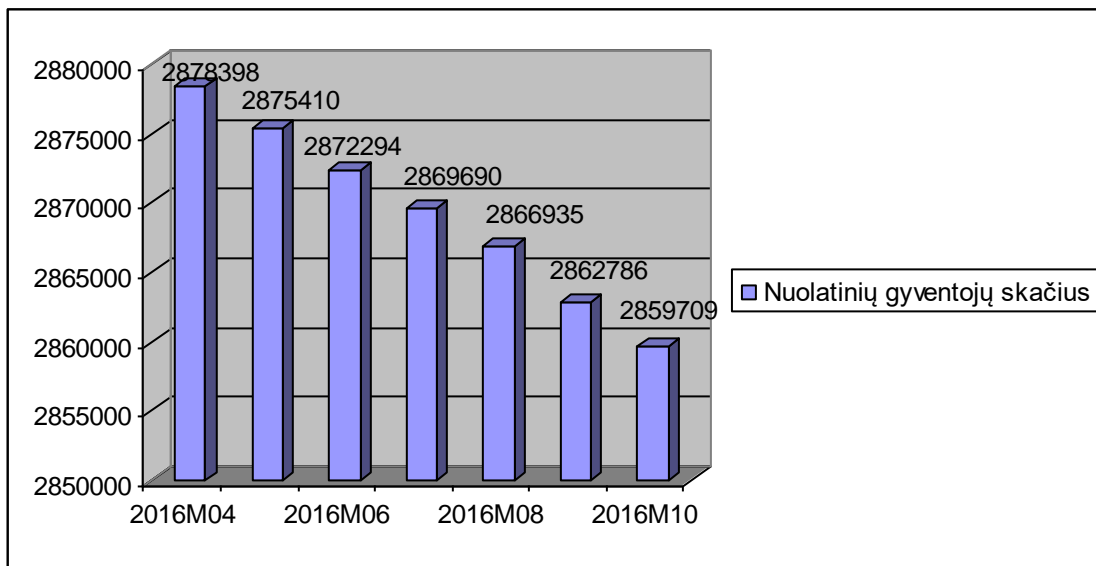
1 pav. Darbo užmokesčio 2015 – 2016 m. kitimo tendencijos. (sudaryta pagal oficialiosios statistikos portalą, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/?hash=33ca3b58-93c3-4b98-ab5c-ed35c2182a1a&portletFormName=visualization>)

Kaip iš pateiktos diagramos matyti, vidutinis darbo užmokestis prieš mokesčius šalyje per metus laiko paaugo daugiau kaip 10 %, t. y. nuo 699,8 iki 771,9 Eur. O vidutinis atlyginimas atskaičius mokesčius kilo nuo 543,6 iki 600,80, t. y. taip pat beveik 10 %. Tam, kad tiek bruto, tiek neto atlyginimas augo tolygiai, greičiausiai įtakos turėjo padidėjęs NPD ir PNPD. Augant darbo užmokesčiui šalyje, nagrinėjamoju laikotarpiu, sumažėjo nedarbo lygis. Nedarbo lygio šalyje kitimo tendencijas galime pamatyti **2 pav.**

2 pav. Nedarbo lygio kitimo tendencijos. (sudaryta pagal oficialiosios statistikos portalą, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/?hash=25264709-2a3d-4d46-ae79-2f3efba0e97c&portletFormName=visualization>)

Iš pateiktos diagramos matome, jog nagrinėjamoju laikotarpiu (2014 m. II ketvirtis – 2016 m. II ketvirtis) nedarbo lygis turėjo tendenciją mažėti. Jis sumažėjo nuo 11,2 % iki 8 %. Tačiau šį rodiklį lėmė ne vien gerėjanti ekonominė situacija ir augantis vidutinis darbo užmokestis. Nemažą įtaką nedarbo lygio sumažėjimui turėjo ir pastaruosiu metu gana smarkiai sumažėjęs nuolatinių gyventojų skaičius. V. Paškevičius ir V. Staškevičius (2001) teigia, jog nedarbas išlieka ir šių dienų problema. Žinoma, pasitelkta nemažai priemonių, tokių kaip: naujų darbo vietų kūrimas, socialinės rūpybos modelio keitimas, minimalios algos kėlimas, tačiau apskritai problema lieka neišspręsta. Nedarbas ar nepakankamas užmokestis už darbą yra viena iš emigraciją skatinančių sąlygų (Paškevičius ir Staškevičius, 2001, p. 91). Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos pavaizduotos **3 pav.**

3 pav. Gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijos (sudaryta pagal oficialiosios statistikos portalą, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize/?hash=92542ec3-c62a-4fc8-9699-b0a46cfc35e5&portletFormName=visualization>)

Nuo nepriklausomybės atgavimo laikų Lietuva susiduria su gana opia problema – gyventojų skaičiaus mažėjimu. Kaip matyti iš pateiktų duomenų ši problema išlieka aktuali ir šiomis dienomis. Per nagrinėjamą laikotarpį 2016 m. balandį – spalį gyventojų skaičius sumažėjo 18 689 žmonėmis. Tai sudaro 0,65 proc. visų nuolatinių Lietuvos gyventojų. Vienas iš LEZ steigimo tikslų – naujų darbo vietų kūrimas. Būtent naujų, o ne dėl palankesnių sąlygų iš vieno regiono į kitą perkeltų darbo vietų sukūrimas gali būti sėkmingai panaudotas siekiant pažaboti Lietuvos ekonomikos rykštę – emigraciją.

Tiek ekonominėms, tiek socialinėms problemoms mažinti Lietuvoje įkurtos 7 LEZ. D. Treigienė knygoje „Investicijos“ investuotojo sąvoką aiškina taip: „investuotojai – tai bet kurie ūkio subjektai (šalies ir užsienio juridiniai ir fiziniai asmenys, šalies valstybinės institucijos ir užsienio valstybės bei tarptautinės organizacijos) kurie investuoja nuosavą, skolintą ar patikėjimo teise valdomą bei naudojamą turtą“ (Treigienė, 2010, p. 4). Klaipėdos LEZ yra patrauklesnė užsienio investuotojams, o kitos zonos patrauklesnės lietuviško kapitalo verslo įmonėms. Toks investuotojų pasiskirstymas suteikia galimybę lengvai išbalansuoti šiandieninėje verslo rinkoje. „Marijampolės LEZ iš kitų Lietuvos laisvųjų ekonominių zonų išsiskiria geografiniu požiūriu, nes yra įsikūrusi greta europinio standarto geležinkelio linijos – „Rail Baltica“. Savo rinkodarą kreipia išskirtinai tik link Skandinavijos investuotojų“ teigė Simonas Petrulis (2016).

Lietuvoje LEZ veiklos rūšis nustato įstatymas dėl tam tikros zonos steigimo. Remiantis Klaipėdos LEZ pavyzdžiu, galima išskirti šias veiklos sritis: pramoninio nekilnojamojo turto plėtra, logistika ir sandėliavimas, elektronikos prietaisų gamyba, plieno konstrukcijų gamyba, maisto pakuočių gamyba, žuvies ir jos produktų perdirbimas ir t.t. Skirtingų veiklos rūšių yra pakankamai daug, todėl ir verslui vystyti yra puiki galimybė (Prieiga per internetą: <http://www.feiz.lt/apie-mus>).

Šiandien investuotojus labiausiai vilioja trys Lietuvos ekonomikos sektoriai: gamybos, finansų paslaugų, ir sandėliavimo.

1 lentelė. Vienam gyventojui tenkančios tiesioginės užsienio investicijos (sudaryta pagal oficialiosios statistikos portalą, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=a44bbf1a-010e-4fab-b5e9-271d7f0709e0>)

Apskritis	Metai				
	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Kauno apskritis	1 927	2 225	2 521	2 196	2 427
Klaipėdos apskritis	2 834	3 072	3 115	2 925	3 100
Marijampolės apskritis	589	659	861	776	904
Panevėžio apskritis	701	833	993	1 203	1 184
Šiaulių apskritis	529	569	597	636	605
Alytaus apskritis	583	603	723	752	805
Tauragės apskritis	117	123	129	160	212
Telšių apskritis	6 733	7 309	7 016	6 692	1 999
Utenos apskritis	657	472	580	520	1 644
Vilniaus apskritis	7 672	8 582	9 649	10 796	11 235

Kaip matoma iš lentelės Nr.1 tiesioginės užsienio investicijos nagrinėjamu 2010 – 2014 m. laikotarpiu turėjo tendenciją augti. Vienintelėje Telšių apskrityje TUI sumažėjo nuo 6733 eurų vienam gyventojui iki 1644 eurų, tenkančių vienam apskrities gyventojui. Nors Marijampolės apskrityje investicijos kasmet augo vidutiniškai 15 procentų, tačiau jau 2015 metais tiesioginės užsienio investicijos Marijampolės savivaldybėje augo trigubai ir per metus pasiekė 31 mln. eurų ribą. Daugiausia šiame regione investicijų pritraukiama iš šių šalių: Nyderlandų, Ispanijos, Estijos, Norvegijos, Danijos.

2 lentelė. Lietuvos LEZ veiklos rezultatai. (sudaryta pagal Simėną, prieiga per internetą: <http://vz.lt/vadyba/finansai-apskaita/2016/11/15/nuo-2017-m-pelno-mokescio-atostogos-leze-investavusiems-tik-100000-eur>)

Miestas	Pritrakta projektų	Darbo vietos	Investicijos
Klaipėdos LEZ	28	1 800	550 mln. eur.
Kauno LEZ	24	1 900	367 mln. eur.
Marijampolės LEZ	1	1 000	100 mln. eur.
Panevėžio LEZ	1	320	10 mln. eur.
Šiaulių LEZ	0	0	0
Kėdainių LEZ	0	0	0

Kaip matome iš pateiktos lentelės Nr.2 Geriausiai sekasi Klaipėdos laisvajai ekonominei zonai. Tiesa verta paminėti, jog tai ilgamečio ir sistemingo darbo rezultatas. O štai Marijampolės LEZ galima vadinti startuoliu, kadangi veiklą vykdyti pradėjo tik 2015 metais. Iš viso Lietuvos laisvosiose ekonominėse zonose buvo pasirašyti 54 investavimo projektai, kurie sukurs virš 5 tūkst. darbo vietų (Daroma prielaida, jog Marijampolės LEZ sukurtų darbo vietų skaičius prilygs numatytajam planui). Jeigu Marijampolės LEZ investuotojo investicijų planas su faktu sutaps, tai per beveik 20 metų į Lietuvos LEZ bus pritraukta jau daugiau kaip milijardas eurų investicijų.

3 lentelė. 2016 – 2017 m. LEZ veiklos planas. (sudaryta pagal Simėną, prieiga per internetą:

<http://vz.lt/vadyba/finansai-apskaita/2016/11/15/nuo-2017-m-pelno-mokescio-atostogos-leze-investavusiems-tik-100000-eur>)

Miestas	Planuojami projektai	Darbo vietos	Investicijos, mln. EUR
Klaipėdos LEZ	4 – 5	150 – 200	120
Kauno LEZ	5	830	237
Marijampolės LEZ	4	300	40
Panevėžio LEZ	3 – 5	500	25
Šiaulių LEZ	Bent 4	-	-
Kėdainių LEZ	Bent 6	-	-

Remiantis pateiktos lentelės Nr.3 duomenimis matome, jo Klaipėdos LEZ ir toliau siekia išlikti sėkmingiausiai veikiančia Lietuvos laisvąja ekonomine zona ir neketina mažinti veiklos tempų. Per artimiausius metus į zoną planuojama pritraukti 4 – 5 naujus investicinius projektus, kurie pritrauktų apie 120 mln. eurų ir papildomai sukurtų apie 150 – 200 naujų darbo vietų. Kauno LEZ planuoja ženklų pritrauktų investicijų į zoną augimą. Kauno LEZ per 2016 – 2017 metus planuoja pritraukti 5 stambius investicinius projektus, kurie atneštų 237 mln. eurų investicijų, bei sukurtų net 830 naujų darbo vietų. Šiaulių ir Kėdainių LEZ detalesnių skaičiavimų dėl 2016 – 2017 m. pritrauktų investicijų nenurodo.

1.4 Laisvųjų ekonominių zonų situacijos apžvalga regionuose

Klaipėdos LEZ. „Klaipėdos laisvoji ekonominė zona įkurta 2002 m., regione pirmąją pagal investicijų pritraukimą bei sukurtas naujas darbo vietas. Zonos teritorija apima 412 hektarų plotą prie svarbiausių regiono transporto magistralių. Įrengta ir nuolat vystoma inžinerinė infrastruktūra. Į šią infrastruktūrą nuo įkūrimo pradžios buvo investuota virš 13 mln. Eurų iš ES, valstybės bei privačių lėšų.

Klaipėdos LEZ veiklą pagrindė vykdo gamybos ir logistikos bendrovės. Sutartis dėl leidimo vykdyti tam tikros rūšies veiklą zonoje pasirašę 28 įmonės iš Lietuvos ir viso pasaulio. Dabar 19

investuotojų jau vykdo veiklą, o dar 9 įmonės planuoja įsikurti. Nuo zonos įkūrimo įmonės investavo daugiau kaip 0,5 mlrd. eurų ir sukūrė virš 2200 naujų darbo vietų. Bendra Klaipėdos LEZ įmonių metinė apyvarta 0,9 mlrd. Eurų. Bendras visų įmonių sukuriamas eksportas – virš 0,7 mlrd. eurų. Klaipėdos laisvoji ekonominė zona pripažinta valstybinės svarbos ekonominiu projektu pagal specialųjį LR Vyriausybės nutarimą“ (prieiga per internetą: <http://www.fez.lt/en/investors/>).

„Remiantis oficialia Klaipėdos LEZ internetine svetaine Klaipėdos laisvojoje zonoje yra vykdomos šios veiklos rūšys:

- Pramoninio nekilnojamojo turto plėtra;
- Logistika ir sandėliavimas;
- Plastiko pakuotės ir plastiko granulių gamyba;
- Maisto pakuočių gamyba;
- Elektronikos prietaisų gamyba;
- Plieno konstrukcijų gamyba;
- Metalų apdirbimas;
- Architektūrinio stiklo gamyba;
- Žuvies ir jos produktų gamyba;
- Biodyzelino gamyba;
- Energijos gamyba iš atsinaujinančių šaltinių ir kt.“ (Prieiga prie interneto: <http://www.fez.lt/apie-mus>).

„Zona įsteigta 49 metams, šis terminas pratęstas gali būti tik įstatymu. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Klaipėdos LEZ Įstatymu, zonos teritorija, ne aukciono būdu Civilinio kodekso, Žemės įstatymo bei LR Klaipėdos LEZ įstatymo sąlygomis ir tvarka išnuomojama zonos valdymo bendrovei, o po zonos veiklos laikotarpio – jos teisių ir pareigų perėmėjui, 99 metams“ (Prieiga prie interneto: <http://www.fez.lt/apie-mus>).

Klaipėdos laisvosios ekonomikos zoną administruoja bei valdo Klaipėdos LEZ valdymo bendrovė, kuri veikia pagal LR Akcinių bendrovių įstatymą bei savo įstatus. „Bendrovės valdymo struktūrą sudaro visuotinis Klaipėdos ekonominės zonos akcininkų susirinkimas (UAB „Baltic Fund Investments“, dr. Pierre Jean Everaert, UAB „SLEZ VB“ bei AB Šiaulių Bankas turi daugiau kaip 82 % visų Klaipėdos LEZ valdymo bendrovės akcijų), valdyba (ją sudaro kas ketverius metus Klaipėdos LEZ valdymo bendrovės akcininkų išrenkami penki nariai bei dar du nariai, kuriuos deleguoja Lietuvos Vyriausybė ir Klaipėdos savivaldybė. Šiuo metu valdybos nariais išrinkti šie asmenys: Povilas Vasiliauskas, Arvydas Salda, Vytautas Grubliauskas, Eimantas Kiudulas, Dr. Shahriar Ahy, Filip Everaert, Virginijus Pašakarnis) ir administracija“ (Prieiga prie interneto: <http://www.fez.lt/klaipe-dos-lez-valdymo-bendrove>).

„Financial Times“ leidžiamame žurnale „FDI Magazine“ 2010 m. buvo sudarytas visu pasaulio ekonominių zonų reitingas. Šiame reitinge zonos buvo reitinguojamos pagal patrauklumą investuotojams. Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos patrauklumas buvo puikiai įvertintas ir zona užėmė 5 vietą pagal zonoje sukurtas verslo sąlygas bei esančią infrastruktūrą. Bendrame patraukliausių zonų sąrašė Klaipėdos LEZ užėmė 19 vietą (prieiga per internetą: www.fdiintelligence.com/content/download/36483/819153/file).

Remiantis Pauksčio (2015) straipsniu – pagrindiniu Klaipėdos sėkmės raktu tapo šios zonos akcininkai. Jie veikė apgalvotai ir užtikrintai, nes turėjo aiškų strateginį planą. Jų tikslas nebuvo zonos trumpalaikė perspektyva – sulaukti laukiamų rezultatų reikia kantriai ir gana ilgai dirbti. Sudaryti planai tiek trumpalaikėje, tiek ilgalaikėje perspektyvoje leido ramiai ir užtikrintai, žingsnis po žingsnio siekti užsibrėžtų tikslų. Be abejo dar vienas aspektas, kuris svariai prisidėjo prie zonos sėkmės – glaudus bendradarbiavimas su miesto savivalda. Galima teigti, jog sėkminga LEZ veikla yra miesto, uosto bei paties LEZ nuolatinio ir sistemingo bendravimo bei bendradarbiavimo rezultatas. Bendradarbiavimas tarp šių partnerių visuomet buvo savalaikis ir praktiškas. Miesto savivaldybė kartu su LR vyriausybe bei valdymo bendrove nuosekliai kūrė LEZ infrastruktūrą. Trečiuoju sėkmės garantu galėtume įvardinti akcininkų sukauptą žinių ir patirties bagažą. Sukaupta tarptautinė logistikos bei gamybos patirtis sėkmingai prisidėjo, palengvino bei pagreitino užsibrėžtų tikslų siekimą. Akcininkai labai gerai išmanė potencialių investuotojų poreikius, todėl išmanė kaip juos paskatinti investuoti į zoną. Dar 2001 metais buvo kryptingai nustatytos pramonės šakos, kurias bus siekiama pritraukti į Klaipėdą (prieiga per internetą: <http://www.veidas.lt/laisvosios-ekonomines-zonos-%E2%80%93-valstybes-ekonominio-gyvybingumo-barometras>).

Kauno LEZ. Kauno LEZ yra 534 ha apimanti pramoninės plėtros teritorija, kur klientams yra siūlomos mokesčių lengvatos. Ši LEZ buvo įsteigta 1996 m. spalio 22 d. Pagrindė vystoma biurų nuomos, leidybos, gamybos, logistikos ir sandėliavimo veiklos (Valančius, 2005, p. 43). Šioje zonoje gauti dividendai (užsienio investuotojų) yra neapmokestinami LR Pelno mokesčio įstatyme nustatyta tvarka. (prieiga per internetą: <http://www.businessandexhibitions.com/lt/ekonomika/543-kauno-laisvoji-ekonomine-zona-nuolat-auganti-verslo-gatve>).

Kauno miestas yra įsikūręs geografiškai palankiose sąlygose. Miestas randasi šalies centre, todėl gali pasinaudoti teikiamais pranašumais vystydamas transporto infrastruktūrą. LEZ įsikūrusi greta greitkelio A6, kuris jungia Sankt Peterburgą su Lenkijos sostine. Taip pat netoliese nutiestas A1 kelias, kuris sujungia Klaipėdos jūrų uostą su Vilniumi, ir toliau siekdamas Kijevą bei Maskvą. Atstumas nuo zonos iki Via Baltikos yra tik 7 kilometrai. Visų anksčiau paminėtų kelių dangos kokybė yra viena iš geriausių Europoje (prieiga per internetą: <http://ftz.lt/patikima-verslo-aplinka/kauno-lez/>).

Remiantis oficialia Kauno LEZ internetine svetaine, galime teigti, jog Kauno ekonominės zonos teritorija yra padalinta į 3 zonas – Logistikos ir gamybos teritorija, Verslo gatvė, Oro parkas.

Logistikos ir gamybos teritorija – labiausiai vystoma iš visų trijų zonos teritorijų. Šiuo metu Gamybos ir logistikos teritorija yra dinamiškiausiai besivystanti Kauno LEZ teritorijos dalis. Čia įsikūrusios gamybos, elektronikos ir automatizavimo, logistikos ir distribucijos, maisto pramonės bei farmacijos įmonės.

Verslo gatvė – tai ateityje numatytas statinių kompleksas, įsikūręs prie A6 kelio. Čia siūloma 13 atskirų žemės sklypų, kurie gali panaudoti biurams ar viešbučiams. Visiems sklypams yra paruošti detalieji planai, sukurta reikalinga infrastruktūra. 2017 m. Verslo gatvėje veiklą turėtų pradėti vykdyti pirmasis biurų vystytojas.

Oro parko teritorija riboja su Kauno tarptautiniu oro uostu. Čia reguliuojami ir suderinami oro, sausumos ir geležinkelių multimodaliniai keliai. Zonos kaimynystėje įsikūręs tarptautinis Kauno oro uostas. Greta oro uosto ribos zonoje esantys sklypai palikti įmonėms, kurių vykdoma veikla susijusi su aviacija. Dėl šių priežasčių oro linijų bazės, aviacijos pramonės įmonės galės tuo pačiu metu prieiti prie pakilimo tako bei naudotis visomis LEZ taikomomis nuolaidomis (prieiga per internetą: <http://ftz.lt>). Ekonominiais pasiekimais ši zona sparčiai vesiasi Klaipėdos LEZ.

Šiaulių LEZ. Šiaulių laisvosios ekonominės zonos statusą turėjusi ir 450 ha užėmusi teritorija buvo įkurta 1996 metais liepos mėn. Valančius (2005) teigia, jog „buvo numatyta, kad Šiaulių LEZ bus orientuojamasi į eksportui skirtos produkcijos gamybą, sandėliavimą, skirstymą. Tačiau Šiaulių LEZ valdymo bendrovės akcininkų susirinkimas nusprendė pristabdyti zonos kūrimą, 2 – 3 metus bendrovės veiklą plėtoti minimaliomis sąnaudomis ir jėgomis. Nuspręsta laukti, kol paašškės Lietuvos perspektyvos NATO nei NATO suinteresuotumas Šiaulių oro uostu, taip pat Vyriausybės pozicija dėl teritorijos, kurioje numatyta kurti LEZ“ (Valančius, 2005, p. 43). Tačiau 2002 metais LEZ buvo panaikinta ir atkurta tik 2011 m. Savo veiklą vystyti pradėjo tik 2015 m. Šiuo metu teritorija apima 218 ha. Šioje teritorijoje taikomos mokesčių, muitų, kvotų lengvatos bei specialiosios veiklos taisyklės.

LR Šiaulių laisvosios ekonominės zonos įstatymas numato, jog zona įsteigta 49 metams. Šioje teritorijoje prekybos, gamybos bei paslaugų teikimo veikla. LR Seimui priėmus įstatymą dėl Šiaulių laisvosios ekonominės zonos steigimo, buvo Vyriausybės paskelbtas tarptautinis konkursas. „Konkursas skelbiamas norint išrinkti geriausią verslo plano pasiūlymą, taip pat paruošti zonos statutą ir steigėjų grupei atrinkti. Konkurso sąlygos bei kriterijai numatyti LR Šiaulių laisvosios ekonominės zonos įstatyme.

Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos ir zonos valdymo bendrovės, kuri yra įsteigta zonos steigimo grupės, laimėjusios zonos verslo plano bei statuto rengimo ir steigėjų grupės parinkimo konkursą, sudarytoje zonos veikimo pagrindų sutartyje turi būti nustatyta:

- 1) numatomų investicijų dydis, jų dalis zonos infrastruktūrai plėtoti;
- 2) investuotojų pritraukimo etapai;

- 3) zonos infrastruktūros pritaikymo etapai ir terminai;
- 4) zonos valdymo bendrovės įsipareigojimų vykdymo vertinimo ir informacijos teikimo tvarka.

Konkursą laimėjusios zonos steigimo grupės įkurta zonos valdymo bendrovė veikia pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą, savo įstatus“ (prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415911>). Ši bendrovė turi savo visuotinį akcininkų susirinkimą, bei vienasmenį valdymo organą – vadovą ir kolegialų valdymo organą – valdybą. Steigimo grupė zonos valdymui gali įkurti tiek akcinę bendrovę, tiek uždarają akcinę bendrovę. Zonos valdymo bendrovės valdybą renka visuotinis akcininkų susirinkimas. Vyriausybė ir Šiaulių miesto savivaldybė skiria visuotiniam akcininkų susirinkimui po vieną asmenį į zonos valdymo bendrovės valdybą. Asmuo, išrinktas pirmininku, tuo pačiu gali eiti ir zonos vadovo pareigas. (prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415911>).

Numatyti trys Šiaulių LEZ teritorijos įsisavinimo etapai. Pirmasis vyksta dabar ir turėtų baigtis 2017 m. rugpjūtį – iki to laiko pagal patvirtintą planą turėtų būti įsisavinta 15% LEZ teritorijos. Antrasis etapas truks iki 2025 m. vasaros pabaigos. Per antrąjį etapą turėtų būti pradėta naudoti 50% zonos teritorijos. Paskutinis etapas, kaip numatyta, truks iki 2035 m. rugpjūčio. Tuomet, kaip nustatė Vyriausybė, ir turėtų būti galutinai įsisavinta visa LEZ teritorija. „Šiaulių LEZ atidaryta vos prieš kelis mėnesius, tačiau jie jau pasirašė pirmąją investicijų sutartį su švedų kapitalo pramonės įmone UAB „ROL Ergo LT“. Sutartyje numatyta, kad naujai įsteigta ROL grupės UAB „ROL Ergo LT“, kurios įstatinis kapitalas siekia 500.000 Eur, pastatys modernią 10.000 kv. m ploto gamyklą“ (prieiga per internetą: <http://vz.lt/verslo-aplinka/2016/11/16/siauliu-lez-planuojama-galutinai-uzpildyti-podvidesimties-metu>).

Kėdainių LEZ. Vidurio Lietuvoje, žemumos centre esantis Kėdainių rajonas priklauso Kauno apskrčiai. „Kėdainių rajone gyvena 54 tūkstančiai gyventojų, iš kurių beveik pusė mieste. Kėdainių rajonas yra vienas iš didžiausių ir stipriausių apskrityje, turintis didžiausią pramonės dalį. Čia puikiai išvystyta žemės ūkio produktų gamyba, platus prekybos paslaugų tinklas, tobulinama verslo paramos infrastruktūra“ (prieiga per internetą: <http://www.kedainiai.lt/go.php/Kedainiu-Laisvoji-Ekonomine-zona852583>).

Kėdainių laisvoji ekonominė zona įkurta 2012 metais. Jos užimamas plotas yra beveik 131 ha. Zonoje įrengta visa reikalinga infrastruktūra – kelių, elektros, vandentiekio, apšvietimo ir kt. Galimos įvairios veiklos rūšys. Sutartys pasirašytos su 3-omis įmonėmis, tai „Vitera Baltic“, UAB „K2 LT“ bei UAB „Agromėsa“. Kadangi zona įsikūrusi nedideliame regione, tai lemia greitą verslo pradžios suderinimą. Tikslinės pramonės šakos Kėdainių LEZ:

- Chemijos;
- Metalų konstrukcijų;
- Transporto ir logistikos;

- Medienos;
- Sandėliavimo;
- Maisto;

Kėdainių laisvoji ekonominė zona skirta ūkinei, ekonominei ir finansinei veiklai. Investuotojams taikomos išskirtinės lengvatinės ekonominės ir teisinės sąlygos. Investuojant į ilgalaikį turtą ne mažiau kaip 1 mln. Eurų, pirmuosius 6 metus nėra jokio pelno mokesčio, sekančius 10 metų tik pusė nustatyto tarifo t. y. 7,5 proc. „Nereikia mokėti nekilnojamojo turto mokesčio, nėra dividendų, užsienio investuotojų gautų Kėdainių laisvojoje ekonominėje zonoje, apmokestinimo. Taip pat tiesioginis užsienio investuotojas gali pasinaudoti teikiama ES parama investicijoms, kvalifikacijos kėlimui ir kitoms veiklos sritims“ (prieiga per internetą: <http://www.investmentpartner.lt/en/kedainiai-lez-2/>).

Panevėžio LEZ. „Laisvoji ekonominė zona (LEZ) Panevėžyje – tai nauja vieta savo pramone ir specialistais garsėjančiame mieste, įsikūrusiame su vakarų, rytų ir šiaurės Europos regionais besiribojančioje mūsų šalyje

2013 m. įsteigta Panevėžio laisvosios ekonominės zonos valdymo bendrovė tapo zonos valdytoja. Zonos valdymo bendrovė UAB „Panevėžio laisvoji ekonominė zona“ priklauso „Ogmios“ įmonių grupei. „Ogmios grupė“ yra viena iš Lietuvoje pirmaujančių nekilnojamojo turto vystytojų. Ji specializuojasi pramoninio ir komercinio nekilnojamojo turto srityje. „Ogmios grupė“ valdo arba administruoja daugiau kaip 300 000 m² pramoninio ir komercinio nekilnojamojo turto visoje Lietuvoje. Panevėžio mieste ji tvarko 80 ha teritoriją, kurioje įgyvendinti „Babilono miesto“ projektai: prekybiniai, gyvenamieji ir gamybai skirti pastatai. Teritorijos valdytojas taip pat vienija dvi teisininkų ir advokatų kontorą bei statybų valdymo ir priežiūros padalinius“ (prieiga per internetą: <http://www.pfez.lt/lt/apie-panevezio-lez/apie-lez.htm>).

Įsikūrusiems Panevėžio LEZ taikomos mokesčių lengvatos: investuojantys daugiau nei 1 mln. eurų (apie 3,45 mln. Lt) pirmuosius šešerius metus bus atleisti nuo pelno mokesčio, o kitus dešimt metų pelno mokestis bus 50 proc. mažesnis, taip pat nebus taikomas nekilnojamojo turto ir dividendų mokestis (prieiga per internetą <http://www.veidas.lt/tag/lez>).

4 lentelė. Panevėžio LEZ taikomos mokesčių lengvatos (sudaryta remiantis Panevėžio laisvosios ekonominės zonos įstatymu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1FC6DF4EFB25>).

Mokestis	Lietuvoje	LEZ
Pelno mokestis	15 %	0% – pirmus 6 metus. 7,5% – kitus 10 metų.
Nekilnojamojo turto mokestis	0,3 – 3%	0%
Dividendų apmokestinimas	15%	0%

„Investuotojai – tai aukštos kokybės tekstilės gamintojas iš Norvegijos, savo gyvavimo istoriją skaičiuojantis nuo 1853 m. „Devold“ gamina dviejų tipų produkciją: sporto ir laisvalaikio tekstilės gaminius bei apsauginius drabužius. Panevėžio LEZ teritorijoje įsikūrusi gamykla gamins slidinėjimui ir alpinizmui skirtus tekstilės gaminius, kurie bus eksportuojami į visą pasaulį. Kitas Investuotojas – UAB „Reflektorius“ Bendrovė į Panevėžio LEZ investuos 6 mln. eurų – 75 proc. bus skirta pastatų statyboms, o likusi lėšų dalis įrangos įsigijimui. Bendras statinių plotas turėtų siekti apie 8 tūkst. kvadratinų metrų ir bus sukurta 100 naujų darbo vietų“ (prieiga per internetą: <http://www.panevezys.lt/lt/naujienos/antrasis-investuotojas-panevezio-lez.html>).

Naujosios Akmenės LEZ. Pagrindinis Naujosios Akmenės laisvosios ekonominės zonos steigimo tikslas buvo pagerinti Akmenės rajono pramonės patrauklumą investuotojams. Neatsiejamai turėjo būti priimtas sprendimas siekti palankesnių sąlygų investicijų pritraukimui. Ko pasekoje būtų vystomos aukštosios technologijos ir sukurtos naujos, patrauklios darbo vietos tiek vietiniams gyventojams, tiek iš aplinkinių rajonų. Zona laikoma valstybei svarbiu ekonominiu projektu. Įsteigta 2011 metais gruodžio mėn. Zona įsteigta 49 metams. Teritorijoje plėtojama prekybos, gamybos ir paslaugų teikimo veikla. Visa teritorija užima beveik 99 hektarus. Zonos teritorija ne aukciono būdu Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo ir šio įstatymo nustatytais sąlygomis ir tvarka išnuomojama zonos valdymo bendrovei (prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E9DC13B87509/TAIS_476004)

5 lentelė. Naujosios Akmenės LEZ teritorijoje įgyvendinti projektai. (sudaryta remiantis oficialia Naujosios Akmenės savivaldybės informacija, prieiga per internetą:

<http://www.akmene.lt/go.php/Pasiulymai-investuotojams147427>).

Projektas	ES ir kt. lėšos, Eur.	Savivaldybės lėšos, Eur.	Iš viso, Eur.
Menčių pramoninės zonos detaliojo plano parengimas	0	23 580,86	23 580,86
Naujosios Akmenės pramoninio parko teritorijos infrastruktūros dokumentacijos parengimas	144 810,00	36 202,50	181 012,51
Naujosios Akmenės pramoninio parko teritorijos infrastruktūros dokumentacijos II dalies parengimas.	116 769,76	29 192,44	145 962,20
Naujosios Akmenės J. Dalinkevičiaus gatvės rekonstrukcija	1 137 627,43	53 000,46	1 190 627,90
Melioraciniai statiniai. Agluonos upelio remontas	0	26 065,80	26 065,80
Iš viso:	1 399 207,20	168 042,07	1 567 249,26

Marijampolės LEZ. Laisvosios ekonominės zonos statusą turinti 77,73 ha pramoninės plėtos teritorija. Zona padalinta į 15 sklypų. Pagal užimamą plotą tai mažiausia iš Lietuvoje esančių laisvųjų ekonominių zonų. „Šioje teritorijoje yra nustatytos mokesčių, muitų, kvotų lengvatos ir specialiosios veiklos taisyklės. Marijampolės LEZ įsteigta 2011 m. gruodžio 23 d. Zona, kaip ir anksčiau minėtosios, yra įsteigta 49 metams“ (prieiga per internetą: <http://www.balticfez.lt/marijampole-2/>).

„Apibendrinami LEZ patrauklumą galime sakyti, kad tai infrastruktūrinė koncentracija vienoje vietoje. Verslininkas investuoja į teritoriją, kurioje parengta visa infrastruktūra – elektra, komunikacijos, keliai. Marijampolės LEZ – naujausia Lietuvoje, todėl ir infrastruktūra bus naujausia. Žinoma, ypač reikšminga valstybės apibrėžta mokestinė aplinka ir, žinoma, geografinė teritorijos aplinka. Šiuo požiūriu Marijampolės LEZ apima Pietų Lietuvos teritoriją, esančią prie Lenkijos, Kaliningrado ir Baltarusijos sienų. Kita vertus, esame pakeliui Skandinavijos link“ – teigė Marijampolės LEZ direktorius Simonas Petrulis.

Marijampolės LEZ pasirinko aiškią veiklos strategiją – stiprinti agrarinio regiono pranašumus.

2. LAISVŲJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ TEORINIAI SPRENDIMAI

2.1 Laisvųjų ekonominių zonų samprata ir tipai

Laisvoji ekonominė zona – tai tam tikra numatyta valstybės teritorija, kurioje gali būti vykdoma ūkinė, komercinė ar finansinė veikla, reglamentuojama tos šalies įstatymais, kuriai nustatytos ypatingos ir išskirtinės sąlygos, galiojančios tik toje zonoje esančioms įmonėms. Išskirtinės sąlygos suteikiamos ekonominėse ir teisinėse srityse. Laisvojoje ekonominėje zonoje esančios prekės yra laikomos esančiomis už LR muitų teritorijos ribų, remiantis importo ir eksporto muitų, mokesčių ir kitų ekonominio pobūdžio draudimų ir apribojimų atžvilgiu (Snieška V., Čiburienė J, ir kiti 2005, p. 624).

Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymas laisvąją zoną įvardina kaip – „laisvosios ekonominės zonos laisvąją teritoriją, įrengtą vadovaujantis Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymu. LR Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatyme Laisvoji ekonominė zona apibrėžiama kaip ūkinei – komercinei ir finansinei veiklai skirta teritorija, kurioje yra šio įstatymo nustatytos ūkio subjektams specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos. Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijoje laisvoji zona apibūdinama kaip susitariančios šalies teritorijos dalis. Į šią dalį visos patenkančios prekės laikomos ne muitinės teritorijoje, kiek tai galima laikyti nepaisant importo ir kitų mokesčių“ (LR Muitinės įstatymas, LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas, Tarptautinės muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencija).

„Pastaruoju metu meno pasaulio diskurse nemažai diskutuojama apie „Freeport“ zonas – lengvatinio apmokestinimo logistikos centrą ir reprezentacinį simbolį, atspindintį kapitalistines paskatas, kurios atskiria meną nuo jo socialinės funkcijos. Vienas iš šios diskusijos pavyzdžių yra neseniai „e – flux“ platformoje paskelbtas Stefano Heidenreicho rašinys „Friportizmas kaip stilius ir ideologija“ (Freeportism as Style and Ideology, 2016). Autoriaus nuomone, šis diskursas prasidėjo nuo Hito Steyerl, kuri neva pirmoji pripažino „neapmokestinamo meno“ svarbą ir pasiūlė „friportizmu“ vadinamo reprezentacinio modelio teoriją. Stefanus Heidenreichas laisvasias zonas apibūdina taip: „tai teisinės erdvės dalis, kurioje galioja kitokios taisyklės, kartais vadinamos „išskirtiniais mokesčių tarifais“. Šios išimtinės vietos gamybos, paslaugų, finansų ir mažmeninės prekybos srityse kuriamos dėl įvairių strateginių ir konkurencinių priežasčių kaip būdas išsaugoti aktualumą ir patrauklumą pasauliniam kapitalui: turtingiesiems arba stambioms korporacijoms, ieškančioms pelningiausios infrastruktūros užsiimti verslu. Likusioje valstybės dalyje, išskyrus lengvatinio apmokestinimo zoną, taikomas griežtesnis reguliavimas ir visi mokesčiai. (prieiga per internetą: <http://www.e->

[flux.com/journal/71/60521/freeportism-as-style-and-ideology-post-internet-and-speculative-realism-part-i/](http://www.e-flux.com/journal/71/60521/freeportism-as-style-and-ideology-post-internet-and-speculative-realism-part-i/)).

„Lengvatinio apmokestinimo zona neretai įsivaizduojama lyg egzotiškas užjūrio kraštas. Tikrovėje šios teritorijos taip pat yra prižiūrimos, jose veikia valstybės biurokratija. Šie lengvatinio apmokestinimo anklavai būna įvairaus dydžio ir įvairios paskirties. Kai kuriose zonose taikomi ne tokie griežti muitinės reikalavimai, nerenkamas muito mokestis ir (arba) nekontroliuojamas tranzitinis krovinių gabenimas. Kiti, kaip antai Kaimanų arba Didžiosios Britanijos Mergelių salų lengvatinio apmokestinimo finansų centrai, yra atskiros valstybės su teisinėmis ir finansinėmis struktūromis, kuriose galima sudaryti sandorius išsisukant nuo drakoniškų valstybių reikalavimų“ (prieiga per internetą: <http://www.e-flux.com/journal/71/60521/freeportism-as-style-and-ideology-post-internet-and-speculative-realism-part-i/>).

LEZ turi daug atmainų, tačiau Čiarnienė (1999) siūlo jas sugrupuoti į kelias pagrindines formas

1. Sandėliavimo – tranzitinės zonos;
2. Prekybos zonos;
3. Gamybinės zonos;
4. Naujų technologijų diegimo zonos;
5. Specializuotos laisvosios zonos;
6. Plataus profilio laisvosios zonos.

Remiantis LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymu, šiose zonose gali būti vykdoma importo bei eksporto, verslo, gamybos ar prekybos veikla, kuri neprieštarautų Lietuvos respublikos įstatymams. Konkrečios zonos veiklas reglamentuoja atskiras įstatymas dėl numatytosios zonos steigimo (LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas).

2.1.1 Sandėliavimo – tranzitinė zona

Pirmosios laisvosios ekonominės zonos buvo vadinamos sandėliavimo – tranzitinėmis zonomis. Jų atsiradimas siejamas su XVI amžiaus Italija. Šios zonos yra pačios paprasčiausios ir seniausios iš visų laisvųjų ekonominių zonų formų. Sandėliavimo – tranzitinių zonų steigimo bumai buvo pasiekti XX a. pietryčių Azijoje. Dažniausiai jas buvo galima aptikti naujose industrinėse valstybėse. Buvo išskiriamos šios pagrindinės zonos funkcijos:

1. Prekių įvežimas;
2. Prekių saugojimas;
3. Prekių rūšiavimas ir perkrovimas.

Zonose esančios prekės beveik visais atvejais nebuvo papildomai apdorojamos ar perdirbamos. Tiesa, literatūroje galima rasti atvejų kai buvo perpakuojamos prekės, pakeistos prekių pakuotės ir t.t, bet tai greičiau reta išimtis, nei taisyklė.

Vieta šioms zonoms steigti dažniausiai yra pasirenkama greta didelių vandens telkinių, oro uostų, geležinkelio. T. y. pasirenkama tokia vieta kur netoliese būtų strategiškai svarbių prekių pergabenimo ar keleivių pervežimo vietų. Nepaisant neabejotinų pranašumų, maito mokesčių lengvatų, sutaupomų išlaidų, zonų perspektyvos vystyti eksporto pramonę, pritraukiant į tai valstybės, materialinius resursus yra ganėtinai menkos ir apribotos. Tai buvo pagrindinė priežastis kodėl sandėliavimo – tranzitinė zona nesulaukė didelio susidomėjimo šiandienos pasaulinėje ekonominių zonų steigimo praktikoje (Čiarnienė, 1999).

Snieška V. ir kiti autoriai (2006) teigia, jog „tarpusavyje šalys prekiauja todėl, kad dėl palyginamojo pranašumo patiria naudą. Pasaulinis ūkis patiria naudą, kai vyksta mainai tarp atskirų valstybių. Tačiau tarptautinės prekybos teikiami privalumai gali pavirsti trūkumais, o tuomet patiriama ir žala. Tarptautinės prekybos padaryta vienai ar kitai šaliai, gyventojų sluoksniams žala išryškėja, vykdant neracionalią užsienio prekybos politiką. Tarptautinės prekybos politiką vykdo vyriausybė, naudodama įvairias priemones: muitus, subsidijas, tiesioginius importo ir eksporto apribojimus“ (Snieška V. ir kiti, 2006, p. 529).

2.1.2 Eksporto – gamybinė zona

Pirmoji eksporto – gamybinė zona įkurta buvo 1959 metais, Airijoje. Eksporto – gamybos zona sujungia šias anksčiau atsiradusias priemones:

- Laisvosios prekybos zona;
- Pramoninis rajonas.

Šios zonos teritorija yra ribojama tiek administraciniu, tiek geografiniu požiūriu. Eksporto – gamybinėje zonoje privalomai turi galioti tam tikras statusas, kuris leistų laisvą įrenginių ir žaliavų, kurios būtinos eksportuoti skirtų prekių gamybai, importavimą į zoną. „ Eksporto – gamybos zonai būdinga tai, jog ji taip pat suteikia pastatus ir paslaugas, skirtus gamybai, t. y. importuotų žaliavų ar pusfabrikačių perdirbimui į galutinius produktus, paprastai skirtus eksportui“ (prieiga per internetą: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/174.pdf>). Kaip ir Nam, Radulescu, taip ir Lietuvos autoriai teigia, jog šiai zonai yra būdinga tai, jog ji vienu metu gali užtikrinti paslaugų bei zonoje esančių pastatų, kurių paskirtis yra panaudojimas importuojamųjų medžiagų perdirbimui į prekes, skirtas eksportui, buvimą. (Čiarnienė, 1999; Būda, Jaskėlevičius, Navickas 1989 p. 51).

Bėgant laikui laisvosios ekonominės zonos sąvoka keitėsi keletą kartų. Taip nutiko dėl to, jog vietoj to, kad būtų plečiama teritorija, vykdomos investicijos ir naudojamos zonos suteiktomis

lengvatinėmis sąlygomis, palaipsniui buvo išplėstos įmonės, kurios savo veiklą vykdė kitose šalyse. Zonos, kurios buvo skirtos eksportui, papildomai įgijo importo apdorojimo funkcijas. Galima išskirti kelis pagrindinius veiksnius, kurie ir lėmė tokių tendencijų susiformavimą:

- Iškilę techniniai sunkumai, siekiant sukontroliuoti nelegalius produktus ir technologijas patenkančius iš zonos į kitus regionus ir šalis;
- spaudimas vietos vartotojams (kurie norėtų ir galėtų taip pat pasiūlyti aukštos kokybės prekes, iš laisvosios zonos) bei kitų šalių investuotojams. Pastaruosius vilioja potencialiai aukštas pelningumas iš prekių pardavimo vietinėje rinkoje.
- Vyriausybės politika, kuri yra orientuota į vietinių sąsajų skatinimą, vietoje prieigos prie vietinės rinkos.

Eksporto potencialo elementai apima:

- Gamybos sritį;
- Realizacijos sistemą;
- Marketingą;

Remiantis šiais elementais šis laisvosios ekonominės zonos tipas atitinka, be didesnių išimčių, visų šalių interesus. Taip pat yra labai reikšminga skatinant ir plėtojant darbo jėgos pasidalinimą tarp skirtingų šalių. Šiose zonose pagamintos prekės pasižymi aukštu konkurencingumo lygiu. Aukštą konkurencingumo lygį pasiekti ir palaikyti leidžia patiriamos mažos gamybos išlaidos. To pasekoje įmonės gali nustatyti žemas kainas eksportuojamoms prekėms ir sėkmingai konkuruoti ne tik su vietos įmonėmis, bet ir tarptautiniame lygmenyje (Čiarnienė, 1999; Būda, Jaskelevičius, Navickas 1989).

Pastaruoju metu galime pastebėti tendenciją, jog palaipsniui keičiasi ir konkuravimo spektrai. T. y. jei anksčiau pagrindinį vaidmenį vaidindavo produkcijos kainos, tai dabar konkurencinį pranašumą vis dažniausiai suteikia pagamintos produkcijos kokybė bei inovatyvumas. Šių tendencijų kitimą neatsiejamai buvo galima pastebėti ir eksporto – gamybinių zonų veiklos charakteristikos kitime. Daugelis pastarųjų zonų pradėjo transformaciją iš eksporto gamybinių zonų į mokslinius – pramoninius parkus. Moksliniai – pramoniniai parkai bėgant laikui įgavo technopolijų formą. Ši forma pasižymi efektyvia mokslo ir gamybos diegimo plėtros strategija, naujų medžiagų ir technologijų kūrimu bei diegimu į gamybą (prieiga per internetą: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/174.pdf>).

2.1.3 Laisvosios verslininkystės zona

Laisvosios verslininkystės zona labiausia išsiskiria iš visų tipų. Ši zona įkurta 1980 m. Londone, priėmus verslininkystės zonų įstatymą. Ši zona steigama ekonomiškai silpnuose, atsilikusiuose regionuose, kuriuose vyrauja žemas tiek ekonominis, tiek socialinis išsivystymo lygis. Zonos vaidmuo

yra skatinti vietinio verslo vystymąsi ir augimą, sudarant tam geriausias ir tinkamiausias sąlygas. Norint gauti šiai zonai laisvosios verslininkystės zonos statusą, rajonas turi atitikti tokius kriterijus:

1. Ne mažiau kaip 70 procentų tame rajone gyvenančių gyventojų gaunamos visos pajamos turi sudaryti ne daugiau kaip 80 procentų viso miesto pajamų;

2. Rajone, kuriame numatyta steigti anksčiau paminėtą zoną, nedarbo lygis privalo būti ženkliai didesnis nei bendras šalies nedarbingumo lygis (Čiarnienė, 1999, p.28).

2.1.4 Paslaugų laisvoji ekonominė zona

Pastaruoju metu gana dažnai galime rasti pavyzdžių, kai į gamybą orientuotos laisvosios ekonominės zonos yra modernizuojamos perorientuojamos iš klasikinės į paslaugas orientuotas zonas. Šį procesą atpažinti galima iš augančios ekonominės veiklos paslaugų sektoriuje, bei išaugusios prekybos. Tam didžiausios įtakos turėjo nuolat tobulėjančios informacinės technologijos (prieiga per internetą: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/174.pdf>).

Sparčiai plečiantis į paslaugas orientuotoms laisvosios ekonominės zonos teritorijoms, neatsiejamai veikla plečiasi ir apima ne tik oro ar vandens uostus, bet ir žymiai daugiau sferų. Jis apima jau ir šiuolaikiškas finansines ir verslo paslaugas. Kaip pavyzdį galėtume išskirti bankininkystės, draudimo ar duomenų apdorojimo. Paslaugų laisvoji ekonominė zona taip pat gali apimti ir tam tikras turizmo arba švietimo sritis bei paslaugas. Kaip parodė pasaulinė LEZ steigimo praktika zona niekada idealiai neatitiks pradinio LEZ steigimo numatytojo modelio. Dažniausiai ekonominė ir socialinė nauda zonoje būna daug didesnė nei iš pradžių tikėtasi. Taip pat labai sunku išmatuoti projekto atnešamą pridėtinę vertę. Pasverti ir išmatuoti dažniausiai ir tiksliausiai galima tik poveikį tam regionui, kuriame įsteigta zona. Kokią įtaką daro aplinkiniams regionams ar bendrai šalies ekonomikai nustatyti yra žymiai sudėtingiau. Bet kuriuo atveju pradinis rezultatas ir tikslai projekto eigoje yra žymiai pakoreguojami (prieiga per internetą: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/174.pdf>).

2.1.5 Specialioji laisvoji zona

Zona, kuri vykdo tik vienos rūšies veiklą, ar teikia tik vienos rūšies paslaugą yra vadinama specialiąja laisvąja zona. Plačiausiai žinomi tokių zonų pavyzdžiai – turizmo, rekreacinės, draudimo, bankininkystės zonos. Laisvosios bankininkystės zonos plačiausiai taikomos Bahamų ir Bermudų salose. Šį teiginį puikiai pagrindžia faktas, jog net trečdalis visų JAV bankų tarptautinių pavedimų vykdoma per Bahamų bankininkystės zoną.

Anot Čiarnienės (1999) šios galimas toks specialiųjų laisvųjų zonų suskirstymas į tipus pagal pradinę steigimo funkciją:

1. Prekybos tipo. Šią zoną sudaro laisvieji ekonominiai uostai, bemuitės zonos, laisvosios prekybos zonos ir t.t.
2. Mišraus tipo. Šiai zonai priskiriamos dviejų paskirčių zonos. Jos turi tiek gamybos, tiek prekybos funkcijas. Šiose zonose importuojamos medžiagos nėra apmokestinamos importo mokesčiu. Proceso eigoje medžiagos perdirbamos į prekes ir eksportuojamos. Prie tipinių mišriųjų zonų galima priskirti pramonines laisvasias zonas, eksportuotų produktų perdirbimo zonos.
3. Plataus tipo. Šios zonos sukurtos remiantis eksporto perdirbimo zonos modulių. Čia veikia lengvatiniai režimai, pradedant investicijų skatinimo programomis ir baigiant leidimų gavimais, kurių reikia norint realizuoti laisvojoje zonoje pagamintas prekes. Kaip pavyzdį šių zonų galėtume pateikti Kinijos ir Honkongo laisvasias ekonomines zonas.

Taigi apibendrintai galime teigti, jog nors egzistuoja labai daug ir įvairių ekonominių zonų, tačiau jas visas galima suskirstyti į tris anksčiau aptartus tipus: prekybos, mišraus ir plataus tipo laisvasias ekonomines zonas. Dar visai neseniai sukurtos specialiosios ekonominės zonos siekia tapti plataus tipo zonomis.

Specialiosios zonos sąvoką yra gana sunku išaiškinti ir apibrėžti. Jos gali būti įvairiausių formų, gali turėti skirtingus tikslus, kurie yra nustatomi pagal šalies poreikius. Sąvoka specialioji ekonominė zona klasikiniu atveju yra skirtas išsireiškimui apie ypatingą geografinę zoną. Kitaip tariant, specialiosios ekonominės zonos yra tam tikra teritorija, kurioje taikomos mokesstinės lengvatos, sukurta infrastruktūra ir yra atskirta nuo kitų sričių toje pačioje valstybėje, norint pritraukti užsienio investuotojus ir inovatyvias technologijas.

Plataus profilio LEZ tituluojamos kaip sėkmingiausios ekonominės zonos iš visų atmainų. Šiose zonose kapitalas pritraukiamas į daugelį sričių: prekybos, gamybos, turizmo, mokslo, paslaugų. Investicijų pritraukimas į zoną teigiamai veikia visą regioną ir skatina vietos verslininkystę (prieiga per internetą: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/174.pdf>).

2.1.6. Ofšorinė zona

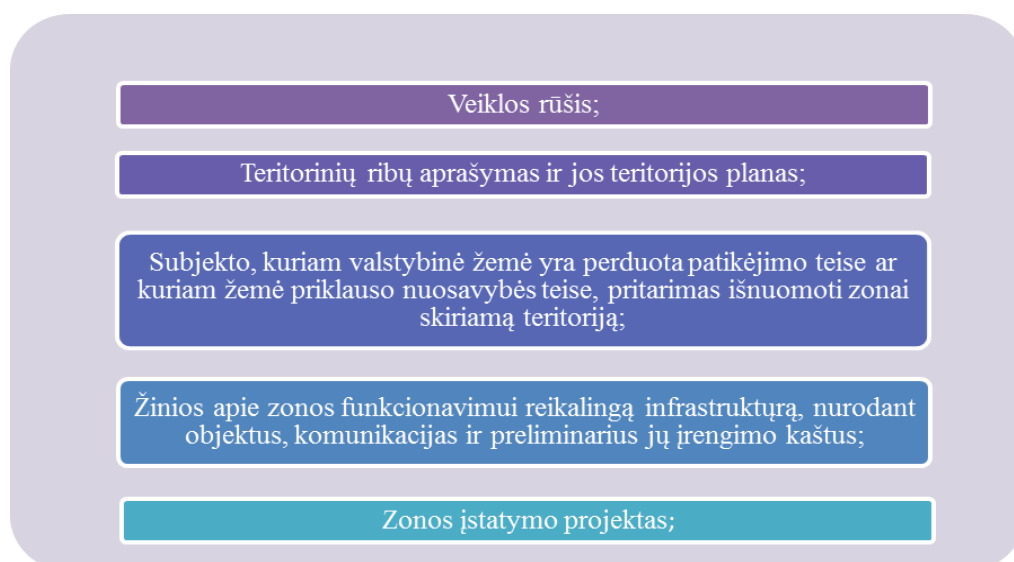
Be anksčiau paminėtų specialiųjų ekonominių zonų tipų galime išskirti visame pasaulyje paplitusią laisvųjų ekonominių zonų atmainą, kuri vadinama ofšorine zona. Šios zonos tapusios tikromis „mokestinėmis oazėmis“, kurios atsakingos už begalę tarptautinių operacijų. Pirmoje eilėje tarp ofšorų centrų rikiuojasi salynų teritorijos: Bahamai, Bermudai, Kipras, Malta, o taip pat ir Honkongas, Airija, Liberija, Lichtenšteinas, Panama, Singapūras ir t.t.

Ofšorinė kompanija – tai tokia kompanija, kuri savo ūkinę veiklą vykdo ne kompanijos registravimo valstybėje. Šių kompanijų savininkai nėra kompanijos registravimo valstybės rezidentai. Ofšorinė kompanija praktiškai niekada negali tapti savo oficialiosios jurisdikcijos rezidente, todėl kilo šio proceso sąvoka offshore – lietuviškai verčiamas „už krantų“. „Sąvoka ofšoras naudojama dideliems pasaulinio lygio finansiniams centrams, kai kurioms bankinių operacijų rūšims. Tarptautinės teisės prasme kompanija yra savarankiškas juridinis asmuo ir vykdo savo veiklą pagal registravimo šalies įstatymus. Taip, pavyzdžiui, Panamos kompanija moka mokesčius tik Panamoje. Jeigu šios kompanijos savininkai – užsienio asmenys ir kompanija nevykdo jokios veiklos Panamoje, tai ji įgyja "ofšorinį" statusą ir oficialiai atleidžiama nuo bet kokio apmokestinimo. Tokiu būdu ši kompanija nėra apmokestinimo subjektu registravimo šalyje, tačiau gali būti apmokestinama šalyje, kur ji vykdo savo veiklą“ (prieiga per internetą:<http://www.delfi.lt/news/daily/law/ofsorines-kompanijos-klausimai-ir-atsakymai.d?id=538663>).

2.2 Laisvųjų ekonominių zonų steigimas ir veikla

LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas buvo priimtas 1995 m. birželio mėnesį. Lietuvai tapus ES nare, visą valstybės pagalbos teikimo tvarką laisvosiose ekonominėse zonose reglamentuoja tiesiogiai taikomi ES teisės aktai.

Įstatyme nurodyti privalomai siūlyme pateikti dokumentai.

4 pav. Zonos steigimui privalomi nurodyti punktai (sudaryta remiantis LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymu, prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>)

Siekiant įsteigti LEZ pasirinktame regione vadovaujamosi LR laisvųjų zonų pagrindų įstatymu kuriame yra apibrėžta, jog LEZ steigimą inicijuoti gali tik įstatyme nurodyti steigimo iniciatoriai. Jais yra įvardinama tik savivaldybių tarybos bei LR Ūkio ministerija, kurios LR Vyriausybei pateikia siūlymą įsteigti laisvąją ekonominę zoną. Laisvoji ekonominė zona steigiama LR įstatymu. Įstatyme privalo būti nurodyta:

- Nustatytos LEZ ribos;
- LEZ veiklos rūšis;
- Veiklos terminas;
- Konkurso sąlygos ir kriterijai nugalėtojams nustatyti;
- LEZ valdymo bendrovės struktūra bei numatyti valdybos įgaliojimai bei priskirtos konkrečios funkcijos;
- Valdymo bendrovės likvidavimo nelikviduojant zonos ir naujos bendrovės įkūrimo tvarka;
- Svarbių objektų (valstybės, savivaldybės ir kt.) santykių su LEZ valdymo bendrove, dėl šių objektų naudojimo LEZ aptarnauti, pagrindai;
- Įmokų iš LEZ įmonių bendriems zonos reikalams nustatymo tvarka; (LR laisvųjų ekonominių zonų įstatymas 9 str.).

„LR Seimui priėmus įstatymą dėl zonos steigimo, LR Vyriausybė priima sprendimą dėl tarptautinio konkurso geriausiam zonos verslo planui ir zonos statutui parengti bei steigėjams nustatyti. Zonos steigimo grupė, laimėjusi zonos verslo plano ir statuto rengimo bei steigėjų grupės parinkimo konkursą, įsteigia zonos valdymo bendrovę. Po vieną zonos valdymo bendrovės valdybos narį skiria Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir savivaldybės, kurios teritorijoje kuriama zona, taryba.

„Zonos valdymo bendrovės valdybos priskirtos funkcijos:

- a. priima sprendimą išduoti leidimą ūkio subjekto veiklai zonoje;
- b. nustato įmokas zonos įmonėms šio įstatymo nustatyta tvarka;
- c. pagal žemės subnuomos mokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką zonos įmonių ir zonos valdymo bendrovės sutartyse nustato zonos valdymo bendrovės išnuomos žemės ir nekilnojamojo turto subnuomojimo zonos įmonėms ir savitarpio paslaugų teikimo finansines sąlygas;
- d. nustato zonos vidaus tvarką;
- e. steigia zonoje aptarnavimo įmones;
- f. priima sprendimus dėl lėšų kooperavimo ir panaudojimo bendriems zonos infrastruktūros plėtojimo ir aplinkotvarkos reikalams;
- g. patvirtina Vyriausybei teikiamą zonos valdymo bendrovės ir zonos veiklos ataskaitą;
- h. sudaro komisiją ginčams tarp ūkio subjektų nagrinėti;

- i. nustato žemės subnuomos mokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką.
- j. Suderinusi su Muitinės departamentu prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, skelbia zonos teritorijos dalis laisvosiomis teritorijomis ir nustato šių teritorijų ribas“ (LR laisvųjų ekonominių zonų įstatymas 12 str.).

Pagal LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymą bendrovės valdybos pirmininkas renkamas zonos valdymo valdybos narių sprendimu. Šaukiamas valdybos susirinkimas, kurio metu valdybos nariai, atviru balsavimu, balsų dauguma išsirenką zonos valdymo bendrovės valdybos pirmininką. Naujai išrinktas pirmininkas privalo būti patvirtintas valstybės institucijos, kuriai pagal LR Vyriausybės numatytą tvarką pavedama atlikti valstybinę laisvosios ekonominės zonos priežiūrą.

„Zonos valdymo bendrovės vadovas:

- Atstovauja zonos valdymo bendrovei;
- Subnuomoja zonos valdymo bendrovei išnuomotą žemę ir nekilnojamąjį turtą zonos įmonėms pagal subnuomos sutarčių sąlygas;
- Sudaro savitarpio paslaugų teikimo sutartis su zonos įmonėmis pagal bendrovės valdybos nustatytas finansines ir kitas sąlygas;
- Užtikrina , organizuodamas zonos priežiūrą, kad zonoje registruoti ūkio subjektai laikytųsi zonos statuto, neužsiimtų įstatymų draudžiama veikla, veiktų pagal sutartyje nustatytas sąlygas, laikytųsi Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo ir kitų aplinkos apsaugos teisės reikalavimų;
- Užtikrina laisvųjų teritorijų ribų apsaugą ir sudaro sąlygas Lietuvos Respublikos muitinės darbui laisvųjų teritorijų muitinės kontrolės postuose;
- Sudaro sąlygas teisėsaugos institucijoms ir tarptautinės kontrolės organizacijoms atlikti zonoje jų funkcijas;
- Išduoda leidimus veiklai zonoje;
- Atlieka kitas jam pagal kompetenciją priskirtas funkcijas;
- Zonos valdymo bendrovė, jos valdymo organai už savo veiklą atsako įstatymų nustatyta tvarka“ (LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas).

Pirmasis darbas, kurį reikia nuveikti norint įsteigti laisvąją ekonomę zoną yra idėjos išgryninimas. Tik žinodami kokio konkrečiai rezultato siekiame, galėsime susidėlioti strateginį bei taktinį planą tikslui pasiekti. Todėl laisvosios ekonominės zonos veikla prasideda žymiai anksčiau, nei zona įregistruojama juridinių asmenų registre. Kiek truks šis etapas priklauso nuo to kiek kelyje pasitaikys kliūčių. Kliūtys gali būti įvairios, pradedant reikalingas kompetencijas ir patirtį turinčio personalo stoka ir baigiant galimai kilsiančiomis teisinėmis kliūtėmis. Pavykus argumentuotai ir pagrįstai pristatyti LEZ idėją ir įveikus iškilusias kliūtis įsteigiama laisvoji ekonominė zona. Vėliau vyksta spartaus vystymosi etapas, kurio trukmę lemia pasitaikę tam tikri aplinkos veiksniai. Bėgant

laikui palaiapsniui išplečiamos zonos veiklos apimtys, gali prisidėti naujų, iki tol steigime nenumatytų veiklos sričių. Neatsiejamai nuo šių procesų sparčiai zonoje kuriamos naujos darbo vietos. Veiklos pradžioje įmonėms dažniausiai užtenka ir regione esančios darbo jėgos, tačiau plečiant gamybos apimtis, neretai darbuotojai įmonių lėšomis atsivežami iš aplinkinių miestelių ir rajonų.

„Laikas, kuomet zona pakyla į profesionalaus valdymo bei veiklos lygį, literatūroje vadinamas laisvosios ekonominės zonos žydėjimo faze. Šiam etapui būdinga tai, jog pilnai sukurta zonos veiklos vizija, dinamiška ir lanksti struktūra. Zonoje veikiančių įmonių ekonominiai rodiklių duomenys yra pakilime. Patį piką pasiekusios investicijos, eksportas ir naujų darbo vietų kūrimas“ (Basile, Germidis, 1984).

Išanalizavus Čiarnienės (1999) Nam, Radulescu (2004) nuomonę, galima teigti, jog zonos veikos rodikliai yra tiesiogiai susiję su zonos veiklos stadija. T. y. zonos rodiklių kitimo tendencijos aiškiai apibrėžia pasiektą zonos veiklos stadiją.

1. Zonos infrastruktūros formavimas, kai pritraukiami dideli užsienio investicijų srautai;
2. Pasiektas maksimumas zonos veiklos intensyvume bei eksporte. Tuo pačiu metu augdamos absoliučiais dydžiais užsienio investicijos į zonoje esančias įmones, santykinai mažėja;
3. Pasiekama laisvosios ekonominės zonos brandos stadija. Šiai stadijai yra būdinga pritrauktų investicijų sumažėjimas, pristabdytas eksportas, smulkusis verslas iš zonos išstumiamas stambiujų įmonių, išaugęs aukštos kvalifikacijos darbuotojų poreikis;
4. Iš zonos traukiasi užsienio investuotojai, jų vietas užima vietos verslininkai. Dažniausiai šiuo metu sutinkama praktika – 4 – oje stadijoje yra pradedamas naujas zonos veiklos ciklas. Ketvirtojoje stadijoje (jei zona funkcionuoja sėkmingai) pasiekiami pradiniai ekonominės zonos steigimo išsikelti tikslai ir uždaviniai (Čiarnienė, 1999, p. 57)

Laisvoji ekonominė zona tapusi brandžia organizacija orientuojasi į kelis svarbiausius tikslus. Tai žymi brandos fazės pasiekimą. Šiai fazei būdinga, tai, jog zonoje stabilizuojasi investicijų pritraukimas, neberandama naujų investuotojų, traukiasi veiklos mastai, ko pasekoje mažėja ir sukuriama naujų darbo vietų skaičius. Šiame etape išauga rizika, jog zonoje prasidės nykimo fazė. Rizika, kad zoną apims nykimo fazė atsiranda tuomet, kada ekonominėje zonoje atsiranda iššūkiai ir kliūtys, kurių vadovybė nesugeba ar nėra kompetentinga išspręsti. Tam tikrais atvejais zonos nykimo fazė gali būti pristabdoma, ar visiškai atitolinama, jei vyksta kapitalinis zonos reorganizavimas, atsisakant zonos plėtros artimiausiuoju periodu. Taip ekonominė zona gali stabilizuoti savo padėtį rinkoje. Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl prasideda zonos nykimas, galima įvardinti tai, jog jau nuo pat zonos gyvavimo pradžios nebuvo pasirengta ir nebuvo priimtos strategijos kaip įmonė elgsis veikiamą aukšto konkurencingumo lygio. Taip pat neigiamas pasekmes turi ir netinkamas zonos aplinkos sąlygų įvertinimas. Be abejo nemažai įtakos turi ir valdymo bendrovių nelankstumas bei

nesugebėjimas persiorientuoti prie besikeičiančių teisinių, ekonominių, socialinių, politinių ir kitų sąlygų (Čiarnienė, 1999, p. 57).

Lietuvos informacijos institutas (1998) teigia, jog kaip rodo pasaulinė praktika, LEZ savo veiklą gali vykdyti labai skirtingus laiko tarpus. Jeigu laisvosios ekonominės zonos veiklos trukmę nereglamentuoja jos steigimo laikotarpis, tai jos gyvavimo laikotarpis gali trukti iki kelių dešimtmečių. Be abejo yra tokių zonų, kuriose dėl įvairių priežasčių taip ir nebuvo pradėta vykdyti veikla ir zona buvo likviduota (Lietuvos informacijos institutas, 1998, p. 33).

Svarbu apžvelgti laisvųjų ekonominių zonų vaidmenį valstybių biudžetų pajamų formavime. Turbūt ne kartą teko girdėti ir dažnas netgi pritartų nuomonei, jog mokesčiai žlugdo verslą. Neįmanoma paneigti fakto, jog jie sudaro vieną iš didžiausių tiek smulkiųjų, tiek stambiųjų įmonių išlaidų dalį. Todėl vienas iš svarbiausių faktorių, kuris lemia investicijų pritraukimą į laisvasias ekonomines zonas yra tas, jog čia taikomos didelės mokesčių nuolaidos, o kai kuriais atvejais netgi atleidimas nuo tam tikro mokesčio. Tačiau kiekviena šalis savo biudžetą formuoja surenkamų mokesčių pagrindu. Todėl galima daryti išvadą, jog laisvosiose ekonominiuose zonose taikomos lengvatos yra savotiškas kompromisas tarp valstybės ir verslo. Neapmokestinti įmonių veiklos yra praktiškai neįmanoma, nes mokesčių dėka surinkti pinigai yra gyvybiškai svarbūs valstybės gyvavimui, tačiau mokesstinės naštos sumažinimas įmonėms ženkliai sumažina neigiamą mokesčių įtaką verslo gyvavimui ir plėtrai (Radulescu, 2004)

2.3 Laisvųjų ekonominių zonų kūrimo problemos

Konkurencingumo didinimas yra pagrindinis Lietuvos ūkio plėtros politikos tikslas. „Mažos, gausių gamtos išteklių neturinčios valstybės nacionalinės ekonomikos plėtra ir socialinė gerovė labai priklauso nuo sugebėjimo gaminti ir pateikti rinkai konkurencingas prekes ir paslaugas, kurioms labiausiai reikia ne žaliavų, o aukštųjų technologijų. Siekiant sukurti konkurencingą šalies ūkį, jo struktūra turi būti orientuota į kvalifikuotos darbo jėgos ir aukštųjų technologijų bei remiantis mokslu ir žiniomis plėtojamus sektorius“ (Obi, 1998, p. 118).

Siekiant sėkmingo zonos gyvavimo, privaloma laikytis tam tikrų rekomendacijų:

1. Teritorija, kurioje numatyta steigti zoną, turi būti pakankamo ploto. Taip pat ši teritorija turėtų būti patogi geografiniu požiūriu;
2. Zonos steigėjas privalo būti stabili tiek politiniu, tiek ekonominiu atžvilgiu;
3. Laisvosios ekonominės zonos steigimui ir jos įmonių veiklai reguliuoti privalo būti sukurta įstatyminė bazė;
4. Zonos steigimo regione turi būti išvystyta infrastruktūra;
5. Reikalingų gamybos išteklių kainos regione turi būti konkurencingos;

6. Zonoje taikomos mokestinės lengvatos turi būti konkurencingos kitų zonų taikomoms lengvatomis;
7. Zonoje turi funkcionuoti efektyvi valdymo sistema. Ji atlieka labai svarbų vaidmenį norint greitai sutvarkyti įmonių steigimo dokumentus. Sukurta valdymo sistema turi funkcionuoti taip, kad prireikus informacijos ji būtų kuo operatyviau suteikta ir išspręstos iškilusios kliūtys.

Zona, kuri tenkina visas aukščiau minėtas sąlygas, gali konkuruoti su kitomis ekonominėmis zonomis. Atitinkdama šias sąlygas zona tampa patraukli užsienio investuotojams, ko pasekoje yra užtikrinamas investicijų pritraukimas.

Kalbėdami apie ateities perspektyvas, zonų vadovai teigia, jog valstybė galėtų kur kas svarbiau prisidėti prie šio verslo skatinimo ir plėtojimo. Visų pirma valstybė turi nuspręsti kokios užsienio investicijos reikalingos šaliai ir kodėl būtent tokių jų reikia. Remiantis sektiniu Airijos valstybės pavyzdžiu matome, jog ši šalis visų pirma išsigrūnino esmines sritis, į kurias valstybė nukreipė didžiąją investicijų dalį. „Galime teigti, jog Airijos – inovatyvios salos – susiformavimą labiausiai lėmė šalies įmonių, organizacijų ir valstybės institucijų konsensusas dėl šalies vystymosi kryptių, kurių labai sėkmingai realizavo Airijos plėtros agentūra, prisidėjusi prie tikslinių inovatyvių užsienio kompanijų pritraukimo į šalį ir jų susiejimo su šalies įmonėmis. Dabartinėje Airijoje net 70 procentų viso šalies eksporto generuoja užsienio kapitalo įmonės. Šių įmonių investicijos buvo nukreiptos į informacines technologijas, gyvybės mokslus bei tarptautinius verslo paslaugų centrus“ (Jusevičius, 2007, p. 133).

Klaipėdos LEZ generalinis direktorius Eimantas Kiudulas teigia, jog jeigu valstybėje būtų sukurta žymiai agresyvesnė investicijų pritraukimo politika, taip pat būtų skatinamas „Investuok Lietuvoje“ darbas, tai tiesiogiai būtų teigiamai paveikta ir visa Lietuvoje esančių laisvųjų ekonominių zonų veikla. Svarus valstybės prisidėjimas prie verslo aplinkos gerinimo stiprina bendrą šalies ekonominę konkurencingumą prieš kitas valstybes. Lietuvos verslo aplinka turėtų būti lyginama su esama situacija Lenkijos, Estijos, Čekijos ir Vokietijos valstybėse. Norint pritraukti kuo daugiau užsienio investicijų, turi būti stengiamasi pasiūlyti patrauklesnes sąlygas, nei anksčiau minėtose valstybėse.

Be abejo ne mažiau reikšmės turi investicijos į trūkstamos kvalifikacijos darbuotojų rengimo strategijos sukūrimą. Tai vienas pagrindinių aspektų, kuris būsimiems investuotojams galimai lemia apsisprendimą investuoti ar ne, ir šio aspekto svarba ateityje tik augs. Kaip pavyzdį galime pateikti Klaipėdos LEZ. Ši zona jau dabar susiduria su kvalifikuotų darbuotojų stoka. Nors zonos teritorija užima daugiau nei 400 hektarų, tačiau potencialiai galinčias investuoti įmones riboja darbuotojų potencialas ir stoka. Kaip teigia E. Kiudulas, Klaipėdos LEZ pasirengusi vykdyti naują investicinį projektą jei jam bus reikalingi ne daugiau kaip 100 darbuotojų. Jeigu atsirastų žymiai didesnis

projektas, kurio orikis būtų 500 ar 1000 darbuotojų, iškiltų rimtų abejonių ar Klaipėda pajėgi pasiūlyti tiek reikiamą kvalifikaciją turinčių žmonių. Nors potencialių darbuotojų yra, tačiau jie neturi reikiamos kvalifikacijos ir negali būti įdarbinami įmonėse. Ši problema aktuali ne tik Klaipėdos regione, bet ir visoje Lietuvoje. Todėl prieinama vieninga nuomonė, jog Lietuvos darbo rinkoje vyrauja nesubalansuota kompetencijų pasiūla.

Kaip galimai vieną šios problemos sprendimo būdą galėtume įvardinti Klaipėdos miesto pavyzdį. Pastaroji savo iniciatyva pritraukė Tysaido universiteto ir Bradfordo kolegijos jungtinį filialą. Jungtiniame filiale bus rengiami inžinerinių technologijų specialybių studentai. Kurie dirbs ne tik Klaipėdos regione, bet ir visoje Lietuvoje (prieiga per internetą: <http://alkas.lt/2014/09/08/svietimo-sensacija-klaipedoje-kuriasi-britu-universiteto-ir-kolegijos-filialai/>).

2.4 Laisvųjų ekonominių zonų teisinė aplinka

LEZ galioja LR Konstitucija bei LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas. Kiti LR įstatymai bei teisiniai aktai galioja tuo atveju, jei zonos veiklos ir jos ūkio subjektų teisinių santykių nereglamentuoja anksčiau paminėti įstatymai.

LR Laisvųjų ekonominių zonų įstatyme aprašytos sąlygos LEZ įkurti. Šias sąlygas reglamentuoja 1992–10–12 Tarybos reglamentas Nr. 2913/92, 1993-07-02 Komisijos reglamentas Nr. 2454/93, LR muitinės įstatymas bei kiti teisės aktai.

Lietuvos laisvosiose ekonomikos zonose taikomos mokesčių lengvatos atitinka ir ES, ir Lietuvos Respublikos įstatymus. Remiantis Europos Sąjungos pagalbos normomis, visa įmonei suteiktų mokesčių lengvatų suma negali viršyti:

1. Mažoms ir mikro įmonėms – 45 % investicijų į ilgalaikį turta.

Mažomis ir mikro įmonėmis laikomos jei įmonės turi iki 50 darbuotojų bei metinės pajamos neviršina 7 mln. eurų arba turto vertė nėra didesnė nei 5 mln. eurų.

2. Vidutinėms įmonėms – 35 % nuo visų investicijų į ilgalaikį turta.

Vidutinėmis įmonėmis laikomos jei įmonėse dirbančių darbuotojų skaičius neviršina 250, metinės pajamos yra ne didesnės nei 40 mln. eurų arba turto vertė nėra didesnė nei 27 mln. eurų.

3. Visoms kitoms įmonėms – ne daugiau kaip 25 % nuo investicijų į ilgalaikį turta.

Šis procentas taikomas tokioms įmonėms, kurių metinės pajamos siekia virš 40 mln. eurų arba turto balansinė vertė yra virš 27 mln. eurų. Taip pat viena iš sąlygų, jog įmonėje turi dirbti virš 250 darbuotojų.

Dideliems investiciniams projektams, kurių investicija viršija 50 mln. eurų, valstybės pagalbos intensyvumas apskaičiuojamas ir pritaikomas pagal atskirą mokesčių lengvatos apskaičiavimo metodiką (prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>).

2016 m. lapkričio 15d. Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė pasirašė LEZ pagrindų įstatymo pataisą. Pataisoje numatyta, jog nuo 2017 m. sausio 1 d. beveik 10 kartų bus mažinamas investicijų reikalavimas. Tai reiškia, jog dabar įmonės norėdamos pasinaudoti LEZ teigiamomis mokesčių lengvatų, privalo investuoti ne mažiau kaip 1 mln. eurų, o ateityje numatyta žymiai mažesnė minimali investavimo suma – 100 000 Eur. Pataisa pakoreguos ir investuojančių įmonių darbuotojų skaičių. Pataisoje numatyta, jog įmonė privalės turėti ne mažiau kaip 20 darbuotojų. Šia pataisa siekiama užtikrinti, jog ir mažos įmonės, užsiimančios paslaugų teikimu, galėtų pasinaudoti LEZ teigiamomis mokesčių lengvatomis. Galima numanyti, jog priimta tokia pataisa skatins verslo paslaugų centrų sklaidą į regionus (Prieiga per internetą: <http://vz.lt/vadyba/finansai-apskaita/2016/11/15/nuo-2017-m-pelno-mokescio-atostogos-leze-investavusiems-tik-100000-eur>)

„Laisvųjų ekonominių zonų steigimas reikalauja esančios šalies įstatyminės bazės pakeitimo ir papildymo, naujų įstatymų, be kurių neįmanomas svarbių regioninių problemų sprendimas, priėmimo. Laisvojoje zonoje nėra atskiros nepriklausomos teritorijos arba atskiros teritorijos valstybėje, regione, ir ne tik teritoriniu, bet ir ekonominiu aspektu“. (Csiszarik, 2007, p. 1)

Remiantis Zonos pagindų įstatymu, Zonos valdymo bendrovė norėdama registruoti naujus ūkio subjektus, išnuomoti žemę ar kitą nekilnojamąjį turtą zonoje savo veiklą vykdančioms įmonėms, privalo laikytis zonos statuto, veiklą vykdyti remiantis zonos funkcionavimo tikslais bei parengtu verslo projektu. Remiantis pasauline laisvųjų zonų veiklos praktika, galime teigti, jog pastarosiose taikomos mokesčių lengvatos yra savotiškas kompromisas tarp investuojančių įmonių bei investicijas priimančios valstybės. Valstybė, kad pritrauktų investicijų, kurios reikalingos šalies ekonomikos augimui, pasirengusi investuotojams pasiūlyti nemažų mokesčių lengvatų. Lietuvoje mokesčių lengvatos skirstomos į keturias sritis:

- Fiskalinės lengvatos;
- Finansinės lengvatos;
- Administracinės lengvatos;
- Muitų lengvatos.

Taikant fiskalines lengvatas įmonės yra skatinamos sumažinant arba tam tikram laikotarpiui panaikinant mokesčines prievole. Dažniausiai sutinkamos mokesčinės lengvatos:

- Pelno (pajamų) mokesčio lengvata. Įmonės atleisti nuo šio mokesčio galima pilnai arba dalinai, atleidimui yra nustatomas konkretus laikotarpis.
- Lengvatinės sąlygos taikomos PVM, nekilnojamojo turto, akcizo mokesčiams bei kitiems tiesioginiams ir netiesioginiams mokesčiams. Įmonės gali būti dalinai ar visiškai atleistos nuo regionuose taikomų mokesčių.

- Įmonėms leidžiama taikyti pagreitiną nusidėvėjimą. To pasekoje įmonės gali nemažą pelno dalį pervesti į mokesčiais neapmokestiną amortizacijos fondą. Pagreitintas nusidėvėjimas neretai naudojamas su nematerialiojo turto amortizacija

Eksporto muitų ir mokesčių bei ekonominio pobūdžio apribojimų požiūriu prekės, kurios yra išvežamos iš zonos į užsienį, laikomos esančiomis už šalies muitų teritorijos ribų. Prekes išgabenant už laisvosios zonos teritorijos ribų, joms bus pritaikyti tos šalies įstatymai bei kiti teisiniai aktai (prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>).

6 lentelė. Draudžiamos investavimo kryptys. ((sudaryta remiantis LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymu, prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>)

„Zonoje draudžiamos šios kapitalo investavimo veiklos sritys:
Ūkinė, komercinė veikla, susijusi su valstybės saugumo ir gynybos užtikrinimu, taip pat ginklų, šaudmenų, sprogmenų gamyba, laikymu ar pardavimu kenksmingu poveikiu aplinkai.
Pavojingų ir radioaktyvių medžiagų gamyba, deginimas, laikymas, nukenksminimas.
Narkotikų, narkotinių, stipriai veikiančių ir nuodingųjų medžiagų gamyba, pardavimas ir laikymas.
Plastiko ir kitų aplinkai pavojingų medžiagų gamybą, deginimas.
Kultūrų, kuriose yra narkotinių, stipriai veikiančių ir nuodingųjų medžiagų pardavimas ir laikymas.
Degtinės, likerio ir kitų spiritinių gėrimų gamyba.
Tabako gaminių gamyba.
Vertybinių popierių, piniginių ženklų ir monetų, pašto ženklų gamyba.
Lošimo namų steigimas ir laikymas, loterijų organizavimas.
Radijo ir televizijos laidų rengimas ir transliavimas, išskyrus spaustuvių, radijo ir televizijos techninį aptarnavimas.
Ligoninių, sergančių pavojingomis infekcinėmis, tarp jų ir venerinėmis bei užkrečiamosiomis odos ligomis, agresyvios formos psichinėmis ligomis, gydymas.
Gyvulių, sergančių ypač pavojingomis ligomis, gydymas.
Darbo migracijos klausimų tvarkymas.

Zonos pagrindų įstatyme numatyta, jog norint zonoje vykdyti veiklą, kuriai reikalinga licencija, reikia gauti LR Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos išduotą leidimą. Kapitalo investicija valstybiniais gamtos ištekliams eksploatuoti be koncesijos draudžiama.

Lietuvoje zonų priežiūrą vykdo valstybės įgaliota speciali institucija. Šiai institucijai patikėta valdyti ir pagrindinius klausimus: zonos steigimą, jos valdymą ir su zonos veikla susijusius klausimus. Zonoje įsikūrusios įmonės savo apskaitą privalo vesti pagal LR galiojančius įstatymus ir teisės aktus. Pagrindiniai teisės aktai reglamentuojantys buhalterinę apskaitą:

- Buhalterinės apskaitos įstatymas;

- Įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymas;
- Įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas.

Darbo, žmonių saugos darbe, valstybinio socialinio draudimo ir kitus su darbo santykiais susijusius klausimus zonoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai. Sanitarijos ir higienos, aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo, priešgaisrinės, darbo ir kitų valstybės inspekcijų funkcijas vykdo Lietuvos Respublikos valstybinės priežiūros inspekcijos, kurioms įgaliojimus išduoda atitinkama Lietuvos Respublikos valstybinė inspekcija“ (prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>).

Pasibaigus laikui, kuriam zona buvo įsteigta jos veiklos terminas turi būti pratęstas Lietuvos Respublikos Seimo. Jeigu Seimo sprendimu zonos veiklos terminas nepratęsiamas tai zona laikoma likviduota. Seimas taip pat gali ne tik pratęsti zonos veiklos terminą, bet ir nutraukti jį anksčiau laiko. Zonos veiklos terminas gali būti nutrauktas anksčiau laiko tik tarptautiniu juridiniu pagrindu pripažintu atveju.

Turto ir kitiems klausimams, susijusiems su zonos likvidavimu, finansiniams santykiams tarp zonos ūkinio plėtojimo ir valdymo organų ir zonos ekonominės veiklos subjektų spręsti Lietuvos Respublikos Vyriausybė sudaro likvidacinę komisiją. Šiai komisijai suteikti įgaliojimai zonos valdymui, kol bus išspęsti zonos likvidavimo klausimai. Jeigu nėra vieningos nuomonės ir kyla ginčas dėl zonos likvidavimo, šie ginčiai privalo būti sprendžiami LR teisme (prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>).

2.5 Laisvųjų ekonominių zonų steigimą lemiantys veiksniai

Laisvosios ekonominės zonos ekonominė sėkmė yra neatsiejama nuo zoną supančios aplinkos. Jei aplinka yra palanki investicijų pasisavinimui, verslo plėtojimui ir vystymui, tai ir zonoje veikiančios įmonės dirbs pelningai. Remiantis priimtais tarptautiniais standartais laisvoji ekonominė zona privalo atitikti du pagrindinius kriterijus – turi būti patraukli investuotojams bei būti įsikūrusi strategiškai palankioje vietoje tiek ekonominiu, tiek geografiniu požiūriu. Autorių išskiriami pagrindiniai laisvosios ekonominės zonos kūrimo kriterijai:

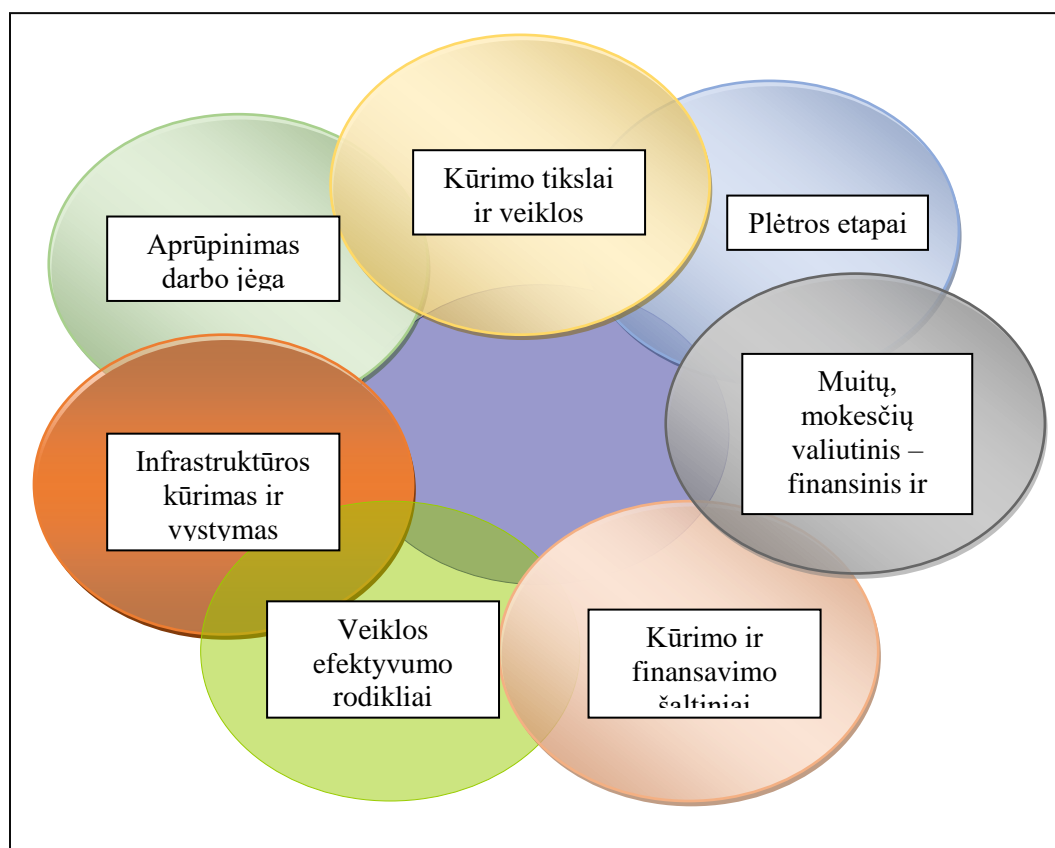
7 lentelė. Ekonominės zonos kūrimo kriterijai. (Artige, Nicolini, 2006; Csiszarik, 2007, p. 3)

Artige, Nicolini išskiriami laisvosios ekonominės zonos kūrimo kriterijai	Csiszariko išskiriami laisvosios ekonominės zonos steigimo kriterijai
Mokesčių lengvatos;	Palanki transporto kelių geografinė padėtis tiek vidinės, tiek išorinės rinkos atžvilgiu;
Transportavimo kaštai;	Išvystyta transporto infrastruktūra;
Gamybos veiksmų kaina;	Išvystytas gamybinis potencialas, gamybinių

	ir socialinių infrastruktūrų buvimas;
Prekybos barjerai	Naudingų gamtos išteklių ir atsargų potencialas (akmens anglis, spalvotieji metalai, mediena ir t.t)
Gerai išvystyta, stipri regiono pramonė;	
Ekonominis atvirumas;	
Šalies stojimas į supranacionalines sąjungas;	
Aglomeracijos efektas;	
Sukurta efektyvi valdymo struktūra. Ji leistų investuotojams greitai įregistruoti įmones, suteiktų reikalingą informaciją.	

Apibendrinus lentelėje Nr.7 pateiktis duomenis, galime daryti išvadą, jog svarbiausieji zonos steigimo kriterijai yra strategiškai svarbioje vietoje parinkta zonos steigimo teritorija, išvystyta infrastruktūra bei ateities perspektyvų numatymas. Todėl galime teigti, kad labiausiai tinkama vieta zonos steigimui galėtų būti teritorija netoli pasienio, uostų, greta stambių magistralinių transporto mazgų (geležinkeliai ar oro uostai). Lietuvos atveju galėtume išskirti Klaipėdos LEZ (greta uostas), Kauno ir Marijampolės LEZ (Greta Via Baltica, Rail Baltica). Taip pat paranku LEZ steigti greta mokslo ir kultūros centrų, taip pat ten, kur galima rasti gamtinių išteklių.

Remiantis įvairių autorių įžvalgomis apie zonų tikslingumo vertinimą, rekomenduojama pritaikyti tikslingumo pagrindimą kuriame turėtų būti numatyta:

5 pav. Zonų tikslingumo vertinimo pagrindiniai klausimai (Gasparienė, Kartašova2015)

Gasparienė, Kartašova (2015) pažymi, jog „tinkama investavimo aplinkos analizė gali ne tik padėti potencialiems investuotojams nukreipti investicijas tinkama linkme, bet ir investicijas priimančioms šalims nustatyti prioritetus investicijų pritraukimo sąlygoms gerinti bei konkurencijai skatinti“ (Gasparienė, Kartašova, 2015, p. 26).

Teigiamas sprendimas dėl zonos steigimo priimamas, jeigu atlikus zonos kūrimo tikslingumo analizę gaunami teigiami rezultatai. Iniciatoriai, laimėję zonos steigimo konkursą privalo įkurti įmonę ar organizaciją, kurios paskirtis – zonos valdymas. Remiantis pasauline zonų steigimo ir valdymo praktika, galime teigti, jog skirtingose valstybėse įkuriamos skirtingos vadovaujančios įmonės. Skirtumus tarp jų galime pastebėti tiek lyginant įmonių pavaldumą, tiek privataus ir valstybinio kapitalo santykį (prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>).

2.6 Sprendimą investuoti Lietuvoje įtakojantys veiksniai

„Įmonės motyvai investuoti į užsienio šalis ar LEZ gali būti: komunikacijų su vietinėmis institucijomis sukeliama sunkumai, nėra reikiamų įpareigotų agentų, dideli nepriklausomų paskirstytojų kaštai, didelės administracinės išlaidos, išvengiama griežtos vietinės rinkodaros kontrolės“ (Langvinienė N., Vengrauskas P. V., Žitkienė R., 2005, p. 13).

„Pagal tradicines finansų teorijas investavimo sprendimai yra pagrįsti prielaida, kad investuotojai yra racionalūs ir priima racionalius investavimo sprendimus. Finansų centre atsiduria investavimo sprendimų modeliai, pagrįsti tikėtina grąža ir rizika, tokie kaip pagrindinio kapitalo kainos modelis, arbitražinės kainos teorija, rinkos efektyvumo teorija ir kiti. Investuotojo sprendimo priėmimas priklauso nuo jo racionalumo bei rizikos toleravimo lygmens“ (Gasparienė, Kartašova, 2015, p. 56)

Turbūt neapsiriksime teigdami, jog visgi esminė laisvųjų zonų savybė, pritraukianti investicijas yra ta, kad čia taikomos žymios mokesstinės lengvatos. Laisvojoje ekonominėje zonoje gali būti taikomos šios mokesčių lengvatos: pelno mokesčio lengvata, nemokamas arba pagreitintas nusidėvėjimas, investuotojams taikomos įvairios mokesčių lengvatos, subsidijavimas, kuris susietas su investicinėmis išlaidomis“ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>). „Kaip rodo pasaulinė praktika, visos minėtos lengvatos gali būti taikomos įvairiomis skirtingomis kombinacijomis, tačiau tai nebūtinai yra vienintelis ar lemiamas veiksnys, pritraukiantis užsienio kapitalą į šalį“ (Csiszarik, 2007, p. 3).

Dalia Treigienė (2010) teigia, jog „priimamas investavimo sprendimas tai sprendimas paskirstyti išteklius (finansinius, kapitalo, darbo jėgos ir kt.) konkrečioms projektams įgyvendinti taip, kad ateityje būtų gautas pelnas ar kitokia siekiama nauda. Alternatyvos, tikslas ir bendras vertinimo matas yra trys būtinos investavimo sprendimo priėmimo sąlygos.

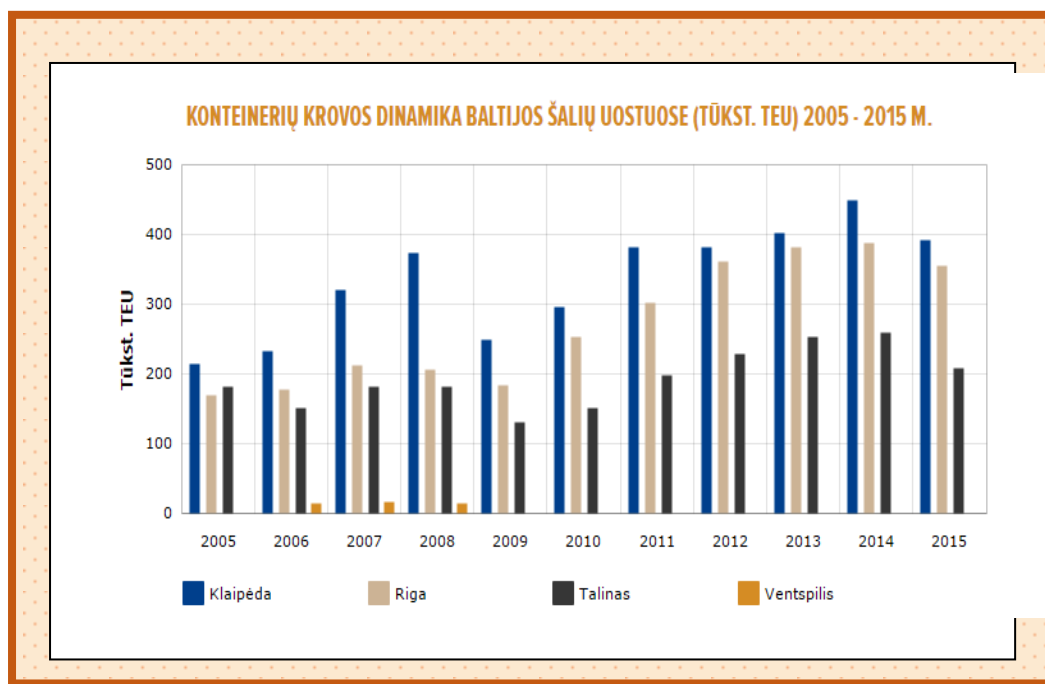
1. Alternatyvos. Jeigu nėra alternatyvų, iš kurių galima rinktis, tai nėra ir jokio reikalo priimti sprendimą. Realiame gyvenime dažnai pastebimos ir analizuojamos ne visos, o tik kai kurios galimos alternatyvos. Tokia situacija, kai atsižvelgiama į visas galimas alternatyvas, vadinama optimalaus sprendimo priėmimo situacija.
2. Tikslas ir užduotis. Neturint tikslo, nėra ir jokios prasmės priimti investavimo sprendimą. Investavimo tikslų pavyzdžiais gali būti: optimalios investicijos gražos siekimas, įmonės savininkų turto padidinimas, įmonės pelno padidinimas ir pan.
3. Bendras su tikslu susietas vertinimo matas. Bendras vertinimo matas leidžia palyginti alternatyvas. Neįmanoma priimti sprendimo tol, kol alternatyvos nėra koku nors būdu įvertintos“ (Treigienė, 2010, p.8).

Galima išskirti šiuos pagrindinius veiksnius, kurie turi įtakos investavimo LEZ sprendimui:

- Ženklios mokesčių lengvatos. Įmonės, investuojančios daugiau kaip 1 milijoną eurų: pirmuosius šešis ataskaitinius laikotarpius nemoka pelno mokesčio; kitus dešimt ataskaitinių laikotarpių moka tik 50 % Lietuvos įmonių pelno mokesčio (Pelno mokesčio tarifas 2016 m. Lietuvoje 15 %). Investuojančios įmonės nemoka nekilnojamojo turto mokesčio (Nekilnojamojo turto mokesčio tarifas 2016 m. Lietuvoje 1 %). Užsienio investuotojų laisvojoje ekonominėje zonoje gauti dividendai neapmokestinami Lietuvos Respublikos Pelno mokesčio įstatymo numatyta tvarka (Dividendų mokestis – 15 %). Taip pat Lietuva turi lyginamąjį pranašumą mokesčių naštos kaip BVP dalis atžvilgiu. Gamybos ir eksporto mokesčiai visoje šalyje nesiekia net ES vidurkio. Pelno ir nuosavybės mokesčiai yra net dvigubai mažesni nei Europos Sąjungos vidurkis. Taip pat Lietuvoje yra mažiausias Europoje darbo sąnaudų indeksas (Petruolis, 2016).

- Puiki geografinė padėtis ir geras susisiekimas keliais ir traukiniais. „Lietuva yra tranzitinė šalis, kuri turi puikiai išvystytą kelių ir geležinkelių infrastruktūrą, keturis tarptautinius oro uostus. Lietuvos kelių dangos kokybė yra tarp geriausių Europoje. Lietuva yra Nr. 1 Centrinėje ir Rytų Europoje pagal transporto ir geležinkelių infrastruktūrą (Global Competitiveness Report by World Economic Forum, 2014). Krovininis traukinys „Vikingas“, sujungiantis Baltijos ir Juodąją jūras, 2014 metais gavo ES mokslinių tyrimų programos BESTFACT skirtą apdovanojimą, kaip Geriausias Žaliosios logistikos ir įvairių rūšių vežimų projektas. Lietuvoje veikia dvi geležinkelių sistemos – europietiško (1435 mm) ir rusiško (1520 mm) pločio vėžės (prieiga per internetą: <http://naujienos.vgtu.lt/naujienos/Mokslo-%C3%85%C2%BEinios/2015-m-spalio-21-23-d-vyko-bestfact-projekto-baigiamoji-konferencija/103362>). „Klaipėdos valstybinis jūrų uostas, vienintelis neužšalantis uostas Baltijos jūros šiaurės rytuose, yra nutolęs nuo Kauno 220 km. Klaipėdos valstybinį jūrų uostą ir Kauną jungia modernus greitkelis A1 ir geležinkelio linija. Tiesioginiai geležinkelio maršrutai jungia Lietuvą su Rusija, Baltarusija, Latvija bei Estija, Lenkija ir Vokietija. Geležinkeliu gabenama nafta, jos produktai, trąšos, mineraliniai produktai, metalai, mediena, augalinės kilmės

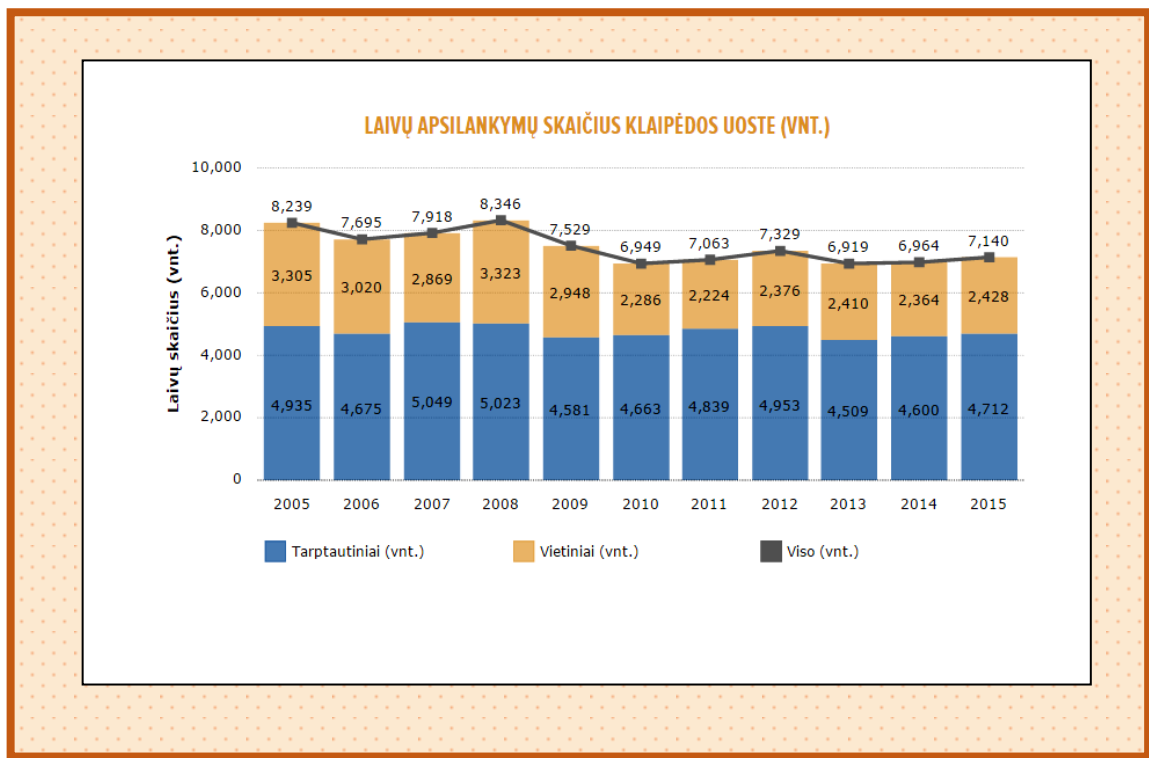
produktai, įvairūs smulkūs kroviniai, šaldyta produkcija, kroviniai konteineriuose, kompiuterinė technika“ (prieiga per internetą: <http://paterant.lt/property/kauno-lez/>). Lietuva yra TRACECA (tarpžemyninis geležinkelių tinklas) dalis. TRACECA bendras rusiško standarto geležinkelių bėgių ilgis siekia 5,113 km. Jis jungia ES šalis su Kaukazo ir Vidurio Azijos šalimis: Armėnija, Azerbaidžanu, Bulgarija, Gruzija, Iranu, Kazachstanu, Moldavija, Rumunija, Turkija, Ukraina, Uzbekistanu, Tadžikistanu, Turkmėnistanu. „Kiekvieną savaitę vykdomas tiesioginis krovinių gabenimas į Šanchajų. Potencialus Rytų Europos multimodalinis oro krovinių mazgas.

6 pav. Konteinerių krovos dinamika Baltijos šalių uostuose. (Prieiga per internetą: <http://www.portofklaipeda.lt/uosto-statistika>).

- Neužšalantis Klaipėdos jūrų uostas. Jūrų uoste susijungia jūros, sausumos ir geležinkelio keliai iš rytų ir vakarų. Tai multimodalinis, universalus ir giliavandenis uostas. Uoste dirba 14 stambių krovos, laivų remonto ir statybos kompanijų. Esant poreikiui gali būti suteiktos visos su jūros verslu, krovinių aptarnavimu susijusios paslaugos“ (prieiga per internetą: <http://www.portofklaipeda.lt/uosto-statistika>).

Per vienerius metus galima perkrauti iki 65 mln. tonų įvairių kovinių, bei priimti iki 337 m. ilgio ir 448 m. pločio ir 13.4 m. gramzdos laivus.

7 pav. Laivų apsilankymų skaičius Klaipėdos uoste (Prieiga per internetą:

<http://www.portofklaipeda.lt/uosto-statistika>).

Nuo Klaipėdos jūrų uosto greitai ir patogiai galima susisiekti su svarbiausiais pramoninių šalių regionais – Rusija, Baltarusija, Ukraina ir kitais. Uostą sieja svarbiausios laivybos linijos į įvairius Europos uostus.

- Stabili ir nuolat auganti Lietuvos ekonomika. Pastaruoju metu šalies ekonomika auga stabiliai ir palyginti greitai. Ekonomikos plėtrą labiausiai skatina išaugusi vidaus paklausa, kuri atsveria nepalankią grynojo eksporto poveikį BVP augimui. Prognozuojama, kad 2016 metais BVP ir toliau nuosekliai didės dėl toliau augančios vidaus paklausos. Vidaus paklausos augimą lems pagerėjusi rinkos padėtis, nežymi infliacija ir vis dar esantis investicijų poreikis. 2015 m. didžiausią poveikį BVP augimui galimai turėjo statyba, pramonė bei prekyba. Statybos pridėtinės vertės augimas yra vienas iš didžiausių ir sparčiausių iš visų nagrinėjamų sektorių. Vertinant tenkančią mokesčių našą kaip dalį BVP (proc.) galime teigti, jog jis Lietuvoje mažiausias iš visų Europos Sąjungos valstybių.

8 lentelė. Lietuvos ekonominių rodiklių kitimo tendencijos. (sudaryta remiantis oficialia Lietuvos statistikos departamento informacija, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/>).

Metai	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
BVP pokytis, %	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,4	5,9	3,6	3,3	2,9
Nedarbo lygis, %	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8	15,3	13,3	11,5	10,1
Vidutinė infliacija, %	4,5	8,1	8,5	1,3	3,8	4,1	3,2	1,2	0,2

- Aukštos kvalifikacijos, pigi darbo jėga. Lietuvos gyventojai pirmauja ES pagal turimą išsilavinimo lygį. Darbuotojų kompiuterinis raštingumas yra vienas geriausiųjų. 2012 metais sudarytame pasaulio žmonių raštingumo reitinge lietuviai užėmė pirmąsias pozicijas, nes didžioji gyventojų dalis turi vidutinį ar aukštesnį išsilavinimą, bei aukštą raštingumo lygį. Taip pat patenkame tarp 5 ES valstybių, kurių gyventojai kalba bent viena papildoma užsienio kalba. Dažniausiai lietuviai įvardino, jog moka anglų, rusų bei lenkų kalbas. 92% šalies gyventojų teigia, jog galėtų dalyvauti darbo pokalbyje, kuris vyktų užsienio kalba. Verta paminėti, jog Europos Sąjungos vidurkis yra tik 54 % World Competitiveness Rankings (2012) 2014 metais Lietuva buvo nominuota Pasaulio banko kaip šalis, kurioje yra suteikiamas geriausias išsilavinimas matematikos bei tikslųjų mokslų srityje iš visų Centrinės ir Rytų Europos šalių. Minimalus darbo užmokestis Lietuvoje yra 380 Eur. Tai ne tik apskritai vienas iš mažiausių atlyginimų Europos Sąjungoje, bet ir dvigubai atsilieka nuo vidutinio ES vidurkio. Darbdavio patiriamos išlaidos susijusios su darbuotojo išlaikymu yra 4 kartus mažesnės nei vidutinis ES vidurkis (Lietuvos statistikos departamento informacija, prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/>).
- Investicinė aplinka. 2004 metais gegužės 1 d. Lietuva tapo Europos Sąjungos nare. Po trijų metų prisijungė prie Šengeno erdvės ir įgijo šiuos privalumus: nebetaikoma oro, sausumos ir jūrų sienų kontrolė, vyksta laisvas prekių, paslaugų kapitalo bei asmenų judėjimas tiek į tiek iš valstybės. Nuo 2015 m. sausio 1 d. Lietuva prisijungė prie EURO zonos narių ir valstybinė valiuta litai pakeista į eurus.
- Lietuvoje veikiantis internetas yra vienas greičiausių ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje. Lietuviai sparčiai diegia naujausias IT technologijas ir inovacijas. Verta pažymėti, jog viena iš pirmųjų Pasaulyje ir pirmoji Europoje įdiegė ir vartotojams pasiūlė 4G internetą. 2016 metais jis buvo prieinamas net 170 –yje Lietuvos miestų ir miestelių. Tele2 atliktas unikalus bandymas patvirtino, jog net 97 % Lietuvos teritorijos yra prieinamas 4G ryšys. 2012 metais Lietuvos inovatyvumo augimas buvo antras visoje Europos Sąjungoje (prieiga per internetą: <http://tele2.lt/privatiems/internetas/4g-rysys/>).

Apibendrinami LEZ patrauklumą galime sakyti, kad tai infrastruktūrinė koncentracija vienoje vietoje. Verslininkas investuoja į teritoriją, kurioje parengta visa infrastruktūra – elektra, komunikacijos, keliai. Valančius (2005) teigia, jog „užsienio investicijas Lietuvoje skatina ir dvišalės bei daugiašalės Lietuvos Respublikos sutartys dėl investicijų skatinimo ir apsaugos, taip pat kitos tarptautinės sutartys“ (Valančius, 2005, p. 41).

3. LAISVŲJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI TYRIMO METODOLOGIJA

Kasmet Lietuvos regionų gyventojų skaičius mažėja ne dešimtimis, o tūkstančiais. Regionuose gyvenantys žmonės stengiasi daryti viską, kad praeityje buvę gyvybingi miestai neliktų tik tuščiais, už Europos Sąjungos pinigus sutvarkytomis gatvėmis, parkais ir įrengtomis vaikų žaidimų aikštelėmis, bet tik praeityje žmonių minias menančiomis gyvenvietėmis. Toliau mažėjant dirbančiųjų skaičiui Lietuvoje, kiekvienam dirbančiajam didės našta už bedarbių, pensininkų ir nenaudojamų infrastruktūrų išlaikymą. Ekonominio aktyvumo trūkumas regionuose lemia ne tik augančią emigraciją, bet ir programuoja valstybės lygiu sunkiai išsprendžiamas socialines – ekonomines problemas. Lietuvos regionų ekonominei plėtrai svarbus objektas – laisvosios zonos. Todėl šiuo darbu bus siekiama išsiaiškinti kokį poveikį laisvosios ekonominės zonos daro regionų ekonomikai. Tikslui pasiekti šiame darbe pasirinktas internetinės anketinės apklausos analizės metodas (prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/ringas/kodel-stipriu-regionu-reikia-ir-lietuvos-didmiesciams.d?id=72431838>).

Anketinėje apklausoje buvo pateikti formalizuoti klausimai, kurių tikslas yra gauti reikiamą informaciją iš respondentų. Formalizuoti klausimai naudojami tam, kad respondentai galėtų pateikti informaciją tokiu pat turiniu ir formatu, kurį atlikus apklausą būtų galima atsakymus apibendrinti, tarpusavyje palyginti, bei pateikti bendras išvadas.

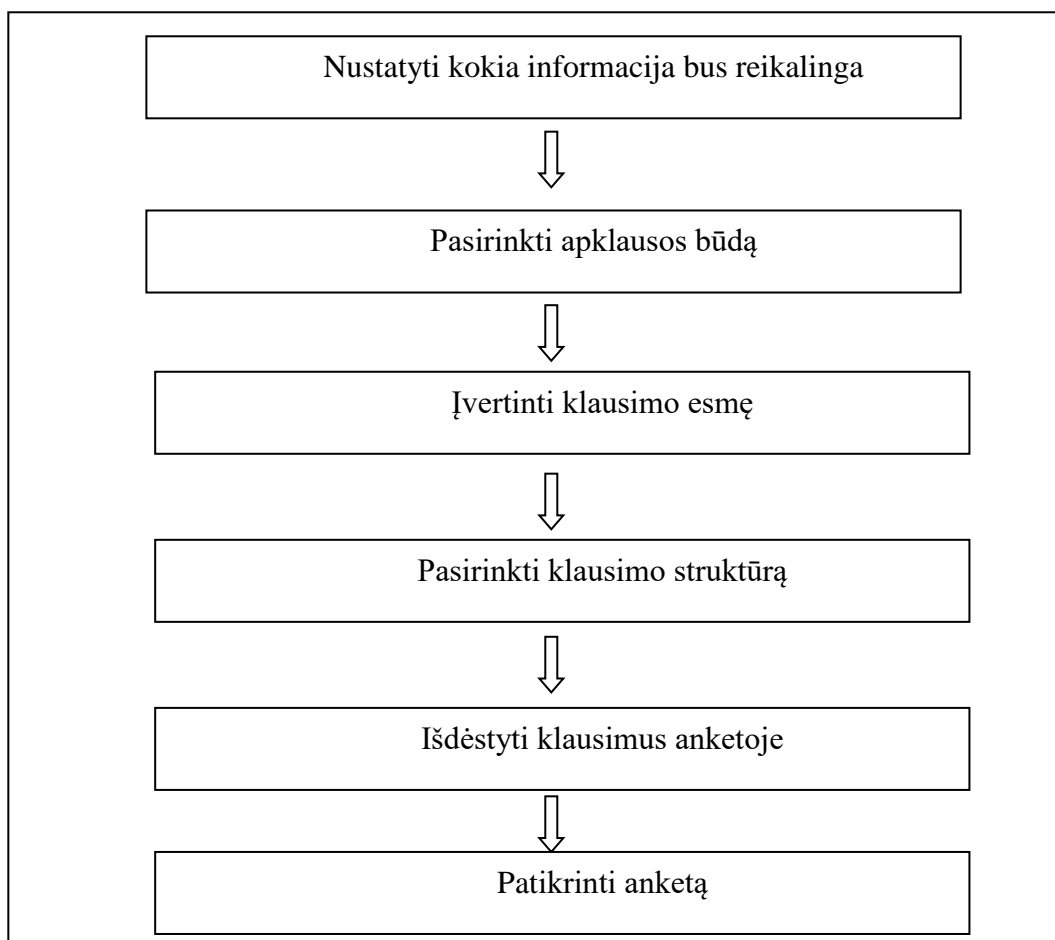
Anketoje netvarkingai išdėstyti klausimai gali sukelti respondentui papildomų problemų, dėl kurių atsakymai gali būti ne visiškai tikslūs ar netgi visiškai netikslūs. Siekiant pašalinti galimus trukdžius, kurie gali turėti įtakos apklausos rezultatų tikslumui, buvo sudarytas planas kokia informacija bus reikalinga ir pagal tai sudaryti klausimai.

Visų pirma buvo apsvairstyta kokia informacija bus reikalinga, apie patį respondentą. Svarbu gerai suprasti kas bus pasirinkta tiksliniais respondентаis, nes tikslinės tyrimo auditorijos pasirinkimas gali tiesiogiai vienaip ar kitaip įtakoti atsakymų rezultatus. Tam, kad atsakymai būtų kuo tikslesni ir kompetentesni, respondentai buvo pasirinkti iš regionų, kuriuose jau veikia laisvosios ekonominės zonos. Buvo apklausiami LEZ atstovai, savivaldybių nariai, kurių veikla vienaip ar kitaip siejasi su laisvosiomis zonomis, taip pat regionų verslininkai.

Antrasis etapas buvo apklausos būdo pasirinkimas. Apklausos atlikimas telefonu pasižymi ribotomis žmonių galimybėmis įsiminti didelį informacijos kiekį. Finansinės ir laiko sąnaudos yra ganėtinai aukštos. Anketinės apklausos metu dalyvaujant anketuotojui taip pat atneša gana aukštas finansines sąnaudas. Šios apklausos metu tyrėjas su respondentu bendrauja tiesiogiai, todėl išauga laiko sąnaudos, nors respondentų pasiekiamumas yra ganėtinai aukštas. Vis dėl to buvo pasirinktas internetinės anketinės apklausos metodas. „Internetinės apklausos būdu patiriamos žemos tiek finansinės, tiek laiko sąnaudos. Respondentų pasiekiamumas bei anketų gražinimo/ užpildymo lygis

yra santykinai aukštas. Internetinė apklausa socialinių mokslų tyrimuose yra pakankamai naujas, tačiau sparčiai populiarėjantis apklausos būdas. Aukštam respondentų pasiekiamumui užtikrinti reikalingi tiriamųjų gebėjimai naudotis kompiuteriu ir internetu“ (prieiga per internetą: http://www.ef.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf). Remiantis suaugusiųjų gebėjimų tyrimu EBPO (2016), galima teigti, jog lietuvių kompiuterinis raštingumas yra statistiškai vienodame lygyje su ES vidurkiu (nuoroda per internetą: <http://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Lithuania.pdf>). Todėl galima daryti prielaidą, jog bus pasiektas aukštas respondentų pasiekiamumas bei atsakymų graža. Apklausos anketą patalpinau internetinėje apklausų svetainėje <http://www.apklausa.lt> ir anketas su užklausomis išsiuntinėjau į respondentų el. paštus.

„Nustačius apklausos būdą sekantis etapas buvo įvertinti kiekvieno klausimo esmę. Kiekvienas respondentams užduodamas klausimas turi pateikti tam tikrą informaciją, kuri yra svarbi tyrimo problemai nustatyti. Pasirinkta viena ar kita klausimo struktūra pateiks skirtingo tikslumo informaciją, leis palyginti respondentų atsakymus tarpusavyje“ (prieiga per internetą: http://www.ef.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf).

8 pav. Anketos sudarymo eiga (Dikčius, 2011, p. 5).

Paveikslėlyje Nr. 8 pavaizduota anketos sudarymo eiga. Pirmasis etapas yra reikalingos informacijos nustatymas, po to apklausos būdo pasirinkimas. Pasirinkus apklausos būdą, įvertinama klausimų esmė ir sudaroma jų struktūra. Kai klausimai išdėstomi anketoje belieka tik dar kartą viską patikrinti ir pateikti respondentams.

Gauti apklausos rezultatai gali priklausyti nuo to kaip respondentai suprato klausimus, todėl labai svarbu tinkamai juos suformuluoti. Suformulavus klausimus tikslinga apgalvoti jų išdėstymo tvarką anketoje. Savo anketoje pirmuosius klausimus skyriau respondentų demografiniams duomenims išsiaiškinti. Anketoje buvo prašoma pateikti tokius demografinius duomenis: amžius, išsilavinimas, ir užimamos pareigos.

Sekanti klausimų grupė buvo skirta norint išsiaiškinti apie bendrąją regionų, kuriuose gyvena respondentai, padėtį pritraukiant investicijas. Buvo pateikti 4 klausimai į kuriuos pateikti respondentų atsakymai leistų susidaryti bendrąją nuomonę apie investicijų pritraukimo į regionus situaciją. Tik atsakius į bendruosius klausimus buvo pereinama prie pagrindinių anketos klausimų. Taip buvo sumažinama tikimybė, kad atsakymai į vėlesnius klausimus bus paveikti ankstesnių klausimų ir atsakymų. Paskutiniųjų anketos klausimų tikslas yra išsiaiškinti kokį poveikį laisvosios ekonominės zonos daro regionų ekonomikai. Šiam tikslui pasiekti buvo sudaryti 4 klausimai. Klausimai buvo sudaryti nuomonių vertinimo skalės principu. Respondentai buvo prašomi įvertinti savo sutikimo ar nesutikimo su kiekvienu teiginiu laipsnį. Šios skalės naudojamos dėl paprastos sandaros ir lengvo analizavimo bei tikslaus atsakymo įvertinimo. Kiekvieno teiginio vertinimas gerėja augant respondento sutikimo laipsniui ir atvirkščiai (prieiga per internetą: http://www.ef.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf).

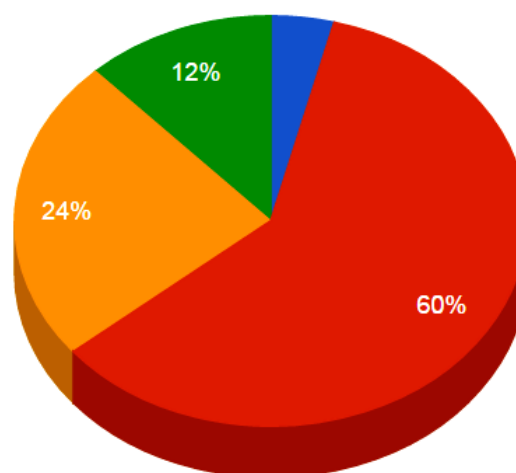
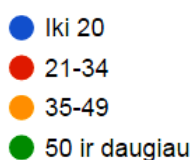
Paskutinis etapas – anketos duomenų analizė. Analizuojant anketas buvo lyginama kaip į tuos pačius klausimus atsakė pasirinkti respondentai. Atsakymai surinkti ir susisteminti, o rezultatai pateikiami grafiškai. Skritulinė diagrama skirta norint grafiškai atvaizduoti informaciją apie kiekius. Šioje diagramoje informacija yra išdėstoma į skritulį, kuris yra padalintas į skirtingus sektorius. Kiekvienas sektorius turi atskirą duomenų reikšmę. Galima teigti, jog iš esmės ši diagrama parodo procentinį dalių santykį, palyginti su visa visuma (prieiga per internetą: <http://www.statisticshowto.com/what-is-a-pie-chart/>).

4. LAISVŲJŲ EKONOMINIŲ ZONŲ POVEIKIO LIETUVOS EKONOMIKAI TYRIMO REZULTATAI

4.1 Respondentų demografiniai duomenys

Apklausoje dalyvavo 25 respondentai iš visų Lietuvos regionų, kuriuose yra įsteigtos laisvosios ekonominės zonos. Klausimai buvo pateikiami smulkiesiems vietos verslininkams, savivaldybių ir LEZ atstovams. Atsakymai į klausimus viešai nepublikuojami, garantuojamas respondentų konfidencialumas todėl tai užtikrina jų nuomonės patikimumą ir sąžiningumą atsakinėjant į klausimus. Gauti tyrimo rezultatai pateikiami iliustruojant grafiškai.

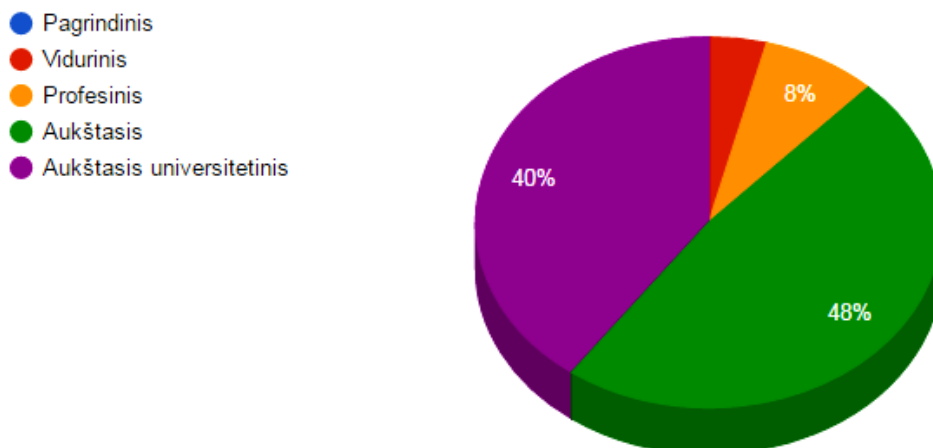
Pirmuoju užduotu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti respondentų amžių.

9 pav. Respondentų amžius

Kaip matome iš pateiktos diagramos, didžiausią visų respondentų dalį sudarė 21 – 34 metų amžiaus respondentai. Šio amžiaus respondentai sudarė net 60 % visų atsakiusiųjų. Antroji pagal dydį respondentų amžiaus grupė buvo 35 – 49 metai. Į šią amžiaus grupę pateko 6 respondentai ir tai sudarė 24 % visų atsakiusiųjų. 50 metų ir vyresni buvo trys respondentai, jie sudarė 12 % visų respondentų. Jauniausios amžiaus grupės – iki 20 metų tebuvo tik vienas respondentas.

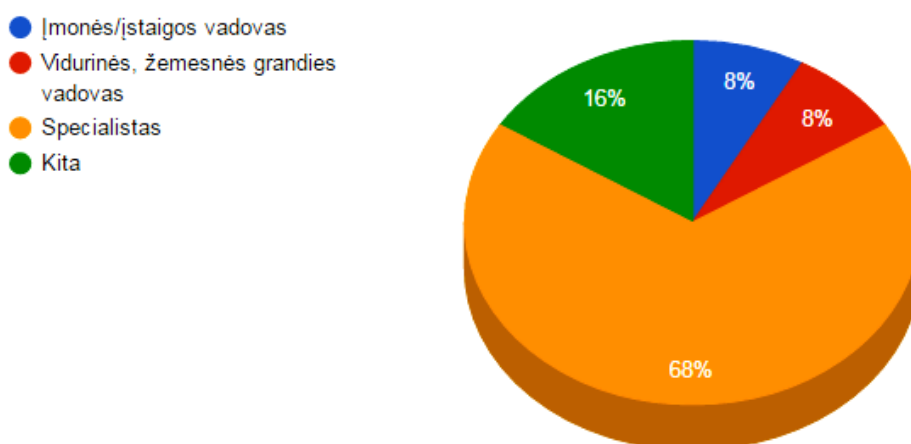
Kitas užduotas klausimas buvo apie respondentų išsilavinimą.

10 pav. Respondentų išsilavinimas

Net 88 % visų atsakiusiųjų į klausimus turėjo aukštąjį arba aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Tokį aukštą respondentų išsilavinimo lygį lėmė tai, jog tyrimui atlikti buvo pasirinkta speciali respondentų grupė. Tyrimas buvo orientuotas į su laisvosiomis ekonominėmis zonomis susijusių viešojo sektoriaus, valstybinių įmonių ir verslo įmonių atstovų nuomonės tyrimą. Turbūt greičiau taisyklė nei išimtis yra ta, kad atitinkamas kompetencijas turi aukštąjį išsilavinimą įgiję specialistai. Dėl šios priežasties aukštąjį universitetinį išsilavinimą buvo įgiję beveik pusė visu respondentų, o aukštąjį išsilavinimą turėjo 10 respondentų. Tai atitinkamai sudarė 48 % ir 40 % visų respondentų. 8 % respondentų nurodė turintys profesinį išsilavinimą. Tik vienas respondentas teigė turintis tik vidurinį išsilavinimą. Respondentai, turintys skirtingą išsilavinimą, gali skirtingai vertinti identišką aplinkybę dėl sukaupto nevienodo žinių ir patirties багаžo.

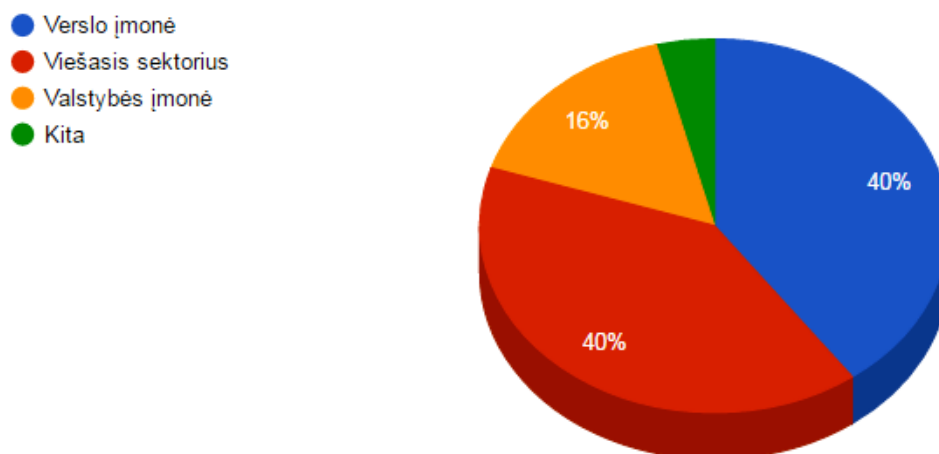
Kaip ir respondentų išsilavinimas, taip ir jų užimamos pareigos gali turėti įtakos tyrimo rezultatams.

11 pav. Respondentų užimamos pareigos

Aptariant respondentų pasiskirstymą pagal jų užimamas pareigas galime matyti, jog, kaip pavaizduota 11 pav. daugiausia respondentų teigė užimantys specialisto pareigas. Tokių respondentų

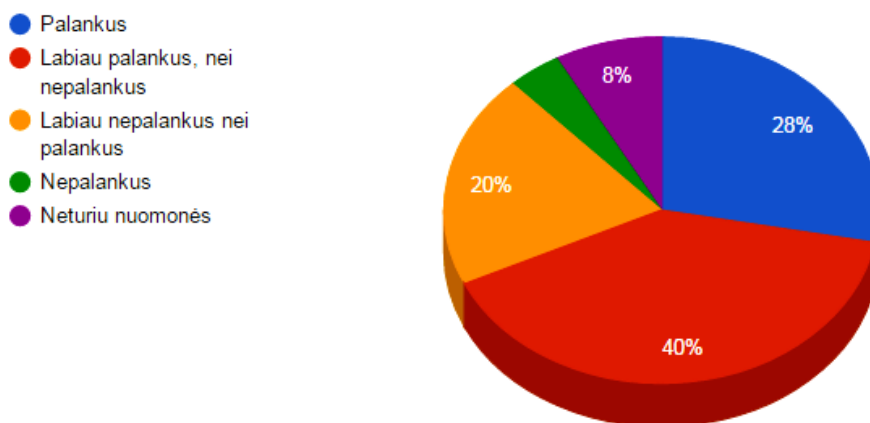
buvo net 17 ir tai sudarė daugiau kaip du trečdalius visų atsakiusių į tyrimo klausimus. Užimantys specialisto pareigybes nurodė net 68 procentai respondentų. Tam didžiausios įtakos turėjo tai, kad valstybės įmonėse ir viešojo sektoriaus įmonių hierarchijose daugiausia yra įsteigta specialisto pareigybių. Kitas įmonėje užimamas pareigas nurodė užimantys 16 % visų respondentų. Vienodas procentas trys po 8 % visų atsakiusiųjų teigė, jog yra vidurinės/ žemesnės grandies vadovai ar aukščiausiojo rango vadovai t. y. įmonės/ įstaigos vadovai. Tokios aukštos respondentų užimamos pareigos leidžia teigti, jog tyrimo rezultatų duomenys yra svarbūs, atitinkantys realią esamą situaciją regionuose, bei leidžia kompetentingai įvertinti laisvųjų ekonominių zonų poveikį regionų ekonomikai ir ekonominiams rodikliams.

12 pav. Įmonės rūšis, kurioje dirba respondentai

Kaip matome iš 12 pav. verslo įmonę, kaip įmonės rūšį, kurioje dirba, nurodė 40 proc. visų respondentų. Lygiai toks pat procentas t. y. 40 proc. visų atsakiusiųjų teigė, kad dirba viešojo sektoriaus įmonėje. 4 respondentai teigė, jog dirba valstybinėje įmonėje ir tai sudarė 16 % visų respondentų. Vienas respondentas nurodė dirbantis kitos rūšies, nei anksčiau išvardintos, įmonėje.

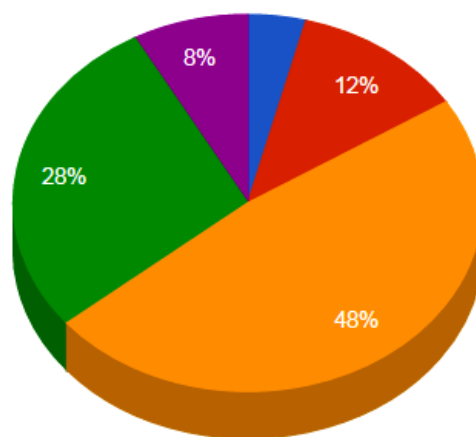
4.2 Lietuvos investicinio klimato apžvalga

13 pav. Regionų investicinio klimato vertinimas

Natūralu, jog investicijos teigiamai veikia visą regiono ekonomiką, todėl regionai norėdami pritraukti kuo daugiau investicijų privalo sukurti palankų investicinį klimatą. 13 pav. detalai parodo kaip yra pasiskirstę tyrimo metu gauti rezultatai. Investicinio klimato palankumą lemia tokie veiksniai kaip: rinkos dydis, geografinė padėtis bei valstybės politika korupcijos, mokesčių, ir infrastruktūros vystymo atžvilgiu. Apibendrintai galime teigti, kad investicinio klimato samprata yra suvokiama kaip konkrečiam regionui būdingų veiksnių rinkinys, kuris įtakoja priimamus regiono plėtros sprendimus. Jeigu regione yra sukurtas palankus klimatas investicijoms, tai reiškia, kad yra didinama mokesstinė bazė, kuriamos naujos darbo vietos, socialinė situacija regione pakankamai gera ir stabili. Kaip matyti iš diagramos Nr. 13, didžiausia respondentų dalis t. y. net 40 % teigė, jog regiono investicinis klimatas yra labiau palankus, nei nepalankus investicijų pritraukimui. Visiškai palankiai savo regiono investicinį klimatą įvertino 7 respondentai ir tai sudarė 24 % visų atsakiusiųjų. Labai panašus procentas t. y. 20 % respondentų teigė, jog jų regiono investicinis klimatas vis dėl to yra labiau palankus nei nepalankus investicijų pritraukimui. Visiškai nepalankiai regiono investicinį klimatą įvertino tik vienas respondentas. Regiono investicinio klimato palankumo negalėjo įvertinti 8 % respondentų. Jie teigė, jog negali atsakyti į šį klausimą.

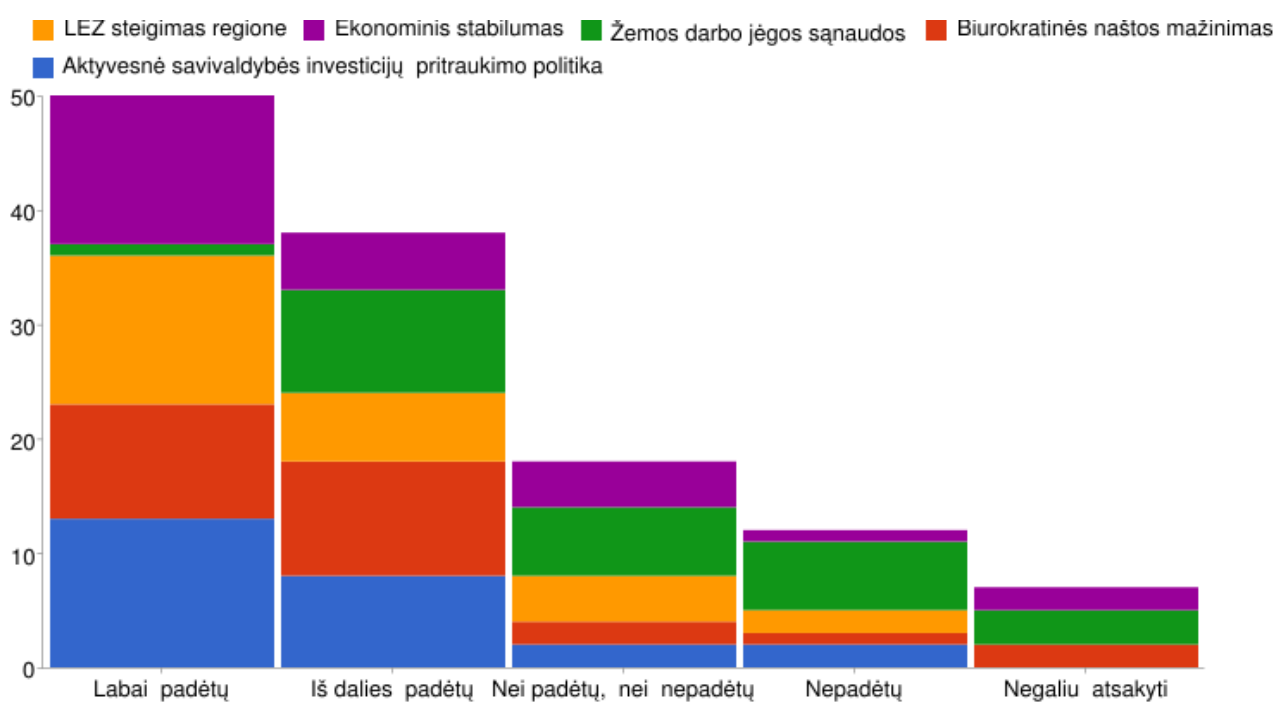
- Visiškai pakankamai
- Labiau pakankamai, nei nepakankamai
- Labiau nepakankamai, nei pakankamai
- Nepakankamai
- Neturiu nuomonės

14 pav. Investicijų pritraukimo į regionus vertinimas

Pritraukiamos investicijos į regioną yra vienareikšmiškai naudingos ne tik regiono, bet ir visos šalies ekonomikai. Aukštas investicijų pritraukimo lygis į regioną užtikrina gerai išvystytą ne tik ekonominę, bet ir socialinę aplinką, skatina stabilų ir tvarų ekonominį regiono augimą. Pritraukiant investicijas iš užsienio kartu pritraukiamos ir naujos, inovatyvios technologijos bei valdymo modeliai, atveriamos visiškai naujos ir neužkariautos užsienio rinkos. Tačiau nepaisant investicijų pritraukimo į regioną teikiamos naudos, beveik pusė visų respondentų teigė, jog į jų regioną pritraukiama nepakankamai investicijų. Net 48 % respondentų į klausimą ar šiuo metu jūsų regione yra pritraukiama pakankamai investicijų atsakė, jog pritraukiama labiau nepakankamai, nei pakankamai investicijų. Taip pat reikšmingas buvo ir kitas respondentų atsakymas, kuris teigia, jog į regioną pritraukiama

vienareikšmiškai per mažai investicijų. Tokį teiginį pasirinko 28 % visų respondentų. Apibendrinus anksčiau minėtuosius tyrimo rezultatus, galime teigti, jog net 76 % apklausoje dalyvavusių respondentų teigė, jog į regionus pritraukiama nepakankamai ar bent jau iš dalies nepakankamai investicijų. Tai yra pakankamai svarbus ir vertas dėmesio atkreipimo apklausos rezultatas. Teigiamai investicijų pritraukimą į regioną įvertino 12 % respondentų. Jie teigė, kad investicijų į regioną yra pritraukiama labiau pakankamai nei nepakankamai. Vis dėl to vienas respondentas teigė, jog į regioną yra pritraukiama pakankamai investicijų. Iš tyrimo dalyvavusių respondentų 8 % respondentai negalėjo įvertinti investicijų pritraukimo į regionus lygio.

15 pav. Investicijų pritraukimą skatinantys veiksniai

Tyrimo metu gauti rezultatai atskleidė, jog ekonominis stabilumas laisvųjų ekonominių zonų steigimas bei aktyvesnė savivaldybės investicijų pritraukimo politika yra tie veiksniai, kurie labiausiai įtakoja ir skatina investicijų pritraukimą į regionus. Net 52 % visų respondentų šiuos veiksnius nurodė kaip labiausiai galinčius paskatinti investicijų pritraukimą į regioną. Panašaus įvertinimo sulaukė ir biurokratinės naštos mažinimo veiksnys. Teiginį, jog biurokratinės naštos mažinimas leistų pritraukti daugiau investicijų pasirinko 40 % respondentų. Remiantis atliktos apklausos tyrimo rezultatais galime daryti išvadą, jog žemos darbo jėgos sąnaudos turi mažiausiai įtakos investicijų pritraukimui iš visų 5 respondentams pateiktų veiksnių. Tik vienas respondentas teigė manantis, jog žemos darbo jėgos sąnaudos leistų pritraukti daugiau investicijų į regioną. 36 % respondentų teigė, jog pastarasis veiksnys labiau padėtų nei nepadėtų pritraukti investicijas. 24 % respondentų teigė, jog šis veiksnys labiau nepadėtų nei padėtų pritraukti investicijas į regioną.

Remiantis anksčiau tyrime pateiktais klausimais ir atsakymais į juos, galime daryti išvadą, jog nepaisant neabejotinos investicijų į regioną naudos, Lietuvos regionai pritraukia nepakankamai ar bent jau iš dalies nepakankamai investicijų. Todėl kitu klausimu buvo siekta išsiaiškinti kokios didžiausios kliūtys trukdo pritraukti pakankamai investicijų į regionus.

9 lentelė. Investicijų pritraukimą stabdantys veiksniai

	Labai trukdo	Iš dalies trukdo	Nei trukdo, nei netrukdo	Netrukdo	Negaliu atsakyti
Atsakingų asmenų patirties ir kompetencijos stoka	4 (16 %)	11 (44%)	2 (8%)	4 (16%)	4 (16%)
Didelė biurokratinė našta	8 (32%)	8 (32%)	4 (16%)	3 (12%)	2 (8%)
Ydinga teisinė bazė	5 (20%)	7 (28%)	6 (24%)	3 (12%)	4 (16%)
Aukštas korupcijos ir nusikalstamumo lygis regione	3 (12%)	9 (36%)	4 (16%)	4 (16%)	5 (20%)
Nepakankamas regiono pristatymas tarptautinėje erdvėje	5 (20%)	13 (52%)	2 (8%)	1 (4%)	4 (16%)
Nestabili politinė situacija	3 (12%)	13 (52%)	4 (16%)	3 (12%)	2 (8%)
Prasta verslo kultūra/ šešėlinė ekonomika	6 (24%)	9 (36%)	4 (16%)	1 (4%)	5 (20%)

Kaip matome iš pateiktos lentelės Nr. 9, 16% respondentų teigė, jog atsakingų asmenų patirties ir kompetencijos stoka labai trukdo pritraukti investicijas į regioną. Šiek tiek švelniau situaciją vertino net 44 % respondentų ir teigė, kad šis veiksnys iš dalies trukdo pritraukti investicijas. 8 % respondentų pasirinko atsakymą, kad šis veiksnys nei trukdo, nei netrukdo, o 16 % teigė, kad jų regione nėra susiduriama su šia problema. Toks pats procentas t. y. 16 % respondentų negalėjo įvertinti ar šis veiksnys stabdo investicijų pritraukimą į regioną.

Teiginiui, jog didelė biurokratinė našta stabdo investicijų pritraukimą į regioną, pritarė 64 % visų respondentų. Didelė biurokratinė našta trukdo sąlyginai greitam įmonių steigimui. Ūkio ministerija akivaizdžiai matydama šios problemos aktualumą ir pritardama, jog ši problema iš tikrųjų yra rimta kliūtis investicijų pritraukimui, nusprendė inicijuoti LEZ pagrindų įstatymo projekto pakeitimą. Šiuo pakeitimu siekiama supaprastinti reikalavimus įmonėms, siekiančioms savo veiklą įregistruoti LEZ. Artimiausiu metu Ūkio ministerija parengtą laisvųjų ekonominių zonų pagrindų

įstatymo pakitimo projektą teiks svarstyti seimui. Didelės biurokratinės naštos įtakos investicijų pritraukimui negalėjo įvertinti 8% respondentų, teigdami, jog negali atsakyti į šį klausimą.

Aptariant ydingos teisinės bazės kliūtį matome, jog tyrimo metu gauti respondentų atsakymai pasiskirstė gana vienodai. Teiginiui, jog ydinga teisinė bazė labai trukdo pritraukti investicijas į regioną, pritarė penktadalis visų respondentų. 28% respondentai šio veiksnio įtaką vertina šiek tiek švelniau ir teigia, jog šis veiksnys trukdo iš dalies. 24 % respondentų ydingą teisinės bazės įtaką vertina neutraliai ir teigia, jog šis veiksnys nei padeda, ne trukdo pritraukti investicijas į regioną. 12% respondentų nemano, jog teisinė bazė nėra ydinga ir netrukdo investicijų pritraukimui. Teisinės bazės ydingumo ir jos įtakos pritraukiamoms investicijoms negalėjo įvertinti 16% respondentų.

Nepaisant mažėjančio korupcijos lygio šalyje, tai, jog aukštas nusikalstamumo ir korupcijos lygis regione labai trukdo investicijų pritraukimui teigė 12 % tyrime dalyvavusių respondentų, 36 % jų teigė, kad šis veiksnys investicijų pritraukimui trukdo iš dalies. Vienodo respondentų palaikymo sulaukė teiginiai, jog pastarasis veiksnys nei trukdo nei netrukdo investicijų pritraukimui bei tai, kad jis visiškai netrukdo. Šiuos teiginius palaikyti nusprendė po 8 % tyrime dalyvavusių respondentų.

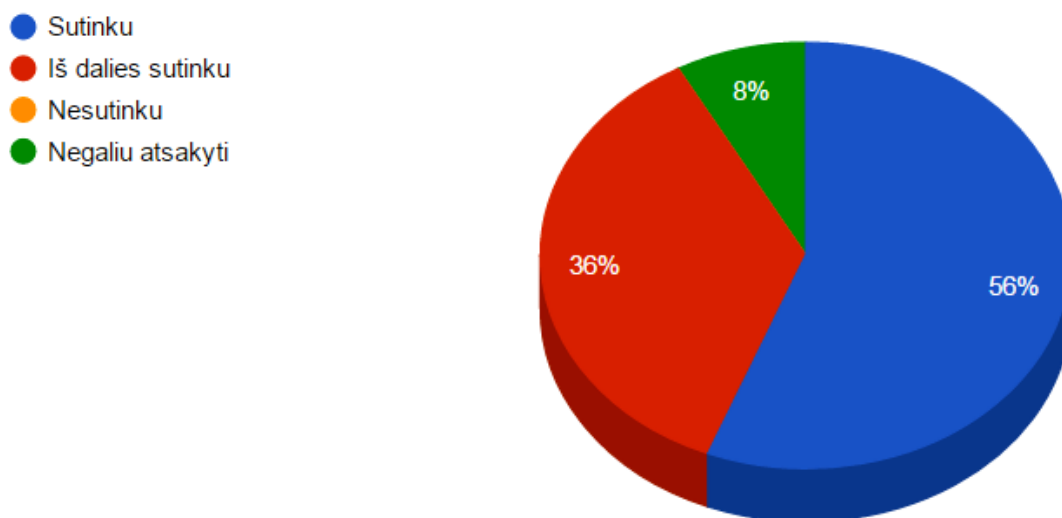
Nepakankamas regionų pristatymas tarptautiniu mastu mažina regionų konkurencingumo lygį, dėl ko nukenčia investicijų pritraukimo į regioną galimybės, mažėja potencialių investuotojų skaičius. Su teiginiu, kad regionai yra nepakankamai pristatomi tarptautinėje erdvėje sutiko net 72 % respondentų. 20% respondentų teigė, jog šis veiksnys labai trukdo pritraukti investicijas ir 52 % respondentų mano, jog tai trukdo iš dalies. 8% respondentų šį teiginį vertino kaip darantį neutralią įtaką, o 16 % respondentų negalėjo įvertinti šio veiksnio įtakos investicijų pritraukimui.

Nestabili politinė situacija nors ir netiesiogiai, bet neigiamai veikia visą šalies ekonomiką. Nestabili valdžia reiškia tai, jog labai sunku priimti ilgalaikį strateginį planą bei nuosekliai jį vykdyti. O tai, be abejo, atstumia investuotojus ir priešingai – stabili politinė situacija yra užsienio investicijų pritraukimo garantas. 2016 metų rudenį vykę seimo rinkimai, tik dar labiau paaštrino šalies politinį nestabilumą. Visų pirma nebuvo aišku su kuo, rinkimus laimėjusi valstiečių ir žaliųjų sąjunga, nori sudaryti koaliciją, vėliau kokios bus nustatytos pagrindinės veiklos gairės. Todėl visai nenuostabu, jog net 64 % respondentų teigė, kad nestabili politinė situacija neigiamai veikia investicijų pritraukimą į regionus. 28 % respondentų teigė, jog ši situacija neturi įtakos investicijų pritraukimui į regionus.

Didžioji dalis respondentų teigė, jog prasta verslo kultūra/ šešėlinė ekonomika labai trukdo ar trukdo iš dalies pritraukti investicijas į regioną. 16% respondentų teigė, jog šešėlinė ekonomika bei prasta verslo kultūra regione nei trukdo nei padeda pritraukti investicijas. Vienas respondentas teigė, jog pastarasis veiksnys visiškai netrukdo investicijų pritraukimui. 20% respondentų negalėjo įvertinti šešėlinės ekonomikos ir prastos verslo kultūros įtakos investicijų pritraukimui į regionus ir teigė negalintys atsakyti į šį klausimą.

Išnagrinėjus svarbiausius veiksnius kurie skatina bei stabdo investicijų pritraukimą į regionus, sekantis žingsnis buvo įvertinti respondentų nuomonę apie laisvųjų ekonominių zonų įtaką Lietuvos regionams. Respondentams buvo užduotas klausimas ar laisvosios ekonominės zonos padeda pritraukti investicijas į regionus. Kaip ir buvo tikėtasi didžioji dalis respondentų sutiko su šiuo teiginiu ir teigė, jog šios zonos labai padeda pritraukti investicijas. Tai labai reikšmingas tyrimų rezultatas, kuris pagrindžia teiginį, jog laisvosios ekonominės zonos iš tiesų atlieka reikšmingą ir svarbų vaidmenį Lietuvos ekonomikai. Teiginį, jog laisvosios ekonominės zonos labai padeda pritraukti investicijas palaikė 14 respondentų ir tai sudarė 56 % visų atsakiusiųjų į klausimus. Nuomonę, jog laisvosios ekonominės zonos iš dalies padeda pritraukti investicijas palaikė taip pat gana nemaža visų respondentų dalis - 36%. 8% respondentų negalėjo atsakyti į klausimą ar LEZ padeda pritraukti investicijas į regionus. Labai nudžiuginęs tyrimo rezultatas yra tas, jog nei vienas respondentas neteigė, jog laisvosios ekonominės zonos nepadeda pritraukti investicijų į regionus.

4.3 Laisvųjų ekonominių zonų poveikio Lietuvos ekonomikai vertinimo rezultatai

16 pav. LEZ įtaka investicijų pritraukimui

Išsiaiškinę, jog laisvosios ekonominės zonos turi didelį poveikį investicijų pritraukimui, respondentų buvo paprašyta įvertinti kas jų nuomone turi didžiausią įtaką priimant sprendimą dėl investavimo LEZ.

Net 88 % respondentų teigė jog taikomos mokesčių lengvatos teigiamai paveiktų sprendimą investuoti laisvojoje ekonominėje zonoje. Tai, jog mokesčių lengvatos labai padėtų ar iš dalies padėtų teigė atitinkamai 40 % ir 48 % respondentų. 8% respondentų teigė negalintys atsakyti į klausimą ar

mokesčių lengvatos padėtų apsispręsti dėl investavimo į LEZ. Teiginį, kad mokesčių lengvatos nedarytų įtakos apsisprendimui investuoti į laisvasias ekonomines zonas palaikė tik vienas respondentas, teigdamas, jog šios lengvatos nei padėtų, nei nepadėtų apsisprendžiant ar investuoti į laisvasias ekonomines zonas.

Kaip ir teiginį apie mokesčių lengvatas, taip ir teiginį apie modernią inžinerinę infrastruktūrą teigiamai įvertino net 88 % respondentų. Teiginiai, jog moderni inžinerinė infrastruktūra labai padėtų ir iš dalies padėtų sulaukė po vienodai respondentų palaikymo t. y. šiuos teiginius pasirinko po 11 respondentų ir tai atitinkamai sudarė po 44 % visų apklaustųjų. Vienas respondentas teigė, jog moderni inžinerinė infrastruktūra neturėtų poveikio apsisprendimui investuoti ar neinvestuoti į laisvąją ekonominę zoną ir pasirinko teiginį, jog pastarasis veiksnyje nei padėtų nei nepadėtų apsispręsti dėl investavimo minėtoje zonoje. 8 % respondentų negalėjo įvertinti modernios inžinerinės infrastruktūros įtakos investavimo apsisprendimui ir teigė negalintys atsakyti į šį klausimą.

Kaip matome iš 10 lentelės, 48% respondentų mano, jog supaprastintos steigimo procedūros bei administracinė pagalba turėtų didelės įtakos priimant sprendimą ar investuoti laisvojoje ekonominėje zonoje. Šiek tiek mažesni šio veiksnio poveikį sprendimui investuoti vertina 40 % respondentų ir teigia, jog supaprastintos steigimo procedūros bei administracinė pagalba iš dalies galėtų nulemti sprendimą investuoti zonoje. Nei vienas respondentas nepasirinko atsakymo, jog šis veiksnys neturėtų įtakos investavimo sprendimui. Tačiau 3 respondentai negalėjo įvertinti šio veiksnio įtakos priimant investavimo sprendimą ir teigė, jog negali atsakyti į šį klausimą.

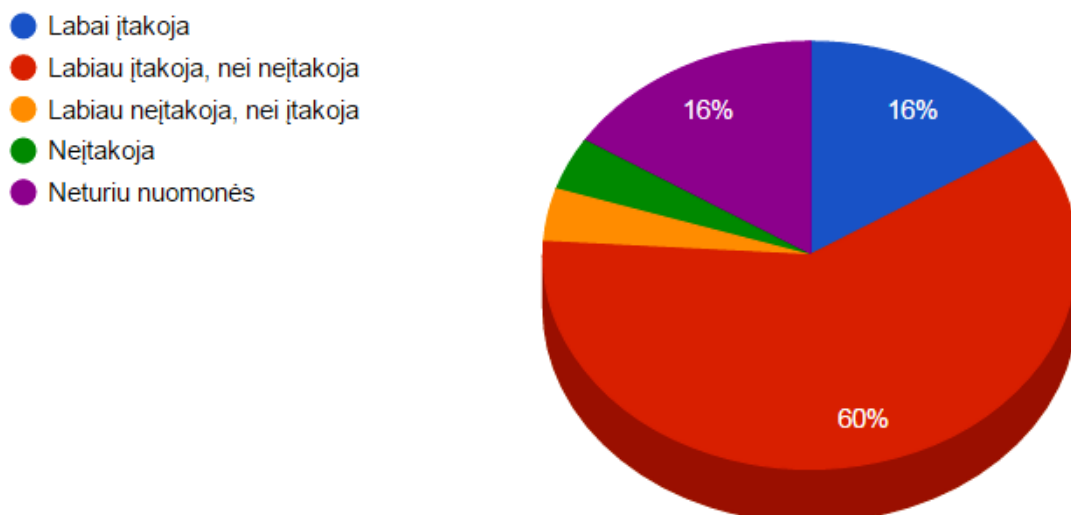
10 lentelė. Apsisprendimą investuoti lemiantys veiksniai

	Labai padėtų	Iš dalies padėtų	Nei padėtų, nei nepadėtų	Negaliu atsakyti
Mokesčių lengvatos	10 (40 %)	12 (48%)	1 (4%)	2 (8%)
Moderni inžinerinė infrastruktūra	11 (44%)	11 (44%)	1 (4%)	2 (8%)
Supaprastintos steigimo procedūros, administracinė pagalba	12 (48%)	10 (40%)	0 (0%)	3 (12%)
Mažesni veiklos kaštai	12 (48%)	8 (32%)	2 (8%)	3 (12%)
Strategiškai patraukli vieta	15 (60%)	6 (24%)	2 (8%)	2 (8%)
Taikomas greitesnis paskolų nurašymas ar pagreitinta amortizacija	7 (28%)	9 (36%)	4 (16%)	5 (20%)

Tai, jog mažesni veiklos kaštai gali lemti sprendimą investuoti laisvojoje ekonominėje zonoje, palaikė didžiausias procentas respondentų. Net 80 % respondentų teigė, jog mažesni veiklos kaštai turi įtakos investavimo sprendimui. 48% respondentų teigė, kad šis veiksnys labai įtakotų galutinį investavimo sprendimą. Šiek tiek mažiau respondentų teigė, jog mažesni veiklos kaštai iš dalies padėtų apsispręsti investuoti ar neinvestuoti zonoje. Taip teigiančių buvo 32 % respondentų. Du respondentai teigė, jog šis veiksnys neturi įtakos sprendimui investuoti ir tai sudarė 8 % visų respondentų. 12 % respondentų negalėjo įvertinti kokią įtaką investavimo sprendimo priėmimui daro mažesni veiklos kaštai ir teigė negalintys atsakyti į užduotą klausimą.

Teiginį, jog strategiškai patraukli vieta turi įtakos investavimo sprendimo priėmimui palaikė net 84 % respondentų. Tai, jog šis veiksnys labai įtakotų ar įtakotų iš dalies investavimo sprendimą laisvojoje ekonominėje zonoje palaikė atitinkamai 60% ir 24 % respondentų. Du respondentai strategiškai patrauklios vietos įtaką investavimo sprendimui vertinimo kaip neutralų. 8% respondentų negalėjo įvertinti kokią įtaką strategiškai patraukli vieta daro sprendimo investuoti ar neinvestuoti laisvojoje ekonominėje zonoje ir teigė negalintys atsakyti į šį klausimą.

Paskutinysis veiksnys, kuris respondentams buvo pateiktas kaip galimai darantis įtaką investavimo LEZ sprendimo priėmimui, buvo taikomas greitesnis paskolų nurašymas bei pagreitinta amortizacija. Iš lentelės Nr. 10 matome, jog respondentai šio veiksnio įtaką, palyginus su kitais veiksniais, įvertino gana panašiais rezultatais. Ženklesne persvara neišsiskyrė nei vienas vertinimo kriterijus. 28 % respondentų teigė, jog šis kriterijus labai padėtų priimant sprendimą ar investuoti laisvojoje ekonominėje zonoje. Šiek tiek daugiau t. y. 36 % respondentų teigė, jog greitesnis paskolų nurašymas bei pagreitinta amortizacija iš dalies galėtų lemti sprendimą investuoti LEZ ar neinvestuoti. Mažiausiai respondentų vertinant pastarąjį veiksnių pasirinko neutralų kriterijų. Vertinimo kriterijų, jog nei padėtų, nei nepadėtų pasirinko 16% respondentų. 20% respondentų negalėjo nurodyti ar šis veiksnys turi įtakos investavimo sprendimui.

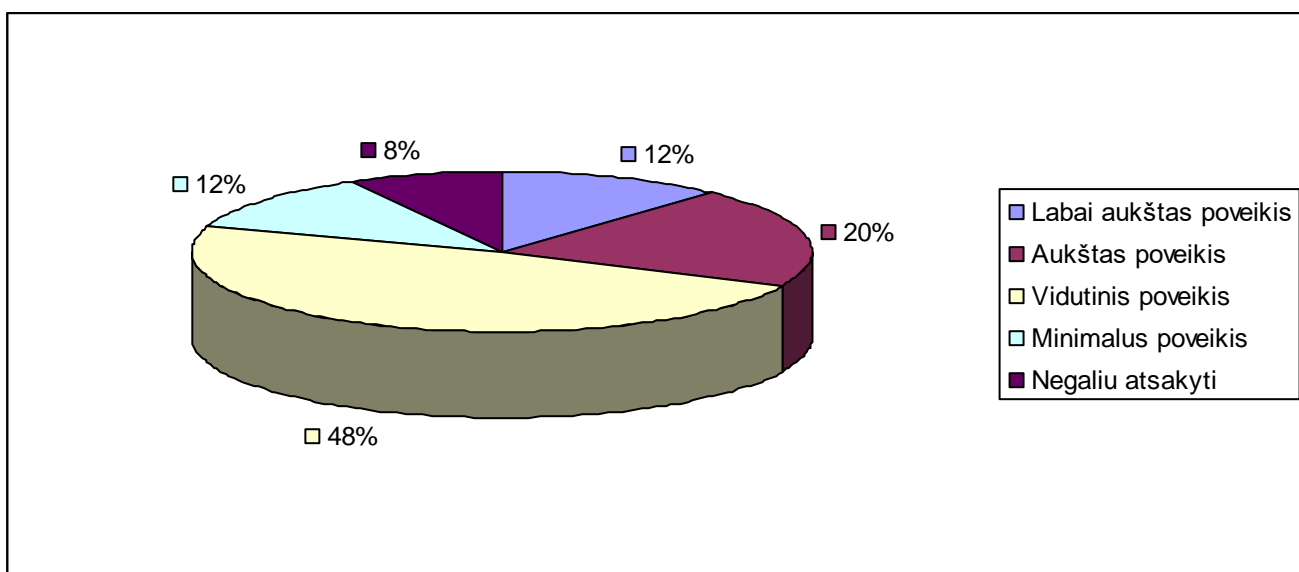
17 pav. LEZ įtaka regionų socialiniams – ekonominiams rodikliams

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, jog didžioji dauguma t. y. net 15 iš 25 respondentų teigia, jog laisvosios ekonominės zonos labiau įtakoja nei neįtakoja regionų socialinius – ekonominius rezultatus ir tai sudarė 60% visų tyrime dalyvavusių respondentų. 16 % respondentų teigė, jog LEZ labai įtakoja regionų socialinius – ekonominius rezultatus. Toks pats procentas t. y. 16% respondentų teigė, jog neturi nuomonės šiuo klausimu. Tik vienas respondentas teigė, kad laisvosios ekonominės zonos labiau neįtakoja nei įtakoja regionų socialinius – ekonominius rodiklius ir tai sudarė 4% visų respondentų. Tiek pat respondentų t. y. 4% teigė, jog LEZ neįtakoja regionų socialinių – ekonominių rodiklių.

Kitas klausimas respondentams buvo užduotas siekiant išsiaiškinti kokiems socialiniams – ekonominiams rodikliams ir kokią įtaką daro laisvosios ekonominės zonos. Pirmasis pasirinktas rodiklis buvo minimali mėnesinė alga.

Atlikto tyrimo metu paaiškėjo, jog 12 % respondentų mano, kad laisvųjų ekonominių zonų veikla turi labai aukštą poveikį minimaliosios algos kilimui. Beveik tris kartus daugiau buvo respondentų, kurie teigė, jog LEZ daro aukštą ar vidutinį poveikį minimaliosios algos kilimui. Taip teigiančių respondentų buvo atitinkamai po 32%. Teiginį, jog LEZ daro minimalų poveikį pasirinko 20% respondentų. Tik 4% respondentų negalėjo susieti LEZ veiklos ir minimalaus darbo užmokesčio. Jis teigė, jog negali įvertinti kokį poveikį minimaliam darbo užmokesčiui daro laisvosios ekonominės zonos.

Išsiaiškinus kokį poveikį laisvosios ekonominės zonos daro minimaliam darbo užmokesčiui, toliau buvo siekta išsiaiškinti kaip zonų veiklos yra veikiamas vidutinis darbo užmokestis. Vidutinis darbo užmokestis yra vienas iš svarbiausiųjų ekonominių rodiklių.

18 pav. LEZ įtaka vidutiniam darbo užmokesčiui Lietuvoje

Kaip matome iš paveikslėlio Nr. 20, didžiausia respondentų dalis t. y. net 48 % teigė, jog laisvųjų ekonominių zonų įtaka vidutiniam darbo užmokesčiui yra vidutinė. 20 % respondentų teigė,

kad LEZ turi aukštą poveikį vidutiniam darbo užmokesčiui. 12 % respondentų teigė, kad daromas minimalus poveikis. Taip pat 12% respondentų teigė, kad laisvosios ekonominės zonos daro aukštą poveikį vidutiniam darbo užmokesčiui. 8% respondentų teigė negalintys atsakyti ar LEZ įtakoja vidutinį darbo užmokestį.

Apibendrintai galime teigti, jog laisvosios ekonominės zonos daro žymų poveikį tiek minimaliajam, tiek vidutiniam darbo užmokesčiui šalyje. Sekantis kriterijus, kuriam sieksime išsiaiškinti kokį poveikį turi LEZ yra vidinė migracija. Apibendrinus tyrimo rezultatus galime teigti, jog 48 % respondentų teigia, kad laisvosios ekonominės zonos daro itin aukštą ar aukštą poveikį vidinei šalies migracijai. Taip teigė atitinkamai 20% ir 28 % respondentų. 32 % respondentų teigia, kad laisvosios ekonominės zonos daro vidutinį poveikį šalies vidinei migracijai. Per pus mažiau t. y. 16 % respondentų teigia, kad poveikis yra minimalus, o 4 % respondentų teigia negalintys atsakyti kokį poveikį laisvosios ekonominės zonos daro vidinei šalies migracijai. Toliau aptariami kiti veiksniai, kurie pateikti lentelėje Nr. 11.

11 lentelė. LEZ įtakojami socialiniai – ekonominiai rodikliai

	Labai aukštas poveikis	Aukštas poveikis	Vidutinis poveikis	Minimalus poveikis	Negaliu atsakyti
Nusikalstamumas	1 (4 %)	5 (20 %)	8 (32 %)	9 (36 %)	2 (8 %)
Tarptautinė emigracija	5 (20 %)	7 (28 %)	7 (28 %)	5 (20 %)	1 (4 %)
Užimtumo lygis	8 (32 %)	7 (28 %)	8 (32 %)	1 (4 %)	1 (4 %)
Vidutinės vartojimo išlaidos	3 (12%)	7 (28 %)	8 (32 %)	6 (24 %)	1 (4 %)
Bendras vidaus produktas	5 (20 %)	8 (32 %)	9 (36 %)	2 (8 %)	1 (4 %)
Įmonių sumokėti mokesčiai	8 (32 %)	9 (36%)	5 (20 %)	2 (8 %)	1 (4 %)
Darbuotojų sumokėti mokesčiai	6 (24 %)	5 (20 %)	10 (16%)	3 (12 %)	1 (4 %)
Materialinės investicijos	5 (20 %)	8 (32 %)	6 (24 %)	3 (12 %)	3 (12 %)
Importas	5 (20 %)	8 (32 %)	9 (36 %)	2 (8 %)	1 (4 %)
Paslaugų sektoriaus pelningumas	2 (8 %)	9 (36%)	8 (32 %)	4 (16 %)	2 (8 %)
Šalies einamosios sąskaitos balansas	1 (4 %)	7 (28 %)	9 (36 %)	5 (20%)	3 (12 %)

Respondentų buvo paprašyta įvertinti kokią įtaką laisvosios ekonominės zonos daro nusikalstamumo lygiui regionuose. Iš pateiktos lentelės Nr. 11 matome, jog didžiausia dalis respondentų t. y. 36 % teigė, jog LEZ turi minimalų poveikį nusikalstamumo lygiui regione. Šiek tiek mažiau respondentų teigė, jog laisvųjų ekonominių zonų poveikis nusikalstamumo lygiui yra vidutinis. 24 % respondentų teigė, kad LEZ daro labai aukštą ar aukštą poveikį nusikalstamumo lygiui. 8 % respondentų negalėjo įvertinti kokią įtaką minėtasis veiksnys daro nusikalstamumo lygiui regionuose.

Net 48 % respondentų teigė, jog LEZ turi labai auštą ar aukštą poveikį tarptautinei migracijai. Taip teigė atitinkamai 20 % ir 28 % respondentų. Tokia pat dalis respondentų teigė, jog šios zonos turi vidutinį ar minimalų poveikį tarptautinei migracijai, atitinkamai 28 % ir 20 % respondentų. Tik vienas respondentas negalėjo įvertinti laisvųjų ekonominių zonų įtakos tarptautinei migracijai ir teigė negalintis atsakyti į šį klausimą. Tai sudarė 4 % visų respondentų.

Kaip matome iš lentelės Nr. 11, tai, kad laisvosios ekonominės zonos daro labai aukštą poveikį užimtumo lygiui regionuose įvertinimo 32 % respondentų. 28 % visų respondentų teigė, jog LEZ daro aukštą poveikį užimtumo lygiui, o 32 % respondentų teigė, kad daromas vidutinis poveikis. LEZ minimalų poveikį užimtumo lygiui įvertino tik 4 % respondentų. Lygiai tiek pat respondentų negalėjo atsakyti kokį poveikį laisvosios ekonominės zonos daro užimtumo lygiui regionuose.

Paprašius respondentų įvertinti laisvųjų ekonominių zonų poveikį vidutinėms vartojimo išlaidoms buvo gauti gana skirtingi rezultatai. 12 % respondentų teigė, kad LEZ turi labai aukštą poveikį vidutinėms vartojimo išlaidoms. Žymiai didesnė respondentų dalis teigė, kad LEZ turi aukštą poveikį vidutiniam vartojimo išlaidų lygiui. Taip teigiančių respondentų buvo 28 %. Dar daugiau respondentų t. y. 32 % teigė, jog daromas vidutinis poveikis. 24 % respondentų LEZ poveikį įvertino kaip minimalų. 4 % respondentų negalėjo atsakyti kokį poveikį LEZ daro vidutinėms vartojimo išlaidoms.

Todėl labai svarbu, jog net 52 % respondentų teigiamai įvertino laisvųjų ekonominių zonų įtaką bendrajam šalies produktui. Jie teigė, jog LEZ daro labai aukštą ar aukštą poveikį BVP. Taip teigiančiųjų buvo atitinkamai 20 % ir 32 % respondentų. Visgi didžiausioji respondentų dalis t. y. 36 % teigė, jog LEZ daro vidutinį poveikį bendrajam vidaus produktui. 8 % respondentų teigė, jog daromas minimalus poveikis. 4 % respondentų teigė, jog negali įvertinti laisvųjų ekonominių zonų poveikio bendrajam vidaus produktui.

Kaip matome iš lentelės Nr. 11, 32 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos daro labai aukštą poveikį įmonių sumokėtiems mokesčiams. Dar didesnė respondentų dalis t. y. 36 % teigė, jog daromas aukštas poveikis įmonių sumokamiems mokesčiams. 20 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos daro vidutinį poveikį įmonių sumokamiems mokesčiams, o 8 %

respondentų teigė, kad daromas minimalus poveikis. 4 % respondentų teigė negalintys įvertinti laisvųjų ekonominių zonų daromos įtakos įmonių sumokamiems mokesčiams.

24 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos daro labai aukštą poveikį darbuotojų sumokamiems mokesčiams. 20 % respondentų teigė, jog LEZ daro aukštą poveikį darbuotojų sumokamiems mokesčiams. Neretai LEZ įsteigtose įmonėse dirbantys regionų gyventojai gauna didesnius atlyginimus, nei tą patį darbą dirbdami kitose regiono vietose. Todėl šie darbuotojai nuo priskaityto darbo užmokesčio sumoka daugiau pajamų mokesčio ar Sodros mokesčių. 16 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos daro vidutinį poveikį, o 12 % respondentų teigė, jog daromas minimalus poveikis. 4 % respondentų teigė negalintys įvertinti laisvųjų ekonominių zonų daromos įtakos darbuotojų sumokamiems mokesčiams.

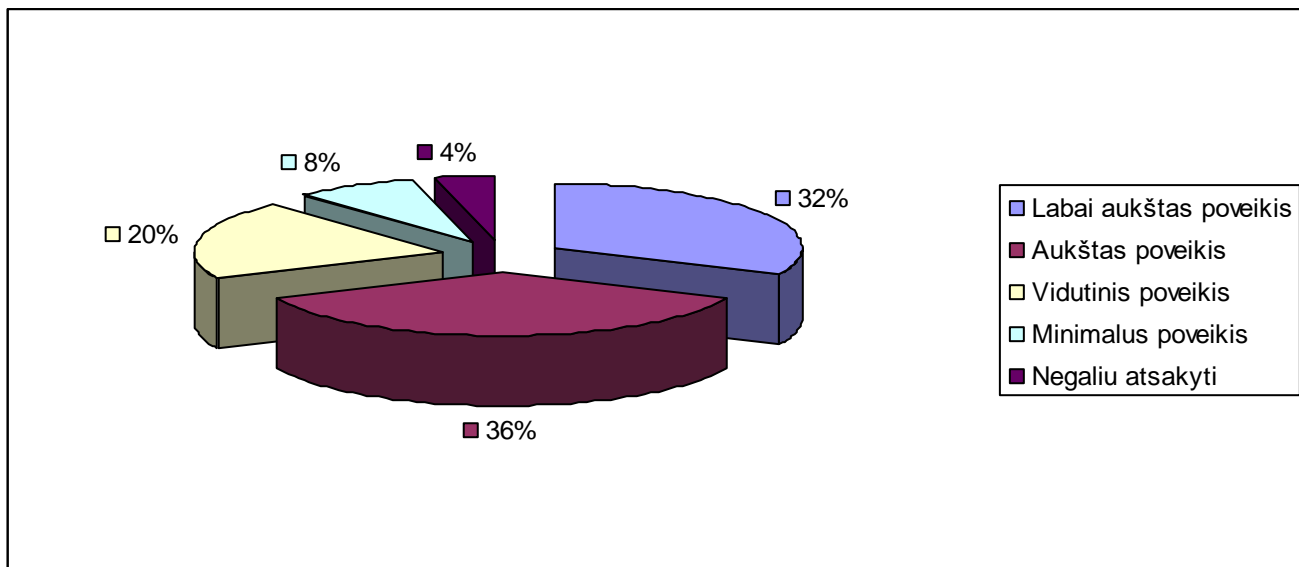
Kaip matome iš pateiktos lentelės Nr. 11, 20 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi daro labai aukštą poveikį materialinėms investicijoms. 32 % respondentų teigė, jog LEZ daro aukštą poveikį materialinėms investicijoms. Šie rezultatai neturėtų stebinti, nes laisvosiose ekonominėse zonose dažniausiai kuriamos stambios gamybos pramonės įmonės, kurių veiklos pradžia reikalingos didelės materialinės investicijos. 24 % respondentų teigė, jog pastarosios zonos daro vidutinį poveikį materialinėms investicijoms regionuose. 12 % respondentų teigė, jog LEZ turi minimalų poveikį pritraukiant materialias investicijas į regionus. Taip pat 12 % respondentų pasirinko atsakymą, jog negali atsakyti į šį klausimą.

20 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi labai didelę įtaką importui. 32 % respondentų teigia, jog laisvosios ekonominės zonos turi aukštą poveikį importui. 36 % respondentų LEZ poveikį importui vertina švelniau ir teigia, kad poveikis yra vidutinis. 8 % respondentų poveikį vertina kaip minimalų, o 4 % respondentų teigia negalintys įvertinti LEZ poveikio lygio importui.

Laisvųjų ekonominių zonų poveikį paslaugų sektoriaus pelningumui kaip labai auštą įvertino tik 8 % respondentų. Žymiai didesnis procentas t. y. 36 % respondentų šį poveikį įvertino kaip aukštą. 32 % respondentų LEZ įtaką paslaugų sektoriaus pelningumui įvertino kaip vidutinį, o per pus mažiau respondentų t. y. 16 % jį vertino kaip minimalų. Tik du respondentai negalėjo įvertinti laisvųjų ekonominių zonų įtakos paslaugų sektoriaus pelningumui ir teigė negalintys atsakyti į šį klausimą. Tai sudarė 8 % visų respondentų atsakymų.

Kaip matome iš lentelėje Nr. 11 pateiktų duomenų, tik 4 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos daro labai aukštą poveikį šalies einamosios sąskaitos balansui. 28 % respondentų šį poveikį vertino kaip aukštą. 36 % respondentų teigė, jog LEZ daro vidutinį poveikį šalies einamosios sąskaitos balansui. 20 % respondentų teigė, jog poveikis yra minimalus, o 12 % respondentų nesiryžo vertinti laisvųjų ekonominių zonų daromos įtakos šalies einamosios sąskaitos balansui.

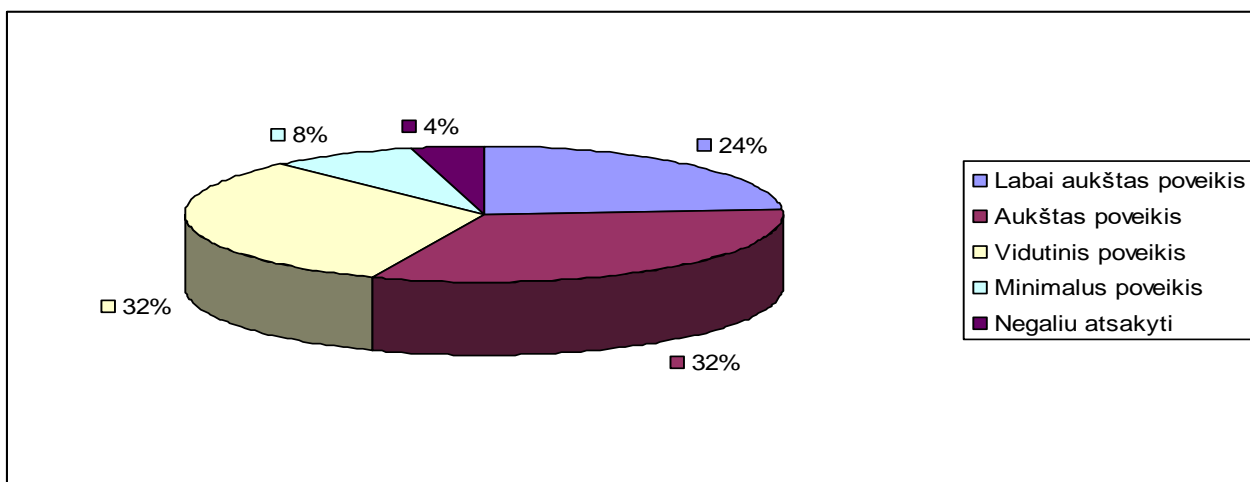
Dar vienas labai svarbus rodiklis, kuriam verta išanalizuoti koki poveikį daro laisvosios ekonominės zonos yra nedarbo lygis. Todėl labai svarbu ištirti kas gali įtakoti nedarbingumo lygio kitimą ir skatinti priemones, kurios šį lygį sumažintų.

19 pav. LEZ įtaka nedarbo lygiui Lietuvoje

Kaip matome iš paveikslėlio Nr. 21, net 32 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi labai aukštą poveikį nedarbo lygiui. 36 % respondentų teigė, jog LEZ įtaka yra šiek tiek švelnesnė ir turi aukštą poveikį nedarbo lygiui Lietuvoje. 20 % respondentų teigė manantys, jog pastarasis veiksnys nei labai įtakoja, nei labai neįtakoja nedarbingumo lygio ir daro vidutinį poveikį. LEZ poveikį kaip minimalų įvertino 8 % respondentų. Vienas respondentas teigė, jog negali įvertinti LEZ poveikio nedarbo lygiui.

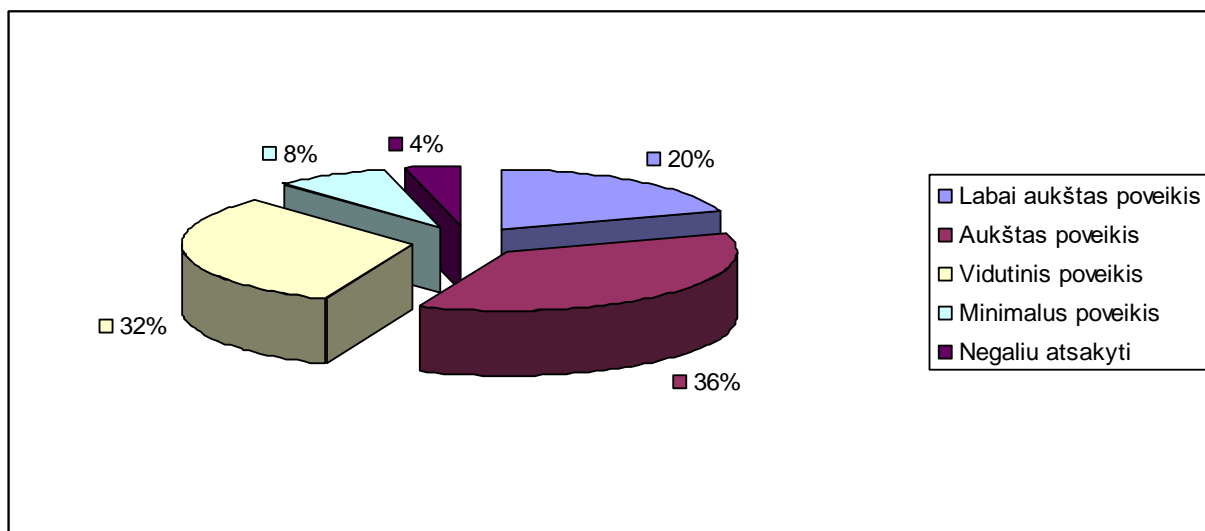
Ne ką mažiau svarbesnis yra ūkio darbo našumo lygio rodiklis. Augantį darbo lygio našumo rodiklį lemia gerėjanti švietimo kokybė, ES struktūrinių fondų parama, bei iš užsienio valstybių perimamos pažangios technologijos.

20 pav. LEZ poveikis ūkių darbo našumui

Remiantis paveikslėliu Nr. 22 galime daryti išvadą, jog 24 % respondentų teigia, jog laisvosios ekonominės zonos turi labai aukštą poveikį ūkių darbo našumo lygiui. 32 % respondentų mano, jog darbo našumui yra daromas aukštas poveikis. Tokiems rezultatams galimai įtakos turėjo tai, jog LEZ naudojamos naujausios technologijos, kurios į mūsų šalį ateina kartu su užsienio investicijomis. Taip pat 32 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi vidutinį poveikį šalies ūkio darbo našumui. Tai, jog LEZ daro minimalų poveikį minėtajam rodikliui, teigė 8 % respondentų. 4 % respondentų teigė negalintys įvertinti kokį poveikį LEZ daro ūkių darbo našumui.

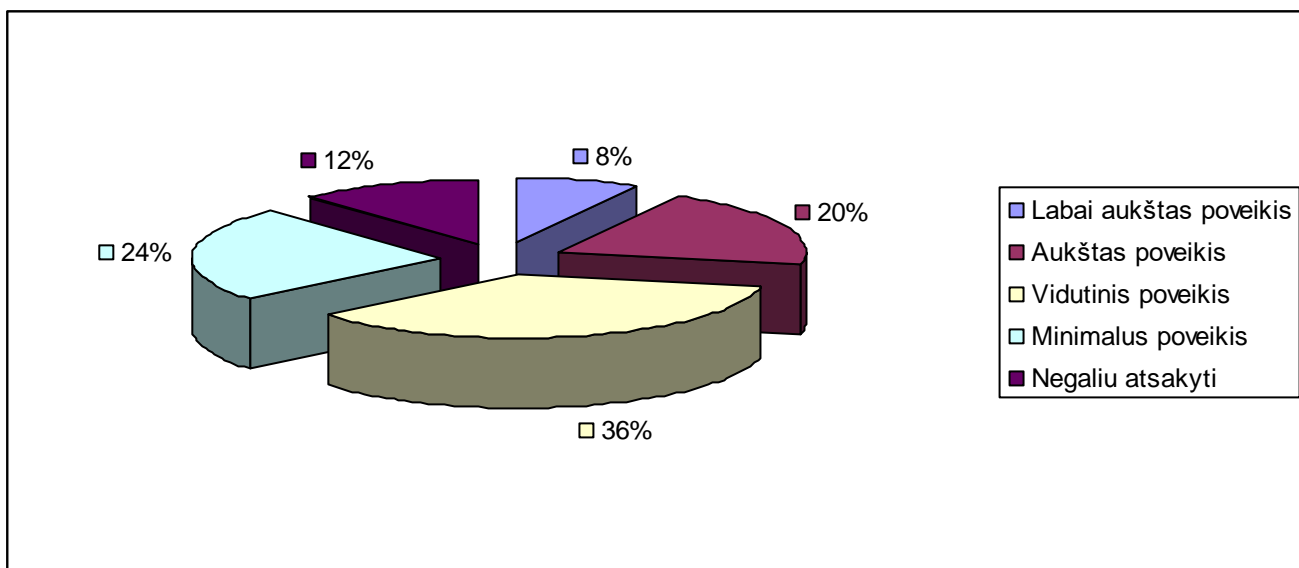
Nuo ūkio darbo našumo neatsiejamas yra darbuotojų kvalifikacijos lygio kėlimo rodiklis.

21 pav. LEZ poveikis darbuotojų kvalifikacijos kėlimo lygiui

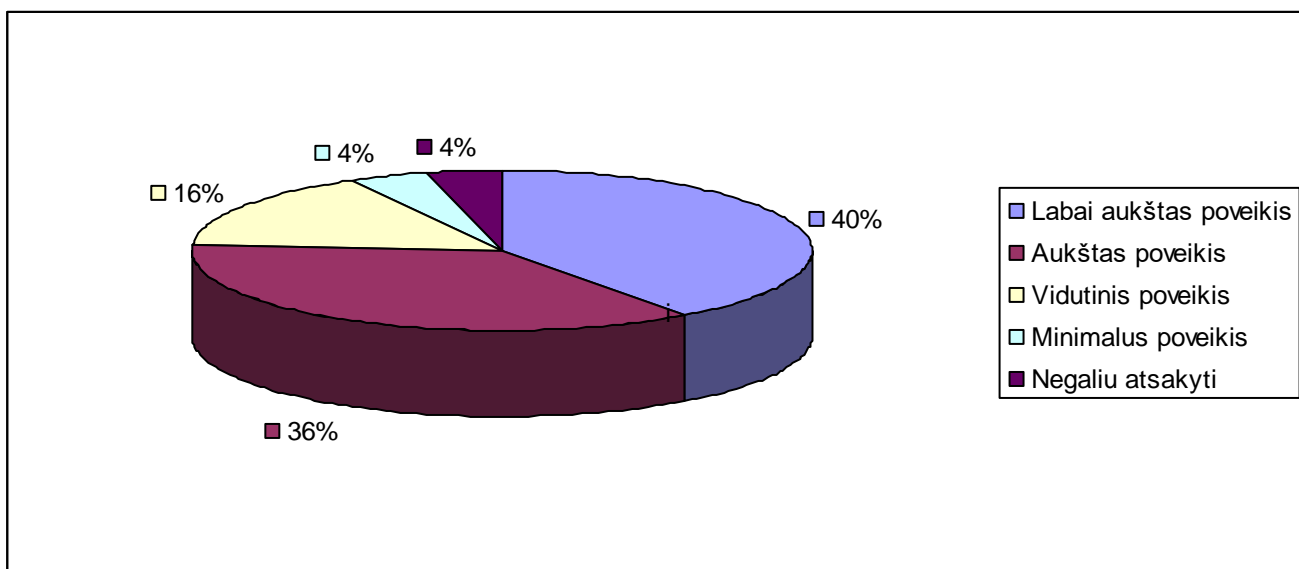
Kaip matome iš paveikslėlio Nr. 23, laisvųjų ekonominių zonų poveikį darbuotojų kvalifikacijos kėlimo lygiui kaip labai aukštą ar aukštą įvertino atitinkamai 20 % ir 36 % respondentų. 32 % respondentų LEZ poveikį pastarajam rodikliui įvertino kaip vidutinį. 8 % respondentų teigė, jog laisvųjų ekonominių zonų poveikis darbuotojų kvalifikacijos kėlimo lygiui yra minimalus. 4 % respondentų teigė negalintys įvertinti LEZ poveikio darbuotojų kvalifikacijos kėlimo lygiui.

Bankrutuojančių įmonių skaičius gali išaugti dėl valstybės ekonominės krizės, staiga pradėjusių augti medžiagų kainų, nepalankių muitų sąlygų ir pan. Regionuose, kuriuose yra įsteigtos laisvosios ekonominės zonos, veiklos galimybių ir terpių atsiranda žymiai daugiau ir kitoms įmonėms. LEZ įsikūrus gamybinei įmonei, išauga poreikis jos aptarnavimui, remontui ir pan. Įdarbinama daugiau darbuotojų, kurie gauna santykinai didesnius atlyginimus, mažėja nedarbas, auga gyventojų perkamoji galia. Uždirbtus pinigus darbuotojai potencialiai gali išleisti aplinkinių įmonių sukurtoms prekėms ar paslaugoms. To pasekoje auga visa regiono ekonomika, o gerėjančią ekonominę situaciją tiek šalyje, tiek regione puikiai iliustruoja sumažėjęs bankrutuojančių įmonių skaičius.

22 pav. LEZ poveikis bankrutuojančių įmonių skaičiui

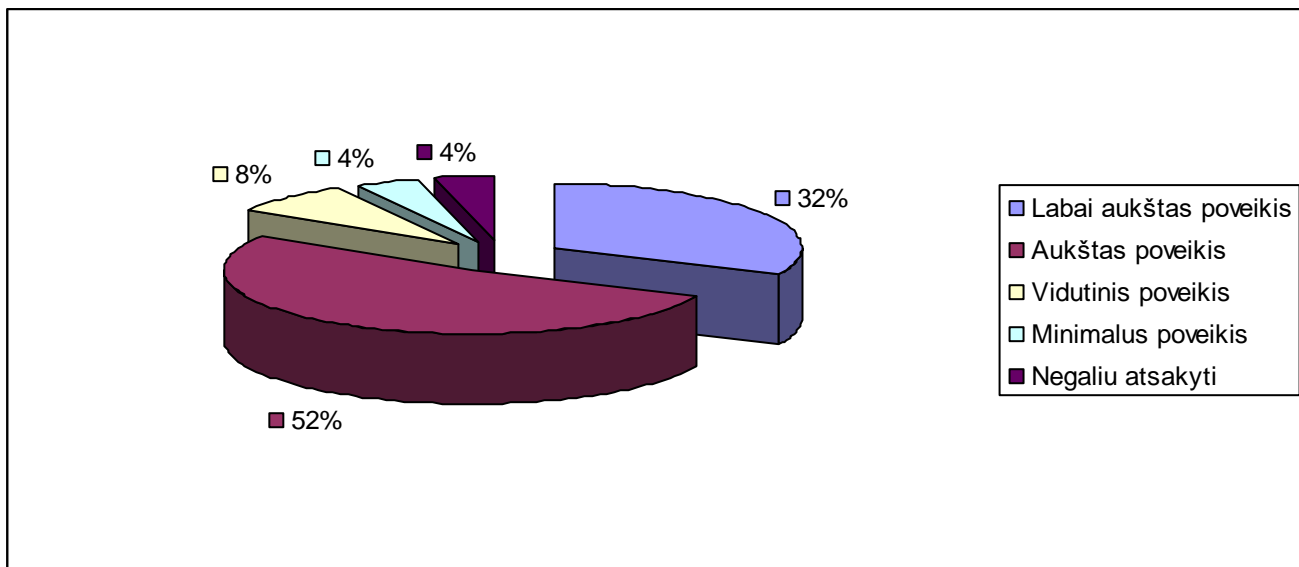
Kaip matome iš paveikslėlio Nr. 8 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi labai aukštą poveikį bankrutuojančių įmonių skaičiui. 20 % respondentų teigė, kad daromas aukštas poveikis, o 36 % teigė, kad LEZ daro vidutinį poveikį bankrutuojančių įmonių skaičiui. 24 % respondentų teigė, kad laisvosios ekonominės zonos turi minimalų poveikį pastarajam rodikliui. 12 % respondentų negalėjo įvertinti kokią įtaką LEZ daro bankrutuojančių įmonių skaičiui ir teigė negalintys atsakyti į šį klausimą.

23 pav. LEZ įtaka eksportui

Kaip matome iš paveikslėlio Nr. 25, net 40 % respondentų teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi labai aukštą poveikį eksportui. 36 % respondentų teigė, jog LEZ daro aukštą poveikį eksportui. Turbūt tokiais rezultatais neverta stebėtis, kadangi laisvosiose ekonominėse zonose steigiamos gamybinės įmonės, kurių didžiausia dalis produkcijos yra skirta ne vietinei rinkai, o

eksportui. 16 % respondentų teigė, jog LEZ daro vidutinę įtaką eksporto lygiui. 4 % respondentų teigė, jog daromas minimalus poveikis. Tiek pat t. y. 4 % respondentų teigė, kad negali įvertinti laisvųjų ekonominių zonų poveikio eksportui.

24 pav. LEZ poveikis tiesioginėms užsienio investicijoms

Kaip matome iš paveikslėlio Nr. 26 daugiau nei pusė respondentų t. y. 52 % teigė, jog laisvosios ekonominės zonos turi aukštą poveikį tiesioginėms užsienio investicijoms. 32 % respondentų teigė, jog LEZ daro labai aukštą poveikį tiesioginėms užsienio investicijoms. Tik 8 % respondentų teigė, jog minėtasis veiksnys turi vidutinį poveikį tiesioginėms užsienio investicijoms. 4 % respondentų teigė, jog LEZ daromas minimalus poveikis. Vienas respondentas negalėjo įvertinti laisvųjų ekonominių zonų daromos įtakos tiesioginėms užsienio investicijoms. Tai atitinkamai sudarė 4 % visų respondentų.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Teoriniai LEZ tyrimai ir atliktas LEZ poveikio Lietuvos ekonomikai tyrimas, sąlygojo tokias magistrinio darbo išvadas:

1. 2002 – 2016 m. laikotarpiu Lietuvos LEZ buvo pasirašyti 54 investavimo projektai, kurie sukūrė virš 5 tūkst. naujų darbo vietų ir pritraukė 1,27 mlrd eurų investicijų, kas sudaro 4,2 proc. Lietuvos BVP.

2. LEZ veikla tiesiogiai sąlygoja šalies integravimąsi į pasaulinį ūkį, ko pasekoje yra skatinama gamyba ir eksportas, mažinamas nedarbas, geriau įsisavinamos inovatyvios technologijos, darbo bei valdymo sistemos, panaudojami nenaudingi žemės plotai.

3. Nustatyta, kad užsienio ir Lietuvos autorių moksliniuose darbuose pateikiami du skirtingi požiūriai į LEZ klasifikavimą ir tipus: 1) nėra prieita vieningos nuomonės kokiais kriterijais remiantis zonos turėtų būti klasifikuojamos 2) daugiau dėmesio kreipiama į bendrąsias zonų savybes, neakcentuojant skirtingų zonų konkrečios reikšmės ir poveikio ekonomikai. Galima teigti, kad mokslinėje literatūroje pasigendama aiškaus ir konkretaus LEZ klasifikavimo.

4. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, jog dažniausiai praktikoje sutinkamos šios LEZ atmainos: sandėliavimo – tranzitinės zonos, prekybos zonos, gamybinės zonos, naujų technologijų diegimo zonos, specializuotos laisvosios zonos bei plataus profilio laisvosios zonos.

5. Remiantis atlikta mokslinės literatūros analize, galime teigti, jog LEZ kūrimo tikslas yra socialinis – ekonominis regiono, kuriame steigama zona, vystymas ir naujų investicijų pritraukimas.

6. LEZ teisinės aplinkos analizė parodė, jog pastarosiose galioja LR Konstitucija bei LR laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas. Kiti LR įstatymai bei teisiniai aktai galioja tuo atveju, jei zonos veiklos ir jos ūkio subjektų teisinių santykių nereglamentuoja anksčiau paminėti įstatymai.

7. Atliktas LEZ poveikio Lietuvos ekonomikai tyrimas parodė, kad

- LEZ yra viena svarbiausių sąlygų, turinčių įtakos regionų socialinių – ekonominių rodiklių augimui.
- Vienas iš svarbiausių veiksnių, trukdančių pritraukti investuotojus į LEZ yra didelė biurokratinė našta.
- LEZ didžiausią poveikį turi tokiems regionų rodikliams kaip nedarbo lygis, užimtumas, vidaus migracija, našumas, eksportas, materialinės ir tiesioginės užsienio investicijos.
- LEZ mažiausią poveikį turi šiems regionų socialiniams – ekonominiams rodikliams: nusikalstamumo lygiui; vidutinėms vartojimo išlaidoms; importui; bankrutuojančių įmonių skaičiui.

8. Siekiant LEZ tapti svarbia investicijų pritraukimo priemone, siūloma:

- Nusibrėžti aiškią LEZ veiklos viziją bei susikurti strategiją, kurios pagalba galėtų sėkmingai siekti užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo.
- Būtina specializuotis tiek skirtingose veiklos kryptyse, tiek orientuotis į skirtingo pobūdžio investuotojus.
- Biurokratinės naštos sumažinimas, aktyvesnė valstybės investicijų pritraukimo politika, „Investuok Lietuvoje“ veiklos stiprinimas leistų pritraukti daugiau investuotojų į LEZ.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Andale B., (2013). *What is a pie chart?*. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: <http://www.statisticshowto.com/what-is-a-pie-chart/>
- Akmenės savivaldybė. *Pasiūlymai investuotojams* [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: <http://www.akmene.lt/go.php/Pasiulymai-investuotojams147427>
- Artigle L., Nicolini R., (2006). *Evidence on the Determinants of Foreign Direct Investment. The Case of Three European regions*. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: <http://www2.ulg.ac.be/crepp/papers/crepp-wp200607.pdf>
- Aukštuolytė R., (2014). *„Omnitel“ toliau plečia 4G tinklą*. [žiūrėta 2016-10-23]. Prieiga per internetą: <http://vz.lt/archive/article/2014/2/24/omnitel-toliau-plecia-4g-tinkla#ixzz2uFpG1sUS>
- Baltic Fez (2016).. [žiūrėta 2016-10-23]. Prieiga per internetą: <http://www.balticfez.lt/lietuva/>
- Basile A., Germidis D., (1984). *Investing in Export Processing Zones*. Paris: OECD
- Būda J., Jaskėlevičius K., Navickas J.(1989).*Laisvosios ekonominės zonos: pasaulio patirtis ir Lietuvos perspektyvos*. Vilnius: LIMTI
- Csiszarik M. (2007). *Some specific features of european free economic zones*. Vengrija: Institute of Business Sciences, University of Miskolc.
- Čiarnienė R., (1999). *Laisvosios ekonominės zonos*. Kaunas: Technologija.
- Čiegis, R., (2012). *Makroekonomika*. Vilnius: VU leidykla.
- Dičkus V., (2011). *Anketos sudarymo principai*. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: http://www.ef.vu.lt/dokumentai/katedros/Rinkodaros_katedra/Medziaga_studentams/Anketos_sudarymo_principai.pdf
- Ekonomika ir visuomenė (2016). *Kauno laisvoji ekonominė zona- nuolat auganti verslo gatvė* [žiūrėta 2016-11-01]. Prieiga per internetą: <http://www.businessandexhibitions.com/lt/ekonomika/543-kauno-laisvoji-ekonomine-zona-nuolat-auganti-verslo-gatve>
- Gasparienė L., Kartašova J., (2015). *Finansinių investicijų ir investicinių projektų vertinimas*. Vilnius: MRU
- Gudavičius S., (2016). *Šiaulių LEZ planuojama galutinai užpildyti po dvidešimties metų*. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: <http://vz.lt/verslo-aplinka/2016/11/16/siauliu-lez-planuojama-galutinai-uzpildyti-po-dvidesimties-metu>
- Hayek F. A., Azgurdienė G., Kėvalas K., Meadowcroft J. (2011). *Rinka ir moralė*. Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas.
- Hegarty J., (2010). *Global Free Zones of the Future 2010/11 Winners*. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: www.fdiintelligence.com/content/download/36483/819153/file

Heidenreich S., (2016). *Freeportism as style and ideology: Post –Internet and Speculative Realism, Part I*. [žiūrėta 2016-11-19]. Prieiga per internetą: <http://www.e-flux.com/journal/71/60521/freeportism-as-style-and-ideology-post-internet-and-speculative-realism-part-i/>

Jankaitytė G., (2013). *Investicijos į Kauno LEZ perkopė milijardą litų*. [žiūrėta 2016-10-08]. Prieiga per internetą: <http://ekonomika.tv3.lt/m/naujiena/investicijos-i-kauno-lez-perkope-milijarda-litu-39965.html>

Jusevičius, G. (2007). *Inovatyvūs miestai ir regionai*. Kaunas: Technologija.

Kauno laisvoji ekonominė zona. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://ftz.lt/patikima-verslo-aplinka/kauno-lez/>

Kėdainių laisvoji ekonominė zona (2014). [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://www.kedainiai.lt/go.php/Kedainiu-Laisvoji-Ekonomine-zona852583>

Kėdainiai. *Free Economic Zone*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://www.investmentpartner.lt/en/kedainiai-lez-2/>

Klaipėdos laisvoji ekonominė zona (2011). *Klaipėdos LEZ valdymo bendrovė*. [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą <http://www.feiz.lt/klaipedos-lez-valdymo-bendrove>

Klaipėdos Uostas (2016). *Klaipėdos Uosto statistika*. [žiūrėta 2016-11-11]. Prieiga per internetą <http://www.portofklaipeda.lt/uosto-statistika>

Kreivys D., (2016). *Kodėl stiprių regionų reikia Lietuvos didmiesčiams*. [žiūrėta 2016-12-11]. Prieiga per internetą <http://www.delfi.lt/news/ringas/politics/d-kreivys-kodel-stipriu-regionu-reikia-ir-lietuvos-didmiesciamas.d?id=72431838>

Langvinienė N., Vengrauskas P. V., Žitkienė R., (2005) *Tarptautinis verslas. Mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.

Lithuanian Information Institute (1998). *Doing Business in Lithuanian Counties*. Vilnius.

Obi C. P. (1998). *Verslo finansų pagrindai*. Kaunas: Technologija

Marcinkevičius L.,(2001) *Ofšorinės kompanijos:klausimai ir atsakymai*. [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/law/ofsorines-kompanijos-klausimai-ir-atsakymai.d?id=538663>

Montt G.,(2016) *Skills matter: further results from the survey of adults skills* [žiūrėta 2016-11-15]. Prieiga per internetą: <http://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Lithuania.pdf>

Nam C. W., Radulescu D. M. (2004). *Types of tax concessions for attracting foreign direct investment in free economic zones* [žiūrėta 2016-11-15]. Prieiga per internetą: <https://www.cesifo-group.de/portal/page/portal/96843357E57E0D9FE04400144FAFBA7C>

Nam C. W., Radulescu D. M.(2004) *Types of tax concessions for attracting foreign direct investment in the free economics zones* [žiūrėta 2016-11-04]. Prieiga per internetą: <http://www-sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/174.pdf>

Oficialiosios statistikos portalas [žiūrėta 2016-10-20]. Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/>

Panevėžio laisvoji ekonominė zona. [žiūrėta 2016-11-04]. Prieiga per internetą: <http://www.pfez.lt/lt/apie-panevezio-lez/apie-lez.htm>

Panevėžio miesto savivaldybė. *Panevėžio LEZ- antrasis investuotojas* [žiūrėta 2016-10-04]. Prieiga per internetą: <http://www.panevezys.lt/lt/naujienos/antrasis-investuotojas-panevezio-lez.html>

Paškevičius, V., Staškevičius J. A. (2001). *Inovacijos ir ūkio raida*. Vilnius: Technika.

Paukštys P.,(2015) *Laisvosios ekonominės zonos - valstybės ekonominio gyvenimo barometras*. [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą: <http://www.veidas.lt/laisvosios-ekonomines-zonos-%E2%80%93-valstybes-ekonominio-gyvybingumo-barometras>

Rail Baltica (2016). *Apie Rail Baltica naudą. Svarbiausi faktai*. [žiūrėta 2016-10-23]. Prieiga per internetą: http://www.rail-baltica.lt/content/archive.php?act=detail&lang_id=1&cat_id=5&subcat_id=14&cont_id=289

Rutkūnas V. (2014) *Švietimo sensacija: Klaipėdoje kuriasi britų universiteto ir kolegijos filialai*. [žiūrėta 2016-12-12]. Prieiga per internetą: <http://alkas.lt/2014/09/08/svietimo-sensacija-klaipedoje-kuriasi-britu-universiteto-ir-kolegijos-filialai/>

Schwab K., *The global competitiveness report 2014-2015* [žiūrėta 2016-11-12]. Prieiga per internetą: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

Schwab K.,(2012) *The global competitivenessreport 2012-2013* [žiūrėta 2016-11-]. Prieiga per internetą: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

Simėnas D., (2016). *Nuo 2017 m. pelno mokesčio atostogos LEZe investavusiems tik 100.000 Eur*. [žiūrėta 2016-11-23]. Prieiga per internetą: <http://vz.lt/vadyba/finansai-apskaita/2016/11/15/nuo-2017-m-pelno-mokescio-atostogos-leze-investavusiems-tik-100000-eur>

Snieška V., Čiburienė J., (2005) *Makroekonomika: Vadovėlis ekonominių specialybių studentams*. Kaunas: Technologija.

Snieška V., Baumilienė V., Bernatonytė D., Čiburienė J., Juozapavičienė A., Kavaliauskienė V., Keršienė R., Markauskienė A., Mrazauskienė B., Startienė G., Pukelienė V., Urbonas J. (2006). *Makroekonomika*. Kaunas: Technologija

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Laisvųjų Ekonominių zonų pagrindų įstatymas* (1995). [žiūrėta 2016-10-11]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E79004684F4D>

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Klaipėdos laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (1996). [žiūrėta 2016-10-14]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CFCEE0DB5FF2>

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Kauno laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (1996). [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C6074E202D98/TAIS_476024

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Muitinės įstatymas* (2004). [žiūrėta 2016-10-15]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2294490FE9DD>

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Panevėžio laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (2012). [žiūrėta 2016-11-03]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1FC6DF4EFB25>

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Akmenės laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (2011). [žiūrėta 2016-11-03]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E9DC13B87509>

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Kėdainių laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (2012). [žiūrėta 2016-11-17]. Prieiga per internetą: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.161CE95D588B/TAIS_476009

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Šiaulių laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (2011). [žiūrėta 2016-11-18]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F61ABF8F5638>

Teisės aktų registras. *Lietuvos Respublikos Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (2015). [žiūrėta 2016-11-19]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/cf0bfb30b06211e48296d11f563abfb0>

Tele2 inovacijų biuras (2016). *4G eksperimentas* [žiūrėta 2016-10-23]. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=Lyl1aNiiq0oU>

Treigienė, D. (2010). *Investicijos*. Vilnius: Technika.

Valančius, K. L. (2005). *Investicijų teisė*. Vilnius: Eugrimas.

PRIEDAI

1 priedas. TYRIMO ANKETA

LEZ poveikis Lietuvos regionų ekonomikai

Aš, magistro studijų studentė Ingrida Malskytė, rašau magistrinį baigiamąjį darbą tema "LEZ poveikis Lietuvos regionų ekonomikai" ir atlieku anketinį tyrimą.

Prašau Jūsų užpildyti šią anketą. Anketa yra anoniminė, gauti duomenys bus naudojami apibendrintai. Anketoje pateikti klausimai su galimais atsakymais. Atsakymą, kuris atitinka Jūsų nuomonę, pažymėkite.

Iš anksto nuoširdžiai dėkoju už atsakymus ir Jūsų laiką!

Šios anketos rezultatai viešai nepublikuojami

Šios anketos rezultatai viešai nepublikuojami

Jūsų amžius: *

- Iki 20
- 21-34
- 35-49
- 50 ir daugiau

Jūsų išsilavinimas: *

- Pagrindinis
- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštasis
- Aukštasis universitetinis

Jūsų pareigos: *

- Įmonės/įstaigos vadovas
- Vidurinės, žemesnės grandies vadovas
- Specialistas
- Kita

Įmonės, kurioje dirbate, rūšis: *

- Verslo įmonė
- Viešasis sektorius
- Valstybės įmonė
- Kita

Kaip manote, ar jūsų regiono investicinis klimatas yra palankus investicijų pritraukimui? *

- Palankus
- Labiau palankus, nei nepalankus
- Labiau nepalankus nei palankus
- Nepalankus
- Neturiu nuomonės

Kaip manote, ar šiuo metu jūsų regione pritraukiama pakankamai investicijų? 🇺🇸

- Visiškai pakankamai
- Labiau pakankamai, nei nepakankamai
- Labiau nepakankamai, nei pakankamai
- Nepakankamai
- Neturiu nuomonės

Įvertinkite kas labiausiai padeda/padėtų pritraukti investicijas į Jūsų regioną? 🇺🇸

Labai padėtų Iš dalies padėtų Nei padėtų, nei nepadėtų Nepadėtų Negaliu atsakyti

Aktyvesnė savivaldybės investicijų pritraukimo politika	☐	☐	☐	☐	☐
Biurokratinės naštos mažinimas	☐	☐	☐	☐	☐
LEZ steigimas regione	☐	☐	☐	☐	☐
Žemos darbo jėgos sąnaudos	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonominis stabilumas	☐	☐	☐	☐	☐

Įvertinkite kas labiausiai trukdo pritraukti investicijas į Jūsų regioną? 🇺🇸

Labai trukdo Iš dalies trukdo Nei trukdo, nei netrukdo Netrukdo Negaliu atsakyti

Atsakingų asmenų patirties ir kompetencijos stoka	☐	☐	☐	☐	☐
Didelė biurokratinė našta	☐	☐	☐	☐	☐
Ydinga teisinė bazė	☐	☐	☐	☐	☐
Aukštas korupcijos ir nusikalstamumo lygis regione	☐	☐	☐	☐	☐
Nepakankamas regiono pristatymas tarptautinėje erdvėje	☐	☐	☐	☐	☐
Nestabili politinė situacija	☐	☐	☐	☐	☐
Prasta verslo kultūra/ šešėlinė ekonomika	☐	☐	☐	☐	☐

Ar sutinkate su teiginiu, jog LEZ padeda pritraukti investicijas į jūsų regioną? 🇺🇸

- Sutinku
- Iš dalies sutinku
- Nesutinku
- Negaliu atsakyti

Kaip manote, kokie veiksniai lemia sprendimą investuoti LEZ? 🇺🇸

	Labai padėtų	Iš dalies padėtų	Nei padėtų, nei nepadėtų	Nepadėtų	Negaliu atsakyti
Mokesčių lengvatos	☐	☐	☐	☐	☐
Moderni inžinerinė infrastruktūra	☐	☐	☐	☐	☐
Supaprastintos steigimo procedūros, administracinė pagalba	☐	☐	☐	☐	☐
Mažesni veiklos kaštai	☐	☐	☐	☐	☐
Strategiškai patraukli vieta	☐	☐	☐	☐	☐
Taikomas greitesnis paskolų nurašymas ar pagreitinta amortizacija	☐	☐	☐	☐	☐

Kaip manote, ar LEZ įtakoja jūsų regiono socialinius-ekonominius rodiklius? 🇺🇸

- Labai įtakoja
- Labiau įtakoja, nei neįtakoja
- Labiau neįtakoja, nei įtakoja
- Neįtakoja
- Neturiu nuomonės

Įvertinkite kokiems ekonominiams-socialiniams rodikliams LEZ daro didžiausią poveikį? 🇺🇸

	Labai aukštas poveikis	Aukštas poveikis	Vidutinis poveikis	Minimalus poveikis	Negaliu atsakyti
Minimali mėnesinė alga	☐	☐	☐	☐	☐
Vidutinis darbo užmokestis	☐	☐	☐	☐	☐
Nusikalstamumas	☐	☐	☐	☐	☐
Vidaus migracija	☐	☐	☐	☐	☐
Tarptautinė emigracija	☐	☐	☐	☐	☐
Nedarbo lygis	☐	☐	☐	☐	☐
Užimtumo lygis	☐	☐	☐	☐	☐
Vidutinės vartojimo išlaidos	☐	☐	☐	☐	☐
Bendras vidaus produktas	☐	☐	☐	☐	☐
Ūkio darbo našumas	☐	☐	☐	☐	☐
Tiesioginės užsienio investicijos	☐	☐	☐	☐	☐
Įmonių sumokėti mokesčiai	☐	☐	☐	☐	☐
Gyventojų sumokėti mokesčiai	☐	☐	☐	☐	☐
Materialinės investicijos	☐	☐	☐	☐	☐
Eksportas	☐	☐	☐	☐	☐
Importas	☐	☐	☐	☐	☐
Pramonės įmonių gamybinio pajėgumo panaudojimo lygis	☐	☐	☐	☐	☐
Bankrutuojančių įmonių skaičius	☐	☐	☐	☐	☐
Paslaugų sektoriaus pelningumas	☐	☐	☐	☐	☐
Darbuotojų kvalifikacijos lygio kėlimas	☐	☐	☐	☐	☐
Šalies einamosios sąskaitos balansas	☐	☐	☐	☐	☐